

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Historie

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání

Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání

Historie protichemické jednotky v Liberci a její
účast ve válce v Perském zálivu 1990-1991

The history of Chemical Corps in Liberec and their
participation in the Persian Gulf War 1990-1991

Bakalářská práce: 11-FP-KHI- 069

Autor:

Aneta CHYTILOVÁ

Podpis:

.....

Vedoucí práce: PhDr. Stanislav Tumis, M.A., Ph.D.

Konzultant: PhDr. Jaromír Soukup, Ph.D.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
97	0	5	0	0	10

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra historie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Anetu Chytilovou
adresa: Ruprechtická 318, Liberec, 460 01
studijní obor (kombinace): Historie - Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
Název BP: **Historie protichemické jednotky v Liberci a její účast ve válce v Perském zálivu 1990 – 1991**
Název BP v angličtině: **The history of Chemical Corps in Liberec and their participation in the Persian Gulf War 1990 – 1991**
Vedoucí práce: PhDr. Stanislav Tumis, M.A., Ph.D.
Konzultant: PhDr. Jaromír Soukup, Ph.D.
Termín odevzdání: 30. dubna 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 15. dubna 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Chytilová

Datum: 14.6.2010

Podpis: Chytilová

Název BP:	HISTORIE PROTICHEMICKÉ JEDNOTKY V LIBERCÍ A JEJÍ ÚČAST VE VÁLCE V PERSKÉM ZÁLIVU
Vedoucí práce:	PhDr. Stanislav Tumis, M.A., PhD.
Cíl:	Cílem práce bude analyzovat činnost Protichemické jednotky v Liberci za války v Perském zálivu. Součástí práce bude kromě jiného rozbor příčin, průběhu a důsledků války v Perském zálivu pro nejnovější světové dějiny, dále obecné pojednání o fungování, činnosti a cílech Protichemické jednotky v Liberci a v konečném důsledku analýza jejích aktivit v době válečného konfliktu.
Požadavky:	Autorka bude na základě pramenů, odborné literatury, článků z novin a osobních rozhovorů s účastníky analyzovat činnost Protichemické jednotky v Liberci a její účast ve válce v Perském zálivu v letech 1990-1991.
Metody:	syntetická, analytická, deskriptivní, komparativní, orální historie
Literatura:	<p>Richard P. STEVENS, The Iraqi invasion to Kuwait: American reflections, Kuwait 2000;</p> <p>Sulaiman A. AL-ONAZI, The Iraqi aggression on the scientific, educational and cultural institutions of Kuwait: in the reports of UNESCO and Arab and Islamic organizations' experts, Kuwait 2000;</p> <p>Josef TOMÁŠ, Irák – Kuvajt „neoficiálně“, Bratislava 1991;</p> <p>Miroslav BALOUS, Jak začala Pouštní bouře: diplomatická a vojenská kronika, letadla a rakety nad Perským zálivem, čs. vojáci v saúdskoarabské poušti, jak to dělá CNN, zajímavosti, úvahy, Praha 1991;</p> <p>Karel BEBA, Kuvajt, Praha 1966;</p> <p>Jiří FILIP, Kuvajt, Praha 1977;</p> <p>Kuwait: statehood and boundaries, Kuwait 1992;</p> <p>Kuwait: statehood and boundaries: objective facts and Iraqi claims, Kuwait 1999;</p> <p>Jaroslav JIRÁSEK, Kuvajt: země, hospodářství, řízení: Zpráva z cesty 25.-29. 5. 1969, Praha 1969;</p> <p>Jiří FILIP, Kuvajt: Státy Arabského poloostrova a Perského (Arabského) zálivu, Praha 1977;</p> <p>Abdullah AL-HAMMADI – Abdulateef A. M-AL-ABDALRAZQAQ, Atlas of Iraqi War Crimes in the State of Kuwait, Safat 1995;</p> <p>Eric LAURENT, Dynastie Bushů: válečné tažení proti Iráku, Praha 2003;</p> <p>Adam PLUHAŘ, Veterán: Společnost na nás nebyla připravena, Liberecký den 10/88, 15. 4. 2002, s. 1, 7;</p> <p>Juraj RÁCZ, Nesmyslná válka: Konflikt v Perském zálivu, Praha 1988;</p> <p>John A. WARDEN, Kdo zvítězil v „Zálivu“?: teorie a praxe letecké války, Olomouc 1998;</p>

Anthony SWOFFORD, Mariňák: vojákova kronika války v zálivu a dalších bitev, Praha 2007;

H. Norman SCHWARZKOPF – Peter PETR, Hrdina Pouštní bouře: Autobiografie, Vimperk 1993;

Jak začala pouštní bouře, Praha 1991;

Ladislav TRTÍLEK, Chemické vojsko v letech 1989-1999, Praha 1999;

Jiří CSERMELYI, Válka v zálivu: mimořádná publikace Armádního technického magazínu, Praha 1991;

Jaroslav KMENTA – Jan VALO – Peter ŽELINSKÝ, Pouštní horečka, Praha 1999;

Jonathan B. TUCKER, War of Nerve: Chemical Warfare from World War I to Al-Qaeda, New York 2006;

J. PAJER, Chemik u Vojáků, A Report 5, 2006, s. 16-17;

Č. BLAŽEK – J. HODNÝ, Stresory ovlivňující psychický stav vojáků československé protichemické jednotky vyslané do oblasti Perského zálivu v letech 1990-1991, Vojenské rozhledy 11, 2002, s. 112-122;

P. VOZNICA – M. ŽIROVNICKÝ, České ozbrojené síly po roce 1990 v zahraničí, Vojenské rozhledy 10, 2001, s. 101-104.

Interní záznamy 31. BRCHBO, kroniky.

Čestné prohlášení

Název práce: Historie protichemické jednotky v Liberci a její účast ve válce v Perském zálivu 1990-1991
Jméno a příjmení autora: Aneta Chytilová
Osobní číslo: P08000715

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne:

Aneta Chytilová

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce PhDr. Stanislavu Tumisovi, M.A., Ph.D. za trpělivost, cenné rady a čas, který mi věnoval. Dále zaměstnancům Krajské vědecké knihovny v Liberci za jejich snahu pomoci. Práce by nemohla vzniknout především bez vstřícných narátorů/účastníků války, Ing. Lubomíra Polívky a pplk. vz. Ing. Jaroslava Procházky, a ochoty vedení 31. brigády radiální, chemické a biologické ochrany v Liberci, zvláště nrap. Martina Gajance. V poslední řadě nechci opomenout ani rodinu, jež mi byla morální podporou.

Anotace

Bakalářská práce pojednává o historickém vývoji liberecké protichemické jednotky a jejím současném stavu. Informuje o hlavním poslání 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany a rovněž o zahraničních misích, v nichž jednotka figuruje jako důležitý a rovnocenný partner ostatním vojenským útvarům. Hlavní část práce je zaměřena na účast protichemického útvaru ve válce v Zálivu v letech 1990-1991. Nastíněno je období před válkou, průběh války a důležitost spoluúčasti československé jednotky v rámci protiirácké koalice.

Protichemická jednotka

31. brigáda radiační, chemické a biologické ochrany

Perský zálivu

Válka v Zálivu

Irák

Kuvajt

Saddám Husajn

Jan Valo

Otravné látky

Summary

The bachelor thesis deals with a historical development of Chemical Corps of Liberec and their present status. It informs about the main function of The 31st Allied Rapid Reaction Corps Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Defence Brigade Headquarters and also about the missions abroad. This Chemical Corps figure as an important and equivalent partner to the others special military organizations in these missions. The main part of the thesis will be focused on a participation of the Chemical Corps in The Persian Gulf War 1990-1991. The period before the war, the process of war and the importance of the participation of the Czechoslovakian unit within anti-Iraq coalition is outlined.

The Chemical Corps

The 31st Allied Rapid Reaction Corps Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Defence Brigade Headquarters

Persian Gulf

Gulf War

Iraq

Kuwait

Saddam Hussein

Jan Valo

The poisonous substances

Obsah

Úvod.....	10
1. Situace v oblasti Perského zálivu před vypuknutím války v letech 1990-1991.....	13
2. Válka v Perském zálivu v letech 1990-91	19
2. 1 Příčiny konfliktu	19
2. 2 Invaze iráckých vojsk do Kuvajtu.....	20
2. 3 Zásah zvenčí – účast spojeneckých vojsk	21
2. 4 Vyhlášení válečného konfliktu a průběh operací.....	22
2. 5 Použitá technika a její výhody.....	23
3. Historie a současnost 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany v Liberci...	25
3. 1 Historický vývoj liberecké protichemické jednotky	25
3. 2 Struktura a úkoly současného útvaru	28
3. 3 Účast v zahraničních misích	29
3. 4 31. BRCHBO a Integrovaný záchranný systém	31
3. 5 Činnost vojáků mimo resort Ministerstva obrany	32
3. 6 Výzbroj a technika.....	32
3. 7 Výběr tiskových zpráv za posledních deset let	34
4. Účast protichemické jednotky ve válce	37
4. 1 Příprava protichemické jednotky na misi v Zálivu	37
4. 2 Struktura speciálního protichemického praporu.....	40
4. 3 Naměřené koncentrace	42
4. 4 Základní ochranná výstroj protichemické jednotky.....	43
4. 5 Konec pozemní operace a následující osud jednotky	44
4. 6 Každodenní život v poušti	46
4. 7 Jiný kraj, jiný mrav.....	48
4. 8 Návrat do vlasti	49
4. 9 Reakce tisku na účast protichemické jednotky v Zálivu.....	50
Závěr	53
Seznam zkratk	55
Použité prameny, literatura a internetové zdroje	56
Seznam příloh	60

Úvod

O válce v Perském zálivu v letech 1990-91 pojednává mnoho monografií a toto téma bezesporu tvoří centrum zájmu badatelů i široké veřejnosti. Bakalářská práce se ovšem zaměřuje na něco, o čem se příliš nehovoří a zřejmě ani neví. Jejím tématem je nejen historie a činnost liberecké protichemické jednotky, ale především její účast ve válce v Zálivu. Cílem jejího sepsání je zejména obeznámit veřejnost s činností libereckého vojenského útvaru, jenž se proslavil svou profesionalitou i za hranicemi České republiky. Do mezinárodního povědomí se dostal především zmíněnou účastí ve válce v Perském zálivu.

První dvě kapitoly mají za úkol čtenáře seznámit se situací, jež panovala v oblasti Zálivu před válkou a stručně nastínit průběh samotného válečného konfliktu. Zbývající kapitoly se zaměřují na protichemickou jednotku.

Obecná fakta analyzující události a vývoj doby v oblasti Blízkého východu před a během války v Perském zálivu jsou čerpány z nejrozumnějších českých i zahraničních monografií. Vybrané publikace pojednávají o problematice Středního východu, jeho historickém vývoji a válečných konfliktech, které formovaly v neposlední řadě i mezinárodní vztahy s ostatními světovými mocnostmi. Práce s informacemi je založena na analytické a komparativní metodě. Využito je například i grafu organizace OPEC a některých rezolucí Rady bezpečnosti OSN.

Stěžejní část práce je věnována přímo protichemické jednotce. Autorka pojednává nejprve o vývoji libereckého vojenského útvaru. Zmiňuje zde nejdůležitější, chronologicky řazené, momenty jeho historie. Získané informace jsou podloženy studiem kronik 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany a monografiemi V. Kubánka a L. Trtílka. Tyto publikace jsou téměř jedinou možností, jak se může veřejnost seznámit se vznikem chemického vojska a vývojem jednotlivých vojenských útvarů na území České republiky. Nahlédnutí do kronik protichemické jednotky bylo umožněno jen díky ochotnému přístupu vedení liberecké brigády. Oba zmínění autoři monografií jsou bývalými vojáky z povolání, nyní sloužícími v záloze. Mohli tedy při zpracovávání faktů využít vlastních zkušeností a získat snadný přístup k informacím, jež byly nezbytné k sepsání

důkladného historického vývoje chemického vojska. Kroniky, jež liberecké vedení brigády poskytlo k nahlédnutí, byly a jsou psány příslušníky vojska, kteří zaznamenávají důležité historické mezníky i běžnou činnost jednotky. Kroniky zároveň obsahují články z tisku, reflektující působení brigády nejen v zahraničí, ale i na našem území.

Autorka se stručně věnuje také současnému stavu jednotky. Informace o její činnosti a technickém zázemí jsou opět založeny na materiálech, jež nejsou běžně přístupné veřejnosti a které byly ke studiu poskytnuty protichemickou brigádou. Jedná se o záznamy čistě interního charakteru, statistiky a obsažné soupisy. Tyto zdroje slouží organizaci k souhrnnému přehledu a jsou pravidelně doplňovány o nové údaje. Jejich obsah je autentický a proto má největší výpovědní hodnotu.

Účast liberecké jednotky ve válce v Perském zálivu je v textu rozdělena do tematických okruhů. Záznamy Vojenského ústředního archivu ohledně působení v Zálivu jsou nedostupné – přísně tajené či chráněné. Jejich případné zpřístupnění by vyžadovalo nutnost splnění podmínek zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Vojáci rovněž nesmí vyzrazovat vojenská tajemství. Avšak na základě dvou získaných rozhovorů, které autorka vedla s účastníky války – Ing. Lubomírem Polívkou a pplk. vz. Ing. Jaroslavem Procházkou – bude snaha čtenáři nastínit běžný život jednotky a obeznámit ho s údaji, jež nelze jinou cestou dohledat. Rozhovory mohou mít subjektivní podtext, ovšem ne do takové míry, aby se staly nehodnověrným pramenem. Vypovídají o osobních zážitcích, jež se dají do určité míry podložit informacemi i z jiných zdrojů.

Metoda, jež se zabývá zachycením a správným zpracováním rozhovorů s pamětníky se nazývá orální historie. V oblasti moderních soudobých dějin je zkoumán historický proces (historické události), jehož aktéři, účastníci a svědkové dosud žijí a mohou se k němu na základě svých zkušeností a prožitků (uchovaných v paměti) vyjadřovat.¹ Rozhovor se zpravidla váže k určité historické události, již dotazovaný prožil, v níž vystupoval v určitém postavení a společenské roli

---

¹ VANĚK, M. a kol., *Orální historie: Metodické a „technické“ postupy*, Olomouc 2003, s. 5.

a na niž si v jejím průběhu vytvářel (a později dotvářel a korigoval) určitý názor a postoj.²

Kromě rozhovorů byly v textu zpracovány i specifické prameny, mezi něž řadíme materiály osobní povahy. Účastník války, pplk. vz. Ing. Jaroslav Procházka, poskytl ke studiu problematiky podklady ze svého osobního archivu. Konkrétně se jednalo o soukromé záznamy o vytvoření Samostatného speciálního protichemického praporu, jeho organizačním složení, působení a technickém vybavení. Pro dokreslení situace mi byly k dispozici rovněž autentické fotografie Ing. Lubomírem Polívkou. Některé z nich budou součástí příloh.

Součástí práce o protichemické jednotce jsou rovněž analýzy vybraných tiskových zpráv, jež reflektují činnost 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany. Články pojednávají nejen o úspěších, ale například také o nelehkém postavení veteránů z války v Perském zálivu.

---

² Tamtéž, s. 16.

1. Situace v oblasti Perského zálivu před vypuknutím války v letech 1990-1991

Perský záliv se nachází v Indickém oceánu a obklopuje území osmi států – Bahrajnu, Iráku, Íránu, Kataru, Kuvajtu, Ománu, Saúdské Arábie a Spojených arabských emirátů. V této oblasti se nachází bohatá naleziště ropy, což vedlo v minulosti k mnohým svárům. Ropa, potřebná pro celý svět, a geopolitický význam regionu způsobily, že se místní konflikt stal problémem globálního významu.

Právě ropa způsobila v sedmdesátých letech 20. století krizi, jež vešla do historie pod názvem „Ropný šok“. Irácká strana Baas v těchto letech znárodnila ropnou společnost, díky čemuž si mohla diktovat své vlastní ceny. V roce 1973 této ropné politice navíc nahrálo vypuknutí Arabsko-izraelské války.³ Arabové se totiž rozhodli potrestat státy napomáhající Izraeli, což se dotklo především Spojených států amerických a Evropy. Arabské země zprvu těmto oblastem přisun ropy zcela zastavily, později dodávky obnovily, ovšem v omezené míře. Cena ropy tehdy stoupla během několika týdnů z 3 na 12 dolarů za barel. Embargo bylo zrušeno roku 1974, avšak cena za barel příliš neklesla.⁴

V osmdesátých letech 20. století pokrývala těžba ropy v zemích Perského zálivu dvě třetiny světových zásob a ročně se tu vytěžilo kolem 35 procent světové produkce. Zásoby ropy nebyly stejnoměrné. Devadesát procent připadalo na Irák, Írán, Kuvajt a Saúdskou Arábii. Toto rozvrstvení v oblasti Perského zálivu se nemění ani dnes. Podle poslední statistiky světové organizace OPEC z roku 2009 pokrývají státy – Saúdská Arábie, Írán, Irák, Kuvajt, Spojené arabské emiráty a Katar – celkem 69,7 procenta produkce ropy států OPEC, která činí 79,6 procenta produkce celosvětové.⁵

---

³ KHAN, A., *Islam, Muslims, and America: understanding the basis of their conflict*, New York 2003, s. 36.

⁴ NOVÁK, M., *Ropa a krev: americko-irácké války 1990-2003*, Praha 2010, s. 68.

⁵ OPEC, *Share of World Crude Oil Reserves 2009*.

http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm (nedatováno).

Nejen ropa ovšem hraje v této oblasti důležitou roli. Mezi další faktory, které podněcují válečné konflikty, můžeme zařadit národnostní, rasové a etnické, územní, politické, hospodářské a náboženské spory.

Posledním válečným konfliktem v této oblasti před vypuknutím války v Perském zálivu v roce 1991 byla irácko-iránská válka. Jaké bylo tehdy postavení Iráku a Íránu k Západu – především ke Spojeným státům americkým?

Osobou, jež měla do budoucna sehrát důležitou roli, byl Saddám Husajn. Husajn, člen irácké strany Baas, se pokusil roku 1959 spolu s ostatními o atentát na tehdejšího iráckého prezidenta Kásima, jenž omezoval zdejší západní vliv a stranil komunistům.⁶ Ve světě prostoupeném studenou válkou, v níž soupeřili o sféru vlivu USA a SSSR, bylo zjevné, že by se svržení Kásima z politických důvodů hodilo především USA. Tomuto plánu neměl posloužit nikdo jiný než zmíněný Saddám Husajn.

Ačkoli se první atentát na prezidenta nezdařil, roku 1963 se pokusila strana Baas, jež byla v kontaktu se CIA, o útok znovu. Tentokrát úspěšně. Kásim byl zajat a po krátkém rozhodování i popraven. CIA mohla být prozatím spokojena.⁷

Příčiněním Američanů se dostal Saddám Husajn až do vedení strany Baas, jež se chopila moci. Strana pro svou agresivitu u moci dlouho nevydržela. Byla svržena generálem Árifem, jenž se orientoval na Sovětský svaz. Příležitostí k podpoření vztahů s Moskvou mu byl rok 1964, kdy se v Egyptě slavnostně zahajovala výstavba Asuánské přehrady, kterou Sovětský svaz financoval. Egyptský prezident Násir pozval při této příležitosti do své země jak prezidenta Árifa i sovětského vůdce Chruščova.⁸ Američané se začali obávat ztráty Iráku.

Z chystaného převratu měl vytěžit Saddám Husajn, jehož snaha svrhnout Árifa korespondovala s přáním USA. Árif byl ve svém paláci obklíčen a vyzván, aby se vzdal, což i udělal. Organizovaný převrat se tudíž zdařil a strana Baas se opětovně dostala k moci. Saddám Husajn se stal ve straně mužem číslo dvě, hned

---

⁶ SCIOLINO, E., *The Outlaw State: Saddam Hussein's Quest for Power and the Gulf Crisis*, New York 1991, s. 59.

⁷ NOVÁK, M., c. d., s. 58.

⁸ PRIMAKOV, Y., *Russian and the Arabs: blind the scenes in the Middle East from the Cold War to the present*, New York 2009, s. 69.

po prezidentu al-Bakrovi. Husajn měl v této době na starost důležité rezorty v zemi, a tak se mohla začít naplno projevovat jeho bezohlednost a krutost.⁹

V lednu 1969 proběhly v Iráku procesy s vlastizrádci. Mučením se vymáhala doznání a mezi zavražděnými byli převážně Židé. Tato skutečnost pobouřila celý svět, ovšem žádné kroky proti tomu podniknuty nebyly. USA se nenacházely v záviděníhodné situaci. Právě oni pomohli Husajnovi k moci, Husajnovi, jenž se stával nepříjemným spojencem. Nepřítelem se prozatím nestal, avšak věřit se mu také nedalo.¹⁰

Na konci sedmdesátých let – roku 1979 – navíc došlo ke svržení iránského šáha, jenž byl taktéž spojencem USA. K moci se dostal ajatolláh Chomejní, jenž rozdmýčával vzpoury v Íránu již za svého pobytu ve Francii, kam odešel poté, kdy byl z Iráku vyhoštěn Husajnem na žádost tehdejšího šáha. Chomejní byl šiitského vyznání a nijak se netajil svou nenávistí vůči hlavním aktérům Studené války. Jeho vliv se mohl rozšířit na území Iráku, z čehož začínaly mít USA strach, hlavně z důvodu ztráty sféry vlivu a ropného bohatství.¹¹ Zasahování do záležitostí Východu měly západní velmoci pojištěné již od roku 1955, kdy vznikl Bagdádský pakt, jenž spojoval Turecko, Irák, Írán a Pákistán se Západem.

Amerika na Chomejního převrat reagovala zmrazením iránských vkladů na svém území. Íránci to nenechali bez odezvy. Odpověděli přepadením amerického velvyslanectví a zajetím několika amerických občanů. Domáhali se vydání šáha, jenž prchl po převratu ze země. Američtí rukojmí se na svobodu dostali až roku 1981, kdy byly iránské vklady v Americe opět uvolněny.¹²

Ve stejném roce (1979) byl Saddám Husajnem odvolán z funkce irácký prezident al-Bakr, údajně ze zdravotních důvodů. Saddám složil prezidentskou přísahu a provedl ve straně Baas velké čistky.¹³ Pomalu se též schylovalo k největšímu sporu mezi Irákem a Íránem.

---

⁹ DURMAN, K., *Popely ještě žhavé: velká politika 1938-1991*, Praha 2009, s. 202.

¹⁰ DURMAN, K., c. d., s. 202.

¹¹ Tamtéž, s. 218.

¹² Bowker, M., *Russian, America and the Islamic World*, Burlington 2007, s. 111.

¹³ FAROUK-SLUGLETT, M. – SLUGLETT, P., *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*, Praha 2003, s. 240.

Konflikt mezi dvěma zeměmi Perského zálivu započal vznášením nároků na hraniční území mezi nimi. Jednalo se o povodí řeky Šatt al-Arab, které byla jádrem sváru již pro předchozí generace.

Roku 1975 se podařilo íránskému šáhovi prosadit prostřednictvím tzv. Alžírské smlouvy posunutí hranice doprostřed řečiště Šatt al-Arab. Tato dohoda, podepsána 6. března 1975 na zasedání OPEC v Alžíru, byla ústupkem Iráku. Dohodou o společných hranicích získal Írán polovinu řeky a měl vrátit Iráku ostrovní území, jež zabral v roce 1971. Írán však určené území nevrátil a Irák 17. září 1980 dohodu vypověděl, což vedlo o pět dní později k vyhlášení války proti Íránu.¹⁴

První úspěchy Iráku byly dočasné. Dalšímu postupu bránil terén, který cestu na protivníkovu území značně komplikoval. Hory na severním a středním úseku fronty nahrávaly obránci, zatímco bažiny na jihu ztěžovaly postup Iráčanům s jejich těžkou technikou. Překvapení čekalo Iráčany i při dobytí Chúzestánu¹⁵. Zdejší obyvatelé, na jejichž území se odehrávaly nejtěžší boje a jež silně pocítili následky bojů, neměli důvod jejich příchod oslavovat.

Irák nabízel Íránu mírové rozhovory, avšak íránský vůdce ajatolláh Chomejní to razantně odmítal. Svůj lid naopak vyzval k džihádu,¹⁶ čímž si zajistil mnoho dobrovolníků z řad „věrného“ lidu.

Do jednání o ukončení války se vložila i Rada bezpečnosti OSN, jež vydala Rezoluci č. 479. V ní nabádala obě nepřátelené strany k zastavení útoku a nalezení smírné cesty.¹⁷ Saddám Husajn projevil zájem o splnění požadavků rezoluce, avšak jen v případě, pokud bude Írán souhlasit s právem jeho země na Šatt al-Arab a další území, jež byla podle něj Íránem uzurpována. Zřejmě si chtěl vydobýt nároky s pomocí světové diplomacie a posunout svůj vliv tam, kam se mu to přes íránský odpor dosud nedařilo. Teherán ovšem rezoluci okamžitě odmítl.

Saddám Husajn počítal s provedením bleskové války, avšak dle plánu probíhaly pouze počáteční boje. Irácké jednotky obsadily velké území. Poté se ovšem ukázalo, že Iráčané své síly přecenili. Chomejního a Íránce popoháněla ideologie,

---

¹⁴ RÁČZ, J., *Nesmyslná válka*, Praha 1988, s. 122.

¹⁵ Na území Chúzestánu jsou bohatá naleziště ropy.

¹⁶ Svatá válka proti nevěřícím, jež má staletou historii. Podle ní se každý, kdo zemře v boji, dostane za svou mučednickou smrt do ráje.

¹⁷ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 479 – <http://www.un.org/>.

zatímco irácké vojáky „pouze“ rasová propaganda, formulovaná ve spisu Saddáмова učitele Chajrally Tři věci, které neměl Alláh stvořit – Peršany, Židy a mouchy. Iráčané začali ztrácet i početní převahu.¹⁸

Charakter bojů se z předpokládané bleskové války přeměnil na válku pozici. Husajn neváhal využít ani chemických zbraní, a to proti Kurdům na severu i na jihu na iránské frontě. Tím získal psychologickou výhodu, protože Iránci nevěděli, co od svého souseda mohou očekávat.¹⁹ Svou bojovnou pozici posílili Iránci ve chvíli, kdy zaútočili na Fao a později ofenzivou Karbala-5, díky níž prolomili obranu Basry. Jejich postavení se ovšem nezměnilo ve vítězství, ale spíše v oslabení a nakonec ztratili i dobyté Fao.²⁰

Další důležitou etapou války se stalo ostřelování tankerů Irákem, jež podnítilo okamžité iránské protiakce. Útoky na tankery přerostly v globální politický problém. Jelikož Írán nemohl útočit přímo na irácké lodě, zvolil si za cíl cizí plavidla, jež směřovala svůj náklad do Iráku. Írán tím chtěl pohrozit spojencům Iráku, aby si jeho budoucí podporu předem rozmysleli. Vzájemné útoky na hlavní města navíc přinesly ničení civilních objektů i oběti z řad civilního obyvatelstva.²¹

Vznikající válečné škody se neomezovaly pouze na Irák a Írán. Velké ztráty hrozily rovněž Kuvajtu. Újmy byly způsobovány potápěním lodí, mezi nimiž bylo zasaženo právě jedenáct patřících Kuvajtu. Proto se vláda rozhodla požádat obě znesvářené velmoci a OSN o pomoc, aby mohla bez překážek exportovat své ropné bohatství. Kuvajtské tankery proto začaly plout pod americkou vlajkou. Bylo otázkou času, kdy bude USA vtažena do boje potenciálním potopením lodě vystupující pod americkou vlajkou. Stalo se tak v říjnu 1987, kdy iránská raketa zasáhla právě takovou kuvajtskou loď. Americká vláda přistoupila okamžitě k odvetě a zničila dvě iránské ropné plošiny.²²

I přes vydání rezolucí OSN v roce 1984 a 1987, v nichž odsuzuje útoky na lodě obchodující s Kuvajtem a Saúdskou Arábií a vyzývá k ukončení konfliktu a upuštění od akcí, jež by znemožnily plnění rezoluce, ke smíření znepřátelených

---

¹⁸ DURMAN, K., c. d., s. 318.

¹⁹ DURMAN, K., c. d., s. 320.

²⁰ Tamtéž, s. 321.

²¹ BROŽ, I., *Husajn kontra Chomejní: irácko-iránská válka 1980-1988*, Praha 2007, s. 139.

²² RÁČZ, J., c. d., s. 143-144.

stran nedošlo. Přijetí rezoluce ze strany Chomejního se Rada bezpečnosti OSN spolu se světem dočkala až 20. července 1988.²³

Konflikt mezi Íránem a Irákem lze označit za zbytečně zdlouhavý a zničující. Ajatolláh Chomejní se za každou cenu bránil až do roku 1988 složení zbraní a přistoupení na požadavky OSN. Zapříčinil navíc vysoké ztráty na životech svých obyvatel. Po výzvě k džihádu se do boje hlásily velké počty dobrovolníků, mezi nimiž byly i děti. Díky tomu mohl Írán využít taktiku „lidských vln“, kdy nasadil tisíce příslušníků organizace Basídž²⁴, kteří sice padli pod palbou iráckých vojáků, avšak postup Iráku se jim dařilo zastavit. Irák se ve válce naopak nezdráhal využít chemických zbraní. Konkrétně byl během války použit z jeho strany několikrát bojový plyn yperit.²⁵

---

²³ BROŽ, I., c. d., s. 128, 297.

²⁴ Náboženská lidobrana, do níž vstupovali všichni od školáků až po starce.

²⁵ FAROUK-SLUGLETT, M. – SLUGLETT, c. d., s. 307.

2. Válka v Perském zálivu v letech 1990-91

2.1 Příčiny konfliktu

Irácko-iránská válka byla ukončena rezolucí OSN č. 598,²⁶ kterou Írán přijal 18. července 1988 a která nabyla platnosti 20. srpna. Po ukončení konfliktu se Irák ocitl v tíživé finanční situaci. Do války investoval nemalé sumy peněz, jež navíc získával z cizích zdrojů. Válečné půjčky čerpal od bohatých států Perského zálivu – Saúdské Arábie a Kuvajtu. Po skončení bojů mínil Husajn ve financování touto cestou pokračovat. Nečekal ovšem, že tentokrát narazí.

Nejprve žádal arabské státy, aby mu vedle původní půjčky 35 mld. dolarů, kterou od nich obdržel v osmdesátých letech, daly dalších 30 mld. dolarů. Zároveň zdůrazňoval, že to byl on, kdo je zachránil před íránským nebezpečím. Tato skutečnost mu nijak nedopomohla ostatní státy přesvědčit, aby mu půjčku poskytly. Přišel proto s jinou alternativou. Požadoval, aby mu věřitelé původní dluh smazali. Když neuspěl ani s tímto návrhem, požadoval zvýšení ceny ropy, čímž chtěl dotlačit Kuvajt k dodržování cenových kvót stanovených organizací OPEC. Ani na tento požadavek však nikdo nepřistoupil. Proto se rozhodl vsadit na ropu samotnou – nikoli na iráckou, ale kuvajtskou.²⁷

Ve spolupráci s diplomaty začal šířit teze o „sporném území“ a „historickém nároku“ Iráku na území v oblasti jeho jižní hranice. Zdůrazňoval zejména nárok na kuvajtské území.²⁸ V červenci 1990 zaznělo z úst iráckého ministra zahraničí, že Kuvajt Iráku ukradl ropu v hodnotě 2,5 miliardy dolarů a že na „iráckém“ území Kuvajt staví vojenské objekty. Šlo o oblast, jež byla předmětem sporů již dlouhé roky.²⁹

---

²⁶ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 598 – <http://www.un.org/>.

²⁷ BROŽ, I., c. d., s. 308.

²⁸ DURMAN, K., c. d., s. 397.

²⁹ RICHARDSON, D., GUNSTON, B., HOGG, I. V., *Perský záliv: zbraně a technika*, Praha 1998, s. 5.

Vzájemné obviňování z neoprávněného čerpání ropy a zvyšující se nevraživost měla být urovnána v saúdskoarabské Džiddě 31. července 1990 – 1. srpna 1990. Jednání ale skončilo neúspěchem poté, co Kuvajt odmítl Iráku postoupit část svého území. Nepodřízení se a nesplnění iráckého požadavku se stalo záminkou pro obsazení Kuvajtu, jež bylo předem plánované.³⁰

2.2 Invaze iráckých vojsk do Kuvajtu

Již před samotným jednáním v Džiddě docházelo k přesunu iráckých vojáků k irácko-kuvajtské hranici. K datu jednání stálo u hranic až na 100 000 vojáků. Odmítnutím iráckých požadavků si Kuvajt zpečetil osud. Ještě téhož dne se dali vojáci do pohybu a zhruba ve dvě hodiny ráno místního času, tedy 2. srpna, překročili kuvajtskou hranici a obsadili území Kuvajtu.³¹

Irácké počínání okamžitě 2. srpna 1990 odsoudila rezolucí č. 660 Rada bezpečnosti OSN. Rada se rozhodla pozvat k jednání zástupce Iráku a Kuvajtu, avšak bez přiznání hlasovacího práva. Ve schválené rezoluci „odsuzuje iráckou invazi do Kuvajtu; požaduje, aby Irák okamžitě a bezpodmínečně stáhl své síly na pozice, ve kterých se nacházely k 1. srpnu 1990; vyzývá Irák a Kuvajt k urychlenému zahájení intenzivních jednání ohledně řešení sporů a také podporuje veškeré úsilí s tím spojené – a hlavně to ze strany Ligy arabských států ...“³²

Liga arabských států iráckou invazi do Kuvajtu 3. srpna 1990 taktéž odsoudila. K témuž datu zaujaly irácké jednotky pozice v jižní části Kuvajtu, podél hranic se Saúdskou Arábií, což mohlo být vysvětlováno i tak, že se Irák, pokusí napadnout i další, daleko významnější zemi Perského zálivu.³³

Tato situace vyvolala 6. srpna 1990 přijetí nové rezoluce OSN s pořadovým číslem 661, v níž Rada bezpečnosti stanovila rozsáhlé sankce vůči Iráku, včetně obchodního embarga. K dodržování byly prostřednictvím rezoluce vyzvány i země,

---

³⁰ *Jak začala pouštní bouře*, Praha 1991, s. 3.

³¹ Tamtéž, s. 3.

³² Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 660 – <http://www.un.org/>.

³³ RICHARDSON, D. GUNSTON, B., HOGG, I. V., c. d., s. 5.

kteře nejsou členy OSN. Výjimku z obchodního embarga dostaly platby, používané výhradně na lékařské či humanitární účely – ve spojitosti s humanitární pomocí dostaly výjimku i potraviny.³⁴

2.3 Zásah zvenčí – účast spojeneckých vojsk

Reakce ostatních států na sebe nenechala dlouho čekat. Dne 6. srpna 1990 vyplynulo z rozhovorů mezi USA a Saúdskou Arábií, že je zapotřebí poslat americké vojáky do oblasti Perského zálivu, což se brzy uskutečnilo. Ještě téhož dne vydal americký prezident George Bush rozkaz k vyslání amerických jednotek do Saúdské Arábie a oblasti Perského zálivu.³⁵ Dne 7. srpna 1990 započala operace *Desert Shield* neboli Pouštní štít, během které došlo k přesunům amerických vojáků do Saúdské Arábie, k nimž se později připojovala i vojska dalších států.

Vážnost situace lze vyvodit i z faktu, že v období od 9. srpna do 25. září bylo vydáno dalších sedm rezolucí Rady bezpečnosti OSN. V rezoluci č. 662 z 9. srpna označuje OSN násilné připojení Kuvajtu Irákem za neplatné.³⁶ Mezi 29. říjnem a 29. listopadem Rada bezpečnosti vydala ještě další tři rezoluce, v nichž Irák znovu odsoudila za jeho jednání; v poslední z nich stanovila datum 15. ledna 1991, do něhož se mělo irácké vojsko nejpozději stáhnout z území okupovaného Kuvajtu. Irák ani na tuto poslední výzvu nereagoval a rozhodně se nechtěl vzdát bez boje. V oblasti Perského zálivu se tak zformovala protiirácká koalice, jejímiž členy se staly nejrůznější státy celého světa.³⁷

---

³⁴ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 661 – <http://www.un.org/>.

³⁵ TOMÁŠ, J., *Irák – Kuvajt „neoficiálně“*, Bratislava 1991, s. 19.

³⁶ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 662 – <http://www.un.org/>.

³⁷ Argentiny, Austrálie, Bahrajnu, Bangladéše, Belgie, České a Slovenské federativní republiky, Dánska, Egypta, Francie, Itálie, Kanady, Maroka, Egypta, Francie, Itálie, Kanady, Maroka, Nizozemí, Norska, Ománu, Pákistánu, Polska, Portugalska, Řecka, Saúdské Arábie, Senegalu, Spojených arabských emirátů, Spolkové republiky Německo, Sýrie, Španělska, Turecka, Spojených států amerických a Velké Británie.

2. 4 Vyhlášení válečného konfliktu a průběh operací

Dne 15. ledna 1991 vypršelo ultimátum stanovené Radou bezpečnosti OSN. Jelikož na rezoluci Saddám Husajn nereagoval a svá vojska do určeného data z území Kuvajtu nestáhl, mohla válka vypuknout každým okamžikem. Všem bylo jasné, že je to otázka několika hodin.

Ještě téhož dne se očekávání naplnilo. Americký prezident George Bush vydal rozkaz k útoku. Tento povel převzali ministr obrany Cheney a náčelník generálního štábu Powell. Měli za úkol předat pokyn generálu Normanu Schwarzkopfovi, jenž se nacházel spolu s armádou Spojených států v Saúdské Arábii. Norman Schwarzkopf byl ustanoven velitelem rozbíhající se operace s názvem *Desert Storm* neboli Pouštní bouře.³⁸

Veřejnost byla s touto informací obeznána následujícího dne, 16. ledna, kdy mluvčí amerického prezidenta z Bílého domu v 19.06 místního času vyhlásil: „Osvobozování Kuvajtu bylo zahájeno...“.³⁹ Operace Pouštní bouře započala v noci z 16. na 17. ledna vlnou leteckých útoků na Irák. Cílem byly vybrané objekty v hlavním městě Iráku – Bagdádu. Několik televizních stanic odvysílalo reportáže živě přímo z Bagdádu. Na záběrech kamer byla vidět noční obloha, jež byla prosvětlena stovkami světelných záblesků, které způsobovaly vojenské střely. Ten večer letectvo na území Iráku napadlo více než 200 vytyčených cílů.⁴⁰

Letecký útok byl zaměřen především na destrukci vojenského potenciálu a morálku obránců. Podle promyšlené strategie mělo letectvo zaútočit nejprve na rozhodující cíle – komunikační síť, výrobu elektřiny, distribuci pohonných hmot, infrastrukturu, zařízení produkující zbraně hromadného ničení, řízené střely Scud... Dále měl být Irák přesvědčen, že okupace Kuvajtu ho vyjde mnohem draž, než kdyby se z jeho území stáhl. A v neposlední řadě se měly odehrát i psychologické operace s cílem přesvědčit Iráčany o sesazení Husajna.⁴¹

Po 38 dnech a nocích bombardování přišla na řadu pozemní operace, čímž osvobozování Kuvajtu vstoupilo do své konečné fáze. Zahájení pozemních akcí

---

³⁸ Novák, M., c. d., s. 156.

³⁹ *Jak začala pouštní bouře*, c. d., s. 8.

⁴⁰ SANTELLA, A., *The Persian Gulf War*, Minneapolis 2004, s. 18-19.

⁴¹ WARDEN, J. A., *Kdo zvítězil v „Zálivu“?: teorie a praxe letecké války*, Olomouc 1998, s. 81.

bylo stanoveno na 24. února 1991. Toho dne překročila spojenecká vojska hranice Kuvajtu a Iráku.⁴² Ani největší optimista by v tu chvíli nevěřil, že pozemní boje budou trvat pouhých 100 hodin.

Po šesti týdnech bombardování a sto hodinách pozemních bojů byla irácká armáda poražena. Sám Norman Schwarzkopf netajil svůj údiv nad rychlostí provedení mise. Prohlásil, že kdyby býval věděl, že postup armády bude takto rychlý, nečekal by s vyhlášením pozemní akce do chvíle vytvoření zásob na šedesát dní bojů.

Vysoká úspěšnost celé akce vyplynula hlavně z použití a správného využití nejmodernější bojové techniky a zbraňového systému. Právě technika spolu se zvolenou taktikou sehrála ve válce nejdůležitější roli.⁴³

2.5 Použitá technika a její výhody

Operace Pouštní bouře se stala první válkou, jež byla vybojována i řízena nejmodernější mikroelektronikou. Byly nasazeny i starší zbraně, ovšem v modernizovanější podobě. Měla být využita hlavně přesnost, schopnost bojovat v noci, velká mobilita vrtulníků a nové metody velení.⁴⁴ V následujících odstavcích se seznámíme s vybranými letouny a nejznámější použitou technikou.

Jako první se po vyřazení irácké protiletectvé obrany objevily na scéně letouny typu F-15E. Tyto stroje mají zabudovaný speciální systém známý pod zkratkou LANTRIN. Ten umožňuje přesnou navigaci a zaměření cíle, přesné navádění výzbroje a vysokou efektivitu v boji. Zavedený radiolokátor navíc umožňuje pilotovi kopírovat terén a létat ve výšce pouhých 30 metrů nad zemí.⁴⁵

Dalším typem použitého letounu byl stroj F-117A, známý jako „neviditelný“. Neviditelný z toho důvodu, že byl jeho pohyb téměř nezjistitelný. Schopnost vyhnout se odhalení pomocí radiolokátorů a další technikou byla zapříčiněna speciální

---

⁴² RICHARDSON, D. GUNSTON, B., HOGG, I. V., c. d., s. 15.

⁴³ Tamtéž, s. 9.

⁴⁴ Tamtéž, s. 9.

⁴⁵ McLEAN, B. W., *Joint Training for Night Air Warfare*, Alabama 1992, s. 27-28.

technologií „stealth“. Letoun byl po svém povrchu pokryt speciálním materiálem, jenž měl za úkol odrážet či absorbovat paprsky radiolokátorů. Rozptyl těchto paprsků měl zajistit i specifický tvar letadla.

Stíhací úkoly plnil mimo jiné i tzv. Eagle neboli F-15C. Jeho předností byl vysoký výkon motoru a možnost dovybavit letoun přídatnými nádržemi, díky nimž má Eagle neuvěřitelně velkou doletovou vzdálenost.

K nejdůležitějším činnostem spojeneckého letectva patřila také zabezpečovací část, jež měla na starost sledovat protivníkovi akce a varovat včasně před případným útokem. Sledování měl za úkol letoun E-3 známý pod zkratkou AWACS. Byl to ve skutečnosti dopravní letoun Boeing posilněný o velký radiolokátor, jenž dokáže sledovat letadla za jakéhokoli počasí.⁴⁶

Mezi nejdůležitější typy použitých vrtulníků bychom mohli zařadit například AH-64A – Apache, AH-W – Super Cobra a UH-60A – Blackhawk.⁴⁷

Úspěšné vedení letecké války není podmíněno jen technickým stavem letounů, ale i účinností jejich výzbroje, již můžeme rozlišit na protizemní a protiletadlovou. K protizemní patří řízené pumy a střely. Naváděny jsou buďto televizní, laserovou nebo infračervenou soustavou. Mezi protiletadlové zbraně řadíme řízené střely s radiolokační či infračervenou soustavou. Do bojů jsou ovšem nasazeny i neřízené rakety i zbraně kontejnerového typu.

Na straně druhé, tedy protivníkově, stály letouny typu Mirage, Mig-29, Mig-23BN, SU-25 a další.⁴⁸ Mezi nejobávanější arzenál zbraňové techniky Iráku patřily řízené střely Scud. Raketa měla dolet zhruba 160-300 km a střely byly odpalovány z pojízdné rampy. Obávané byly hlavně z toho důvodu, že se očekávalo možné využití zbraní hromadného ničení umístěných právě uvnitř raketových hlavic raket Scud.

---

⁴⁶ BJORKLUND, R. C., *Dollars and sense of command and control*, Washington D. C. 1995, s. 23.

⁴⁷ *Válka v zálivu*, Praha 1991, s. 20-22.

⁴⁸ Tamtéž, s. 19.

3. Historie a současnost 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany v Liberci

3.1 Historický vývoj liberecké protichemické jednotky

Historické kořeny liberecké protichemické jednotky – přesněji řečeno dnešní 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany – můžeme hledat již v roce 1952, kdy byl zřízen 1. listopadu rozkazem náčelníka generálního štábu 105. plamenometný prapor s posádkou v Liberci. Prapor vznikl z třetích rot 101. a 103. chemického praporu. Roty byly přesunuty do Liberce a nově vzniknuvší prapor zahájil svou činnost 26. listopadu 1952. Velitelem byl ustanoven kpt. Zdeněk Špaček.⁴⁹

Roty tvořící prapor měly rozdílné určení – první rota těžkých a druhá lehkých plamenometů. Každá rota se skládala ze tří plamenometných čet a čtyři měly po třech družstvech. V rámci praporu se nacházelo celkem 405 plamenometů a v mírovém stavu bylo v organizaci začleněno 225 osob, ve válečném stavu 510 osob.⁵⁰

V průběhu padesátých let se v protichemické ochraně kladl zprvu důraz na odmořování osob, výbroje, výstroje, bojové techniky a terénu. Až ve druhé polovině padesátých let se věnovala větší pozornost i chemickému průzkumu a pozorování. Cílem bylo zkvalitňování postupů, prohlubování znalostí a zajištění odpovídajícího vybavení základny. Začalo se taktéž počítat i s plněním úkolů v ochraně před zbraněmi hromadného ničení.⁵¹

Roku 1954 byl 105. plamenometný prapor přejmenován na 105. ohňometný prapor. Sestával se i nadále z velitelství, štábu, náčelníků služeb, týlových složek, čtyř technického zabezpečení, spojovací čtyři, jedné rotě těžkých ohňometů, jedné rotě lehkých ohňometů a z praporemí poddůstojnické školy. Tuto organizaci udržoval prapor až do roku 1958, než byl opět změněn název – na prapor chemické ochrany.

---

⁴⁹ *Historie chemického vojska*, Praha 1970, s. 181.

⁵⁰ *Kronika 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany*

⁵¹ Tamtéž

Mezitím byl však prapor roku 1955 přestěhován z Růžodolu do kasáren Jana Žižky z Trocnova.⁵² V roce 1960 byl navíc v Liberci zřízen i 98. prapor pro odmořování terénu.

O dva roky později došlo v rámci reorganizace armády ke zrušení chemických praporů a praporů odmořování terénu. Namísto nich vznikly pluky chemické ochrany. V Liberci se tak utvořil 105. pluk chemické ochrany s rotní organizací zahrnující roty speciální očisty, rotu speciální očisty výstroje, roty odmořování terénu a 9. rotu radiačního a chemického průzkumu.⁵³

Další výrazné reorganizační změně se liberecký pluk chemické ochrany nevyhnul ani v roce 1977. Tehdy byl 105. pluk chemické ochrany v Liberci zrušen spolu se 101. plukem chemické ochrany v Jaroměři. Namísto nich vznikla 102. brigáda chemické ochrany v Liberci, v jejímž rámci operoval – 51. prapor chemické ochrany v Liberci, 61. prapor odmořování v Liberci a 77. prapor radiačního a chemického průzkumu v Jaroměři (od roku 1989 v Liberci). Brigáda měla i svou vlastní rotu radiačního a chemického průzkumu o 5 četách, velitelskou rotu, rotu technického zabezpečení s laboratořemi a týlovou rotu. Později přibyl 65. prapor odmořování výstroje a mimo jiné do organizační struktury spadala i poddůstojnická škola pro potřeby chemického vojska.⁵⁴

Roku 1990 prošlo vojsko další změnou. Tentokrát již existující 103. a 105. prapor chemické ochrany změnil označení na 103. a 105. sklad chemického materiálu.⁵⁵ Téhož roku se také začal připravovat u brigády protichemický odřad, jenž v prosinci nastoupil svou misi spolu s dalšími mnohonárodnostními ozbrojenými silami v Perském zálivu v rámci operací „Pouštní štít“ a „Pouštní bouře“.

Roku 1992 byla 102. brigáda chemické ochrany zrušena a nahrazena 1. brigádou chemické ochrany. Pod tímto označením fungovala až do roku 1997. Struktura brigády před její další reorganizací byla následující: velitelská rota; ochrana objektů Hvězdov; Krásná Studánka a letiště; prapor chemické ochrany s jednou rotou speciální očisty; prapor radiačního a chemického průzkumu s jednou

---

⁵² KUBÁNEK, V., *Historie chemického vojska (1919-2009)*, Slaný 2009, s. 211.

⁵³ TRTÍLEK, L., *Chemické vojsko v letech 1989-1999*, Praha 1999, s. 35.

⁵⁴ KUBÁNEK, *Historie chemického vojska*, s. 219.

⁵⁵ KUBÁNEK, V., *Historie zbraní hromadného ničení a chemického vojska*, Brno 2008, s. 293.

rotou; výcvikový prapor se dvěma výcvikovými rotami, jednou rotou výcvikové techniky a jednou rotou výcviku záloh; rota zabezpečení.⁵⁶

Dosavadní brigáda se v roce 1997 přeměnila na 1. výcvikovou a mobilizační základnu chemického vojska. Jejím hlavním posláním bylo připravit specialisty chemického vojska, jejichž výcvikem prošlo zhruba 150 lidí za rok. Tento stav pokrýval potřeby Armády České republiky. Základna vycvičila ročně také téměř 600 vojáků základní služby, kteří byli způsobilí k obsluze speciální techniky a přístrojů chemického vojska.⁵⁷

Roku 2000 se označení opět upravilo, tentokrát na 1. výcvikovou základnu chemického vojska. Její trvání skončilo o tři roky později, kdy došlo ke změně v názvu na 51. základnu chemického vojska, jež disponovala dvěma prapory – 511. praporem chemické ochrany se 4 rotami a 512. praporem zabezpečení.⁵⁸

Vzniknuvší 51. základna zahajovala svou činnost v době, kdy u nás vznikala profesionální armáda. Koncem roku 2003 odešlo posledních 56 vojáků základní služby. Základna tím byla vyňata z podřízenosti pozemního vojska a včleněna pod velitelství specializovaných sil.⁵⁹

Velitelem 51. základny chemického vojska v Liberci se stal pplk. Jiří Gajdoš, jenž byl v té době velitelem českých chemiků v Kuvajtu. V nepřítomnosti ho dočasně zastupoval pplk. Miroslav Beran. Základna vznikla z potřeby udržovat si dostatek profesionálních vojáků pro misi Trvalá Svoboda, k níž se Česká republika přihlásila.⁶⁰

Z 51. základny chemického vojska vznikla v roce 2005 31. brigáda radiační, chemické a biologické ochrany, jejímž velitelem se stal plk. gšt. Jiří Gajdoš. Mezi její hlavní poslání řadíme chemické zabezpečení a ochranu proti zbraním hromadného ničení. Brigáda zabezpečuje radiační a chemický průzkum a nespécifický biologický průzkum; dekontaminaci techniky, materiálu, terénu, objektů a osob; laboratorní analýzu radioaktivních a toxických látek. Spolupracuje

---

⁵⁶ TRTÍLEK, L., c. d., s. 36.

⁵⁷ *Kronika 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany*

⁵⁸ KUBÁNEK, V., *Historie chemického vojska*, s. 223.

⁵⁹ *Kronika 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany*

⁶⁰ Tamtéž

rovněž v silách rychlé reakce NATO v sektoru ochrany proti zbraním hromadného ničení a účastní se mnohých zahraničních misí.⁶¹

O spolupráci s našimi chemiky projevilo NATO zájem již v roce 1998. Chemická jednotka se začlenila do sil NATO jako vůbec první vojenský útvar u nás. K tomuto účelu byla zřízena 9. rota chemické ochrany, jež se stala součástí tehdejší 1. výcvikové a mobilizační základny chemického vojska. Rota měla být schopna provádět monitoring radiační a chemické situace a dekontaminaci techniky a osob kdekoli na světě. Skládala se z čtyř radiačního a chemického průzkumu; čtyř dozimetrické a chemické kontroly; dekontaminační čtyř; čtyř velení a bojového zabezpečení; čtyř logistické podpory; obvaziště a vojenské policie; obvyklého týlového zázemí; ošetrovny s lékařem, zdravotní sestrou a sanitou; speciální jednotky, jež byla schopna opravovat automobilní a speciální techniku. Velitelem roty byl ustanoven tehdy ještě major Jiří Gajdoš.⁶²

9. rota chemické ochrany byla zařazena do spojeneckých sil okamžité reakce NATO 12. března 1999. Od té chvíle se začala pravidelně účastnit na zahraničních misích. V březnu 2003 byla sice zrušena, avšak příslušníci a technika přešli pod 511. prapor chemické ochrany a jedna rota praporu rozhodnutím ministra obrany nesla i nadále název 9. rota chemické ochrany.⁶³

Liberecká protichemická jednotka nese označení 31. brigáda radiační, chemické a biologické ochrany až do dnešních dnů. Prozatím posledním velitelem brigády je plk. gšt. Ing. Miroslav Knopp.

3.2 Struktura a úkoly současného útvaru

Protichemická jednotka se skládá ze tří hlavních částí: 311. a 312. praporu radiační, chemické a biologické ochrany a 314. centra výstrahy zbraní hromadného ničení. K vedoucím složkám patří velitelství a štáb. V čele jednotky stojí velitel, již zmíněný plk. gšt. Ing. Miroslav Knopp.

---

⁶¹ KUBÁNEK, V., *Historie chemického vojska*, s. 224.

⁶² Tamtéž, s. 225.

⁶³ Tamtéž, s. 226.

Liberecká 31. brigáda radiační, chemické a biologické ochrany plní úkoly chemického zabezpečení vševojskového svazku (úkolového uskupení) v oblastech:

- radiační a chemický průzkum a nespecifický biologický průzkum;
- dekontaminace techniky a materiálu;
- dekontaminace a hygienická očista osob a zraněných;
- laboratorní analýza radioaktivních a toxických látek;
- zabezpečení mobilních prostředků kolektivní ochrany ve prospěch štábu nasazených vojsk;
- hlášení a varování o napadení zbraněmi hromadného ničení, vyhodnocování a předpověď radiační a chemické situace.⁶⁴

Jednotka plní své úkoly taktéž ve spolupráci se zahraničním, zejména s organizacemi NATO a EU. V rámci NATO se angažuje v Response Force,⁶⁵ kde působí již od roku 2003.

3.3 Účast v zahraničních misích

Pomineme-li účast v operacích Pouštní štít a Pouštní bouře v roce 1991, podílela se brigáda v průběhu následujících let na mnoha dalších zahraničních misích. Od roku 2002 do roku 2003 jednotka spolupracovala na mezinárodním protiteroristickém projektu operace *Enduring Freedom* čili Trvalá svoboda. Místo určení tohoto poslání se nacházelo v Kuvajtu a Iráku. Do akce se zapojil česko-slovenský prapor obrany proti zbraním hromadného ničení, jenž se skládal ze 400 příslušníků Armády ČR a 69 příslušníků Ozbrojených sil SR. Součástí mise byla zesílená 9. rota chemické ochrany z Liberce a speciální zdravotnický odřad. Jednotka byla především předurčena k odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení. Kontingent, v němž byli chemici zařazení, spolupracoval s jednotkami americké a německé armády.⁶⁶

---

⁶⁴ Interní záznamy 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany.

⁶⁵ Síly rychlé reakce NATO.

⁶⁶ Interní záznamy 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany.

Chystanou účast chemiků v Kuvajtu potvrdil již začátkem února vydaný článek v tisku Mladé fronty Dnes. Tehdejší náčelník generálního štábu Jiří Šedivý uvedl, že protichemická jednotka skutečně odcestuje na přelomu února a března. Vojáci mají dle plánů nasednout do letadla, zatímco technika odjede po železnici a k cíli určení dorazí po moři.⁶⁷

Tentýž deník přinesl 23. března 2002 další zprávy o pobytu českých vojáků v Kuvajtu. Dle sdělení účastníků si vojáci těžko zvykají na tamní vysoké teploty, vlhkost a písečný prach. Jednotka se ovšem snaží, jak uvádí Prokš, rozvrhovat svou pracovní činnost tak, aby se nepracovalo přes poledne. Vojáci jsou ubytováni v neklimatizované hale spolu s dalšími zahraničními jednotkami.⁶⁸

Liberecký den vytiskl 25. června 2003, pár dní po návratu vojáků z Kuvajtu, krátký rozhovor s velitelem liberecké jednotky v Kuvajtu a zároveň velitelem dřívější 51. chemické základny plk. Jiřím Gajdošem, který se zmínil o hlavním úkolu protichemické jednotky, jímž byla ochrana civilního obyvatelstva před možnými útoky chemickými zbraněmi. Vojáci kontrolovali stav dopadlých raket, starali se o bezpečnost velvyslanectví různých zemí, zásobovali Irák pitnou vodou a podíleli se například na vybudování české polní nemocnice v Basře.⁶⁹

Od roku 1999 do současnosti spolupracuje protichemická jednotka dále na Operaci udržení míru na území bývalé Jugoslávie – Bosny a Kosova.

Ke státům, v nichž protichemická jednotka dlouhodobě uplatňuje své celosvětové renomé, se řadí také Afghánistán, kde působí liberečtí chemici od roku 2006. I zde se soustředili vojáci na chemické, biologické, radiační a nukleární detekce. Operace se účastní jednotka od roku 2007 až do současnosti.⁷⁰

Brigáda byla vybrána také ke střežení několika summitů NATO. Jednalo se o konferenci v Praze roku 2002, v Istanbulu roku 2004, v Rize roku 2006 a Tallinnu roku 2010. V roce 2008 se nacházela v Jižní Americe v Peru, kde plnila úkoly v rámci summitu EU a zemí Latinské Ameriky a Karibiku.⁷¹

---

⁶⁷ Mladá fronta Dnes, 5. 2. 2002.

⁶⁸ Mladá fronta Dnes, 23. 3. 2002.

⁶⁹ Liberecký den, 25. 6. 2003.

⁷⁰ *Interní záznamy 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany.*

⁷¹ Tamtéž.

Roku 2004 dohlížela jednotka na bezpečnost Olympijských her v Aténách. O připravenosti chemiků k možnému zásahu přinesl informace deník Mladá fronta Dnes 2. července 2004. Liberečtí chemici na olympiádě plnili úkoly v rámci mnohonárodního praporu složeného ze třinácti armád členských zemí NATO. Velitel praporu Vratislav Osvald v tisku uvedl, že se před cestou výcvik vojáků zaměřil na zásady fungování v přeplněném městě a že úkolem nasazení bude vyhledávání zbraní hromadného ničení, případně odstraňování následků při jejich použití.⁷²

Zmíněný mnohonárodní 312. prapor radiační chemické a biologické ochrany NATO vznikl 1. prosince 2003 na základě politicko-vojenského rozhodnutí vlády ČR a řídicích struktur organizace NATO jako jedna z reakcí na změny v oblasti bezpečnosti. Jednotka byla utvořena zejména z důvodu zvýšeného nebezpečí použití zbraní hromadného ničení. Výstavbou praporu byla pověřena ČR, jež vyčlenila pro potřeby organizace 170 chemických specialistů z 31. brigády chemické ochrany. Hlavní náplní činnosti praporu bylo v roce 2004 plnění úkolů k odstranění následků použití zbraní hromadného ničení, průmyslových havárií, teroristických útoků či živelných katastrof kdekoli na světě. Jednotka musí být schopná okamžitě reagovat na aktivační rozkaz a plnit úkoly na místě určení nejpozději do pěti dnů. Prapor je podřízen Vrchnímu veliteli spojeneckých sil v Evropě.⁷³

3. 4 31. BRCHBO a Integrovaný záchranný systém

Protichemická brigáda vyčleňuje ve prospěch Integrovaného záchranného systému družstvo leteckého radiačního průzkumu ve spolupráci se Státním úřadem jaderné bezpečnosti. Dále vyřazuje pro tuto činnost dvě mobilní družstva radiačního a chemického průzkumu, dva odřady dekontaminace pro případ mimořádné radiační situace na jaderných energetických zařízeních Temelín a Dukovany. Taktéž vytváří úkolové uskupení na pomoc v případech rozsáhlých přírodních katastrof a průmyslových havárií.⁷⁴

---

⁷² Mladá fronta Dnes, 2. 7. 2004.

⁷³ *Interní záznamy 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany.*

⁷⁴ Tamtéž.

Integrovaný záchranný systém se skládá z třech hlavních složek – Hasičského záchranného sboru ČR, Zdravotnické záchranné služby a Policie ČR. Koordinaci a řízení má na starost Operační a informační středisko Integrovaného záchranného systému. Armáda ČR v systému figuruje na vyžádání. Právě pro takovýto případ vyčleňuje armáda síly a prostředky ozbrojených sil. Její zásah při přírodních kalamitách či průmyslových haváriích iniciuje starosta, primátor či hejtman zasažené oblasti. Přes orgány státní správy se žádost dostává až k Armádě ČR. V případech časové tísně může poskytnout pomoc přímo velitel nejbližšího vojenského útvaru.⁷⁵

3.5 Činnost vojáků mimo resort Ministerstva obrany

Mimo resort Ministerstva obrany zasahovali vojáci liberecké jednotky ve výše zmíněných případech, tedy při odstraňování následků rozsáhlých přírodních katastrof či průmyslových haváriích.

Asistovali při povodních na severní Moravě v roce 1997, v Praze roku 2002 a v srpnu loňského roku taktéž v Libereckém kraji. V roce 2006 vypomáhali při likvidaci skládky nebezpečného odpadu. Byli přizváni i k případné ochraně na Mistrovství světa v klasickém lyžování Liberec 2009.⁷⁶

3.6 Výzbroj a technika

Technické zabezpečení specializované protichemické brigády nutné k plnění jejích úkolů se skládá ze šesti výpočetně analytických pracovišť, ze dvou automobilních laboratoří, z dvaceti čtyř dekontaminačních vozidel, z dvanácti vozidel typu LR130CH, z osmi vozidel typu BRDM-2 rch, z osmi linek

---

⁷⁵ Interní záznamy 31. brigády radiální, chemické a biologické ochrany.

⁷⁶ Tamtéž.

dekontaminace vozidel, z osmi dekontaminačních zařízení osob, ze dvou odběrových týmů SICRA a ze dvou skupin BIO.⁷⁷

Využívaná dekontaminační vozidla typu ACHR-90 byla zavedena v devadesátých letech. Vozy jsou určeny k dekontaminaci mobilní techniky průjezdným užitím rámu a na místě proudnicemi, k dekontaminaci osob, k přípravě, přepravě a dočasnému skladování dekontaminačních směsí, k zásobování vodou, párou a elektrickou energií, k čerpání a přepravě agresivních látek z míst ekologických havárií.⁷⁸

K dekontaminaci linkovým průjezdem je vymezena Linka-82. Souprava se sestává ze dvou různých mycích zařízení, jež mohou být v případě potřeby rozšířeny do šířky i výšky. Pod linkou projíždí technika rychlostí 2,5 km/hod. Dekontaminační rám je napojen na výše představený typ vozidla ACHR-90, jenž mu dodává čerpadlem příslušnou směs.⁷⁹

Pro hromadnou dekontaminaci osob se užívá Souprava pro dekontaminaci osob. Slouží i k běžné hygienické očištění. Souprava se skládá ze tří nafukovacích stanů, vodní soustavy, vyhřívací či chladicí soustavy a elektrické soustavy. Činidla určená k dekontaminaci zajišťuje vozidlo ACHR-90 a souprava je převážena na vozech typu Tatra-815.⁸⁰

Pod označením vozidla BRDM-2 se skrývá obrněný vůz, jenž je vybaven přístroji určenými k radiačním a chemickým průzkumům včetně termonavigace. Mobilní zařízení je určeno pro tříčlennou posádku.

BIO skupina a tým SICRA působí jako jednotky pro odběr vzorků a detekci nebezpečných toxických látek.

---

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ KUBÁNEK, V., *Historie zbraní hromadného ničení a chemického vojska*, s. 170.

⁷⁹ Tamtéž, s. 168.

⁸⁰ Tamtéž, s. 171.

3.7 Výběr tiskových zpráv za posledních deset let

Po válce v Perském zálivu v letech 1990-91 se v roce 2001 objevily v tisku zprávy o dalším možném nasazení vojáků v oblasti Středního východu. Vyslaný prapor se měl skládat mimo jiné i z protichemického útvaru, jež měla na starost liberecká rota chemické ochrany aliančních sil okamžité reakce. Mladá fronta Dnes dále uvedla, že pravděpodobnost vyslání českého praporu je vysoká, není ovšem jistá.⁸¹ Přesun jednotky do Kuvajtu byl nakonec potvrzen stejnojmenným deníkem dne 5. února 2002. Vojáci měli odjet dle náčelníka generálního štábu Jiřího Šedivého na přelomu února a března.⁸²

V říjnu 2002 otiskla Mladá fronta Dnes zprávu o zahájení cvičení českých vojáků v Kuvajtu. Čeští experti se chystali podle agentury Reuters celý říjen cvičit s národní gardou, civilní obranou, policií a požárníky v americkém kempu Dauhá na předměstí metropole Kuvajtu. Příslušníci složek měli prokázat připravenost reagovat na teroristický útok.⁸³

Zmíněný deník uveřejnil v lednu 2003 článek o chystaném vyslání více než stovky vojáků chemické roty do Kuvajtu. Tyto příslušníky se armáda chystala vyslat za účelem posílení kontingentu, jež pracoval v Kuvajtu již od podzimu roku 2002. Článek seznámil čtenáře rovněž s úkoly, jež na vojáky čekaly. Ti museli umět zjistit případné nebezpečí smrtících látek a chránit před nimi civilisty a vojáky Aliance. V tisku se k chemikům vyjádřil i ministr obrany Jaroslav Tvrdík: „Naše jednotka je naprosto unikátní, má vynikající vybavení, které je srovnatelné s vybavením vědeckých pracovišť univerzit. Zatímco němečtí vojáci za hodinu odmoří padesát kusů vojenské techniky a osmdesát vojáků, naši chemici zvládnou desetinásobek.“ O protichemický útvar projevily kromě Kuvajtu zájem i sousední státy. Vojáci měli posílit především území okolo kuvajtských hranic.⁸⁴

Na konci roku 2005 byla vydána zpráva o otevření vojenského muzea v libereckých kasárnách. Expozice muzea zahrnuje plynové masky z první světové války či historické ochranné oděvy proti zbraním hromadného ničení. K vidění jsou

---

⁸¹ Mladá fronta Dnes, 2. 11. 2001.

⁸² Mladá fronta Dnes, 5. 2. 2002.

⁸³ Mladá fronta Dnes, 3. 10. 2002.

⁸⁴ Mladá fronta Dnes, 24. 1. 2003.

také přístroje, jenž slouží ke zjišťování zamořeného ovzduší. Muzeum připomíná také misi chemiků v Perském zálivu v roce 1991. Na otevření expozice reagoval mluvčí liberecké brigády takto: „Své vlastní muzeum mají jednotky NATO v téměř v každých kasárnách a nechtěli jsme za nimi zaostávat.“⁸⁵

Dne 16. března 2009 si liberecký vojenský útvar připomínal již desátý rok od vstupu do NATO. Liberecký den zdůraznil hlavní úspěchy protichemické jednotky a konstatoval, že si během působení v Severoatlantické alianci získali naši vojáci respekt po celém světě. K desátému výročí vstupu ČR do NATO se uskutečnil slavnostní nástup příslušníků 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany na nástupišti libereckých kasáren.⁸⁶

Již následující den, 17. března 2009, se v tisku objevila informace o účasti chemiků na chystaném dubnovém summitu Evropské unie a USA v Praze, během něhož bude hlavním úkolem vojáků zajistit bezpečnost amerického prezidenta a dalších politiků.⁸⁷

Na přelomu roku 2009 se připravovali vojáci liberecké brigády k cestám do náročných misí s cílem v Kosovu a Afghánistánu. Dle Mladé fronty Dnes měli příslušníci jednotky sloužit jako mezinárodní pořádkové síly a jako odborníci na zjišťování otravných či radioaktivních látek. Do Kosova se chystala vycestovat stovka vojáků 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany v lednu roku 2010. Jejím úkolem bylo podpořit mírové síly KFOR Organizace spojených národů. Již v prosinci mělo však vyjet třináct vojáků brigády do Afghánistánu v rámci mise KAIA za účelem plnění úkolů na kábulském letišti ve prospěch velitelství ISAF.⁸⁸

V roce 2010 proběhlo tiskem oznámení o nasazení dalších chemiků v rámci mezinárodních sil, kteří mohli zasahovat na celém na celém území Afghánistánu. Jejich odjezd byl chystán na červen téhož roku.⁸⁹

V únoru 2011 vojáci protichemické jednotky čelili výzvě přežít 48 hodin bez jakékoli podpory v zimě jen se svou výbavou a spacákem. Úkol plnili ve vojenském prostoru v Tisé. Museli si mimo jiné sestrojít například i sněžnice,

---

⁸⁵ Mladá fronta Dnes, 7. 12. 2005.

⁸⁶ Liberecký deník, 16. 3. 2009.

⁸⁷ Mladá fronta Dnes, 17. 3. 2009.

⁸⁸ Mladá fronta Dnes, 21. 10. 2009.

⁸⁹ Mladá fronta Dnes, 30. 3. 2010.

jež jim měly usnadnit pohyb na sněhu. Úkolem cvičení bylo nejen přežít v nelehkých podmínkách, ale i zdokonalení v přesunech na sněhu a ledu, jak zpravila veřejnost Mladá fronta Dnes.⁹⁰

S titulkem „Liberečtí chemici cvičí svoje kolegy z afghánské armády“ přišla 11. března 2011 Mladá fronta Dnes. Ochrana Afghánistánu před zbraněmi hromadného ničení spočívá především ve znalostech a schopnostech našich chemiků, jak uvádí text. Vše by se ovšem mělo do budoucna změnit. Liberečtí chemici započali cvičení afghánských vojáků. Jelikož se Afghánci cítí v ohrožení, přivítali krok našich specialistů s nadšením. Česká strana zapůjčila afghánským kolegům veškerý potřebný materiál a přístroje s pomůckami k odběru vzorků.⁹¹

Příslušníci liberecké brigády zjišťovali na ruzyňském letišti případnou radioaktivitu u evakuovaných cestujících, kteří se vraceli armádním speciálem do České republiky z Japonska. Tak informovala Mladá Fronta Dnes své čtenáře 18. března 2011. Dle Jany Růžičkové z Generálního štábu Armády ČR se jednalo zejména o preventivní opatření. Vojáci si připravili pro případnou potřebu dekontaminační stany a dva vojáci za pomoci dozimetru měřili v příletové hale u lidí radioaktivitu. Výsledky všech měření byly negativní.⁹²

---

⁹⁰ Mladá fronta Dnes, 9. 2. 2011.

⁹¹ Mladá fronta Dnes, 11. 3. 2011.

⁹² Mladá fronta Dnes, 18. 3. 2011.

4. Účast protichemické jednotky ve válce

4.1 Příprava protichemické jednotky na misi v Zálivu

Mezi utvořenou protiiráckou koalicí, jež se postupně přemísťovala koncem roku 1990 na území Saúdské Arábie, patřila i naše speciální protichemická jednotka. Koalice vznikla za účelem potlačení agrese Iráku, jenž okupoval Kuvajt. O účasti naší jednotky se začalo přemýšlet poté, co se ČSFR připojila vedle ostatních států k rezoluci Rady bezpečnosti OSN, v níž byla agrese Iráku odsouzena. Množící se dotazy, jak dalece mohou ostatní státy počítat s nasazením naší jednotky v protiirácké koalicí, ukončil až tehdejší prezident Václav Havel v Římě, kde se účastnil jednoho jednání v září roku 1990. Jelikož i v Římě padl dotaz směřující prezidentovi ohledně naší účasti, chtěl být Václav Havel obeznámen se situací a nechal si do Říma obratem poslat informace z ministerstva. V tu dobu byla jednotka, již měl na starost plk. Ing. Jan Valo, téměř sestavena i s potřebnou technikou. Odpověď prezidentovi do Říma napsal právě Valo a odeslal ji ministr obrany Miroslav Macek. Po předání zprávy Karlem Schwarzenbergem prezidentovi vydal Václav Havel diplomatům jasný signál, že Československo do Perského zálivu „osvobozovat“ Kuvajt pojede.⁹³

Důvod vyslání našich chemiků spočíval především v tom, že saúdsko-arabská armáda nedisponovala žádným významnějším chemickým vojskem, a proto dala přednost nabídce ČSFR před ostatními státy, jež mohly poskytnout bojové jednotky, avšak ne protichemický útvar. Vytvoření Samostatného speciálního protichemického praporu mělo význam politický a diplomatický, ale i ekonomický. Kooperace se Saúdskou Arábií byla výhodná a perspektivní pro obě strany. Nabízela možnost budoucí spolupráce a navíc ekonomické zisky pro ČSFR, od níž si saúdská strana odkoupila po ukončení války vojenskou techniku a vybavení.

---

⁹³ KMETA, J., VALO, J., ŽELINSKÝ, P., *Pouštní horečka: kniha, která neměla vyjít*, Praha 1999, s. 53.

Účast vojáků ve vznikající speciální protichemické jednotce byla zcela dobrovolná. Osazenstvo se skládalo jak z vojáků z povolání, tedy profesionálů, tak z vojáků základní vojenské služby. Z vojáků v civilní službě se vybírat nemohlo, protože nebyl dostatek času na jejich kvalitní přípravu. I tak bylo shromážděno k intenzivní přípravě na 170 vojáků, kteří se samozřejmě museli předem podrobit i zdravotní prohlídce. Jejich zdravotní stav musel být perfektní, jelikož podmínky v očekávaném pouštním prostředí a v plném nasazení takový stav vyžadují.

Nejvíce dobrovolníků se přihlásilo z posádek: Liberec (chemici), Prostějov (vysadkáři), Hostivice (zdravotnický tým), Horní Počáply (týlové a technické zabezpečení), Slaný (spojáři a část řidičů).⁹⁴ Intenzivní předodjezdová příprava a stmelovací výcvik vojáků dobrovolníků započal 10. říjnem 1990 ve Slaném severovýchodně od Prahy nedaleko Kladna. Zde měli být vojáci připraveni na nejrůznější možné situace, jež se daly předpokládat. Mnozí se viděli poprvé, tudíž příprava sloužila i ke stmelení jednotky jako takové. Vojáci se měli vzájemně poznat a naučit se důvěřovat jeden druhému v situacích, kdy se musí spolehnout na znalosti a dovednosti druhé osoby. Probíhala také technická příprava. Veškeré vybavení prošlo důkladnou kontrolou a v případě nutnosti byla nahrazena jinou či opravena.

V listopadu proběhlo mezi Královstvím Saúdská Arábie a ČSFR jednání o podmínkách pobytu československých vojenských specialistů na území Saúdské Arábie. Připravovala se Dohoda, jež byla 19. listopadu podepsána za vládu ČSFR ministrem obrany. Jednání v Saúdské Arábii a ratifikace Dohody princem Chálidem za vládu Království Saúdské Arábie a Ujednání mezi ministerstvy obrany obou zemí byla vyřízena ještě téhož měsíce.⁹⁵

Dne 12. prosince 1990 byl vyhlášen rozkaz prezidenta ČSFR o vyslání speciálního protichemického praporu do Saúdské Arábie a od 11. do 14. proběhl přesun jednotky na území tamějšího království. Přeprava byla zajištěna letouny amerického vojenského letectva C-5 Galaxy. V dolní části letadla se převážela těžká technika, zbraně a dopravní prostředky, v horní části vojáci. První, druhý a čtvrtý den odstartovaly z pražského letiště Ruzyně vždy tři letouny. Třetí den byly vypraveny dokonce lety čtyři. Poslední letoun opustil pražské letiště 14. prosince ve 22:15

---

⁹⁴ TRTÍLEK, L., c. d., s. 50.

⁹⁵ SVOBODA, Z., ROUŠAR, J., *Naši vojáci v zahraničí*, Praha 1994, s. 31.

hodin. Všechna letadla před samotnou cestou do saúdsko-arabského města krále Chálida musela provést mezipřistání na americké základně ve španělském Torrejonu poblíž Madridu. Zde se letadlům doplnily pohonné hmoty, došlo k výměně posádek a mohlo se pokračovat k cíli, vzdálenému zhruba 500 km od hlavního města Rijádu.⁹⁶ Přepraveno bylo celkem 61 automobilů, 24 přívěsů, další materiál a 169 osob.

Po přesunu speciální protichemické jednotky do Saúdské Arábie se velitel Jan Valo postupně dozvídal, jaké má s nimi saúdská strana záměry. Nikdo nečekal, že bude po protichemickém praporu požadováno, aby se rozdělil do třech odřadů, jejichž úkolem bude především chránit velitelství, a dvě saúdsko-arabské brigády – 4. a 20. ve vzdálenosti asi 35-45 kilometrů od iráckých a kuvajtských hranic. Vše bylo dáno především snahou zamezit následkům, jež by mohly nastat v případě použití chemických a biologických zbraní ze strany Iráků, s čímž se samozřejmě muselo počítat.⁹⁷

Hlavním posláním protichemické jednotky byl chemický a radiační průzkum, schopnost rozeznání použitých otravných látek, popřípadě úroveň radiace; dále odběr vzorků a jejich následné vyhodnocení. Jednotka byla připravena uskutečnit i případnou dekontaminaci bojové techniky a zbraní a provést hygienickou očistu osob.

Hlavní poslání předurčovalo odřady k tomu, aby se chtě nechtě pohybovaly v čele kolon saúdsko-arabských brigád. Jelikož s tím ovšem nikdo nepočítal, tak se vojáci přemísťovali v týlu konvoje ve vozech typu UAZ s plátěnou střechou před obrněnými vozidly Saúdské Arábie. Jak lze usoudit i z rozhovorů s účastníky, tato skutečnost vojákům na psychice příliš nepřidala.⁹⁸

Nečekané dělení jednotky do protichemických odřadů přinutilo velitele jednotky Jana Vala požádat ČSFR o vyslání dalších vojáků, kteří by vytvořili potřebný 4. odřad. Posila dorazila nakonec až v únoru 1991, kdy byla válka v plném proudu a navíc v polovičním počtu.

---

⁹⁶ *Osobní záznamy účastníka války – pplk. vz. Ing. Jaroslav Procházky.*

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ *Rozhovor s účastníky války – Příloha č. 1, Příloha č. 2.*

Po vypršení ultimáta OSN 15. ledna 1991 se očekávalo vypuknutí boje mezi Irákem a protiiráckou koalicí. Všechny jednotky zaujaly stav pohotovosti nevyjímaje naše protichemické odřady, jež byly připraveny plnit své vojenské úkoly.

4.2 Struktura speciálního protichemického praporu

Protichemický prapor se sestával z velitelství praporu, velitelství a štábu, tří/resp. čtyř protichemických odřadů, zdravotnického odřadu, roty týlového a technického zabezpečení, spojovací čety a strážní rotu. Každý jednotlivý protichemický odřad se dále skládal ze sekce radiačního a chemického průzkumu, sekce laboratorní a sekce dekontaminační.⁹⁹

Z jasně stanovených úkolů jednotky vyplynulo, že prapor musel být rozdělen na čtyři části, jelikož měl zabezpečovat čtyři stanoviště. Patřily k nim nemocnice u města Hafar al-Batin, dva prostory dle rozmístění saúdských brigád a samozřejmě Vojenské město krále Chálida.

První část jednotky zahrnovala zdravotnický odřad, jenž byl umístěn poblíž saúdské polní nemocnice a tyl technického zabezpečení nacházející se v městě Hafar al-Batin. Do druhé části jednotky spadal vytvořený první protichemický odřad, kterému velel pplk. Lubomír Polívka. Přiřazen byl k 4. saúdskoarabské brigádě. Ve třetí části se skrýval druhý protichemický odřad pod vedením kpt. Petera Horáka. Tato část následovala 20. saúdskoarabskou brigádu. Poslední čtvrtá část jednotky vznikla ze třetího protichemického odřadu, jemuž velel mjr. František Pechočiak, od 10. února pplk. Ladislav Šuta. Tento protichemický odřad se nacházel ve Vojenském městě krále Chálida.¹⁰⁰

Čtvrtý chemický odřad vzniknul až po přiletu vyžadované posily, jež dorazila začátkem měsíce. Z požadovaných 60 osob přiletělo 37 vojáků. Spolu s nimi přiletěla i jejich výstroj, výzbroj a zdravotnický materiál. Zpět do ČSFR se naopak vrátilo sedm příslušníků jednotky.¹⁰¹

---

⁹⁹ *Osobní záznamy účastníka války – pplk. vz. Ing. Jaroslav Procházky.*

¹⁰⁰ KUBÁNEK, V., *Historie chemického vojska*, s. 276.

¹⁰¹ *Osobní záznamy účastníka války – pplk. vz. Ing. Jaroslav Procházky.*

Operace „Pouštní štít“ se proměnila v operaci „Pouštní bouře“ krátce po půlnoci ze 17. na 18. ledna 1991. Stalo se tak z důvodu nesplnění podmínky rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 673,¹⁰² v níž byl Irák vyzván opustit území okupovaného území Kuvajtu, což však Saddám Husajn do stanoveného data neučinil.

Pozemní operace byly zahájeny 24. února 1991. Rozhodnutí, že saúdsko-arabská vojska vstoupí na území Kuvajtu, určovalo primárně i činnost naší jednotky. Právě ona měla na starost její protichemickou ochranu včetně zdravotnické péče.

Ještě před zahájením pozemní operace zasáhla protichemickou jednotku obrovská tragédie způsobená tragickou shodou okolností. Dne 18. ledna přišel o život četař Petr Šimonka v důsledku nešťastné manipulace se svou zbraní. Jak uvádí v rozhovoru pplk. vz. Ing. Jaroslav Procházka, šlo zřejmě o nešťastnou náhodu ve spojení s psychickým vyčerpáním. K nehodě totiž došlo po odvolaném bojovém poplachu, jenž vyvedl všechny zúčastněné z míry. Nacházeli se v situaci, kdy k jejich táboru směřovala ve velké rychlosti kolona amerických vojáků v obrněných transportérech – tancích typu M1 Abrams. Američané si mysleli, že se za valy rozprostřeného tábora skrývá možná hrozba v podobě maskovaných Iráčanů. Někdo z jednotky však zřejmě již v zoufalství zamával rukama ve vzduchu a Američané pochopili, že se tam nenachází skupina Iráčanů ale koaliční spojenci. Bojový poplach byl odvolán, ale šok a vyplavený adrenalin fungoval v těle každého vojáka. V takovémto rozpoložení si šel Petr Šimonka lehnout do stanu, kde nepozornost a shoda nešťastných náhod způsobila, že se svou nezajištěnou zbraní, jejíž spoušť zavadila zřejmě o část oblečení, smrtelně postřelil.¹⁰³

Za mrtvého četaře byla v Saúdské Arábii odsloužena mše a poté byly jeho ostatky převezeny armádním speciálem do německého Frankfurtu, kde rakev česká strana vyzvedla a přepravila na své území. Pohřben byl se všemi poctami a následně povýšen in memoriam do hodnosti podporučíka. Nyní je každoročně pořádán Memoriál podporučíka Petra Šimonky. Jedná se o střeleckou soutěž, jež nese na památku právě jméno zemřelého účastníka války v Zálivu.¹⁰⁴

---

¹⁰² Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 673 – <http://www.un.org/>.

¹⁰³ Rozhovor s účastníkem války – Příloha č. 1.

¹⁰⁴ Tamtéž.

4.3 Naměřené koncentrace

Protichemická jednotka, jež měla za úkol nepřetržité vedení chemického průzkumu za účelem včasného zjištění a případného varování ostatních před přítomností otravných látek, 19. ledna opravdu detekovala páry organofosfátů a zpuchýřujících látek ve Vojenském městě krále Chálida i Hafar al-Batin. Chemický poplach byl však po pár hodinách odvolán. O naměřených nízkých koncentracích yperitu informoval i vedený deník:

„Dva prvosledové chemické odřady jsou soustředěny v týlu prostoru 20. brigády OS KSA (ozbrojených sil království Saúdské Arábie). Na předních okrajích došlo v 08.00 hodin SEČ k chemickému útoku ze strany Iráku. V prostoru našich jednotek zamoření 0,002 gramu yperitu na metr krychlový. Jednotka je v pořádku, připravena k plnění úkolů...“¹⁰⁵ Tak zněl zápis v deníku k datu 19. ledna 1991, jenž byl do budoucna předmětem sporu, jelikož vláda dlouho po ukončení konfliktu nebyla s to přiznat pravdivost zjištěných koncentrací. V následujících několika dnech bylo měření pozitivní, ale při opakovaných kontrolách se nic nepotvrdilo.

Další koncentrace otravných látek byly zjištěny 23. ledna – tentokrát v oblasti vzdálené zhruba 60 kilometrů od Vojenského města krále Chálida na francouzské vrtulníkové základně. Naměřena byla nízká koncentrace organofosfátové otravné látky typu sarin. Šlo o hodnotu 0,003 gramu na metr krychlový.¹⁰⁶

Nervově paralytické látky byla schopna protichemická jednotka naměřit jen díky dokonalejším detekčním přístrojům, než vlastnili ostatní. To byl i důvod, proč nám zprvu Američané nechtěli věřit, že měření našich chemiků bylo provedeno bezchybně a tudíž s platnými výsledky.

K chemickému a radiačnímu průzkumu naši specialisté využívali automobily typu UAZ s průzkumnou aparaturou. Vybavení se skládalo z automatických signalizátorů otravných látek GSP-11, radiometrických přístrojů pro měření úrovně radiace AS-57 a chemického průkazníku CHP-71 pro určování druhu otravných látek. Samozřejmostí byla i odmořovací souprava na podvozcích automobilů Praga

---

¹⁰⁵ KMETA, J., VALO, J., ŽELINSKÝ, P., c. d., s. 23.

¹⁰⁶ KUBÁNEK, V., *Historie chemického vojska*, s. 279.

V3S. Stejného typu vozidla využívala i pojízdná laboratoř, jež měla navíc ke svému účelu skříňovou nástavbu. V laboratoři bylo možné již během padesáti minut určit chemický vzorec použité bojové otravné látky.¹⁰⁷

Pokud byl vyhlášen chemický poplach, postupovalo se takto: všichni byli povinni utíkat do krytů, kromě našich chemiků, kteří měli v daný okamžik za úkol, samozřejmě v ochranných pomůckách, zjišťovat bližší okolnosti ohledně přítomné koncentrace otravných látek. Kontroloval se směr větru, aby se zjistilo, odkud látka vzduchem přišla, aby mohli být varováni ostatní, kteří se nacházeli ve směru, jímž vítr vál. Vojáci byli řazeni mezi elitu nejen díky vynikající připravenosti a nabytým znalostem, ale i díky svému technickému vybavení.¹⁰⁸

4. 4 Základní ochranná výstroj protichemické jednotky

Vojáci byli vybaveni ochrannou maskou M-10M, protichemickou pláštěnkou JP-75, ochranným oděvem OPCH-90 a novým typem filtračního ochranného převleku FOP-85 – k dispozici bylo 15 kusů.¹⁰⁹

Do té doby se používaly izolační ochranné obleky, což znamená, že v nich bylo tělo hermeticky uzavřeno. Na jedné straně sice oblek bránil průniku otravných látek směrem dovnitř, ovšem na druhé straně zabraňoval v chlazení organismu a způsoboval nadměrné pocení a přehřívání. V pouštních podmínkách by bylo nemožné takový typ obleku použít.

Izolační ochranný oblek vystřídal filtrační oděv. Inovace spočívala v zavedení hadičky a náustkem pro přijímání tekutin i v zamořeném prostředí, což prodloužilo možnost pobytu v masce. Nový typ protichemického ochranného oděvu OPCH-90 byl zcela revoluční novinkou a byl určen pro specialisty. Hlavní výhodou modelu byla možnost nepřetržitého nošení po dobu 24 hodin i v extrémních podmínkách, jaké s sebou neslo pouštní klima. Uživatel nosil na zádech upevněnou filtrační jednotku, jež mu do obleku i masky vháněla čistý vzduch, čímž se zamezilo

---

¹⁰⁷ *Osobní záznamy účastníka války – pplk. vz. Ing. Jaroslav Procházky.*

¹⁰⁸ *Rozhovor s účastníkem války – Příloha č. 1.*

¹⁰⁹ *Osobní záznamy účastníka války – pplk. vz. Ing. Jaroslav Procházky.*

enormnímu přehřívání organismu a pocení. Taktéž mohly být přijímány tekutiny i v zamořeném prostředí, jelikož byla využita v soupravě ochranná maska M-10M. Zavedeno bylo i zařízení pro odvod moče.¹¹⁰

4.5 Konec pozemní operace a následující osud jednotky

Poté, co dva protichemické odřady 27. února spolu s brigádami saúdsko-arabského království, překročily hranice Kuvajtu, byla pozemní operace téměř u konce. Při postupu směrem Rukví, Chauní, Džahru a Kuwait City samozřejmě pátrali nepřetržitě po přítomnosti chemických zbraní, zabezpečovali protichemickou ochranu a zneškodňovali chemickou munici v bývalých prostorách kuvajtské armády.¹¹¹ Následující den, 28. února, po 1014 hodinách od vypuknutí válečného konfliktu byl vyhlášen klid zbraní. Stalo se tak ve tři hodiny ranní středoevropského času.¹¹²

Vzhledem k ukončení války došlo i ke změnám v rozmístění jednotlivých částí protichemické jednotky. Štáb spolu s velením zůstal na základně u Vojenského města krále Chálida, kde se nacházely i části dalších jednotek spojenecké koalice – především se jednalo o USA, Francii, Velkou Británii, Egypt, Sýrii. Jedna část naší jednotky se přemístila severním směrem ke kuvajtské hranici od Hafar al-Batinu. Dva odřady zůstaly nadále u přidělených saúdsko-arabských brigád a nacházely se zhruba 40 kilometrů jihovýchodně od Kuvajtu.¹¹³

Od 7. března zajistil Jan Valo střežení objektů československého velvyslanectví v hlavním městě Kuvajtu – Kuwait City.¹¹⁴ Tamější podmínky, v nichž se vojáci museli pohybovat, byly velice špatné. Irácké jednotky opouštějící okupované území Kuvajtu po sobě zanechaly zapálené ropné vrty, z nichž unikal do ovzduší nepropustný dým s enormním množstvím škodlivých zplodin. Za této

---

¹¹⁰ *Válka v zálivu*, c. d., s. 7.

¹¹¹ *Osobní záznamy účastníka války – pplk. vz. Ing. Jaroslav Procházky*.

¹¹² SVOBODA, Z., ROUŠAR, J., c. d., s. 32.

¹¹³ *Tamtéž*, s. 32.

¹¹⁴ *Osobní záznamy účastníka války – pplk. vz. Ing. Jaroslav Procházky*.

situace se mnohdy nedalo poznat, zda je v daný okamžik den či noc. Iráčané zapálením vrtů zaútočili na ekonomiku, ekologii, ale i na zdraví lidí.

Jak uvádí Jaroslav Procházka, bylo v Kuwait City opravdu těžce dýchatelno, navíc ropné výpary způsobovaly neuvěřitelný zápach. Infrastruktura prý nebyla až tak poničena, až na výjimky způsobené výbuchy bomb. Na území státu ovšem zůstalo neskutečné množství opuštěné vojenské techniky, již tu Iráčané při svém stahování ponechali. Ani pobřeží nezůstalo nepoznamenané, Iráčané ho stejně jako i jiné území kompletně zaminovali. Odmínování měla na starost francouzská jednotka, která se na tuto problematiku specializovala.¹¹⁵

Na základě ujednání mezi ČSFR a Saúdskou Arábií došlo k předání československého materiálu a techniky saúdsko-arabské armádě. Saúdská strana od nás téměř veškerou vojenskou techniku odkoupila. Na místě tak zůstalo celkem 70 vozidel, včetně detekční techniky a odmořovacích souprav. Také lehká terénní vozidla, pojízdná lékařská ošetrovna, Tetry i obrněný transportér.

Koncem měsíce března byla protichemická jednotka dislokována v několika táborech v celkovém počtu 198 vojáků. Do dvou měsíců se však část jednotky měla navrátit do vlasti. Dne 22. dubna bylo rozhodnuto o návratu větší části vojáků; zbývající část chemiků zůstala nadále na území Saúdské Arábie za účelem vyškolení specialisty z řad místních ozbrojených sil.¹¹⁶

Stahování různě rozmístěných oddílů speciálního protichemického praporu zpět na území Saúdské Arábie započalo 24. dubna 1991. Návrat prvních příslušníků na území ČSFR se uskutečnil 6. května.¹¹⁷ Zbylí příslušníci praporu zůstali v Saúdské Arábii až do srpna téhož roku. Ti měli za úkol připravit techniku a materiál k předání saúdsko-arabské straně. Mimo jiné naši vojáci cvičili tamější vojáky správné manipulaci s odkoupenou technikou. Těchto posledních 50 příslušníků praporu se vrátilo do vlasti 31. srpna 1991.¹¹⁸

---

¹¹⁵ *Rozhovor s účastníkem války – Příloha č. 1.*

¹¹⁶ *Osobní záznamy účastníka války – pplk. vz. Ing. Jaroslav Procházka.*

¹¹⁷ *Tamtéž.*

¹¹⁸ KUBÁNEK, V., *Historie chemického vojska*, s. 279.

4.6 Každodenní život v poušti

Podnebí, v němž se naši vojáci ocitli, neodpovídalo tomu, na jaké byli za normálních okolností zvyklí. Aklimatizace v oblasti Zálivu však proběhla úspěšně, jelikož se přesun jednotky uskutečnil již v zimních měsících. Vojáci si tak mohli projít postupně teplotami od bodu mrazu až po ty, jež odpovídají danému pouštnímu klimatu v letních měsících.

Pokud se chemici nacházeli ve Vojenském městě krále Chálida, pobývali v komplexu, v němž měli k dispozici klimatizované pokoje. S takovým pohodlím ovšem nemohli počítat po celou dobu svého pobytu. Po opuštění ubytovacího komplexu a následném doprovázení saúdsko-arabských brigád si vojáci museli rozvinout vlastní tábor uprostřed pouště. Ženisté prostor zabezpečili vysokými valy, chránícími ostatní před případnou střelbou.¹¹⁹

K přizpůsobení se a vykonávání své práce ve vysokých teplotách chemikům dopomohlo nejen patřičné vybavení, ale i dodržování daných pravidel. Kromě speciálních protichemických ochranných obleků umožňujících termoregulaci těla a zabránění přehřívání organismu, měli vojáci k dispozici nový typ uniformy z čisté bavlny, vyrobené speciálně pro tuto misi. I polní obuv byla doplněna o jeden pár plátěných bot. Proti slunečnímu záření byly užívány místo původních čepic se štítkem klobouky. Ve výbavě se vyskytovaly taktéž i služební sluneční brýle.¹²⁰

Důležitým faktorem v udržení tělesného zdraví bylo dodržování pitného režimu. Vojáci byli nabádáni svým lékařem, že musí denně vypít několik litrů vody obohacené o přírůstek minerálních složek. Příslušníci protichemického praporu si s sebou do Saúdské Arábie přivezli i úpravny vody. Tak by si zajistili dostatečné množství pitné vody v případě, že by měli k dispozici jen vodu špinavou. Mořskou vodu úpravna přeměnit nedokázala. Toho však nebylo zapotřebí. Vojáci mohli využívat systém vrtů a studní, tudíž úpravny nevyužívali. Studny byly hlídány koaličními jednotkami. Byla-li dostatečná zásoba vody, nebyl problém ani s pravidelnou hygienou. Při opuštění tábora si s sebou vojáci brali balenou pitnou vodu, kterou si měli taktéž čistit kupříkladu zuby, jelikož mohla vyčerpaná voda

---

¹¹⁹ *Rozhovor s účastníkem války – Příloha č. 1.*

¹²⁰ *Osobní záznamy účastníka války – pplk. vz. Ing. Jaroslav Procházka.*

ze studen obsahovat nepatrné částice písku, čímž by se při čištění zničila sklovina zubů.¹²¹

O přísun dostatečného množství potravin a vařená jídla se starali vojenští kuchaři. Z ČSFR si jednotka dovezla zásoby jídla v podobě konzerv všeho druhu. Rezervu si ovšem bez problémů doplňovali i v Zálivu. Neznamenalo to však, že by strava byla fádni a stereotypní. Z obou rozhovorů s účastníky vyplývá, že byli se stravou spokojeni a kuchaři se snažili jídelníček všemožně zpestřit. Na stravu navíc dohlížel doktor, aby se ke každému dostaly potřebné složky potravy.¹²²

Ve volném čase, kterého nebylo příliš, většina osazenstva odpočívala a načerpávala energii do dalšího dne. Pokud se zrovna neodpočívalo, tak se například sportovalo či rozmlouvalo. Jaroslav Procházka vzpomínal na chytání pískomilů, běhání po obvodu tábora, posilování s vyrobenými činkami z pytlů písku nebo doučování angličtiny. Lubomír Polívka trávil volný čas seznamováním se a povídáním si s ostatními či sledováním filmů na promítačce, na niž se několik vojáků složilo a pořídilo si ji k zpříjemnění chviliek volna.¹²³

Vojáci takto trávili každý den daleko od domova, odtrženi od svých rodin a přátel. Kontakt s nimi chyběl zřejmě každému a tak byla možnost psát dopisy, jež se jednou za čas daly i přijímat. Kromě dopisování se dal kontakt s rodinou navázat i pomocí satelitního spojení z telefonních budek, které využívali američtí spojenci. Armáda ČSFR navíc zorganizovala možnost, poslat vojákům od svých rodin balíčky, jež k jednotce nakonec opravdu doputovaly.

Příslušníci vojska se v Zálivu ocitli nejen v odlišném klimatickém prostředí, ale i uprostřed cizí kultury. Museli se podřídít jasně daným společenským pravidlům a naučit se respektovat prostředí, na něž do této doby nebyli zvyklí.

---

¹²¹ *Rozhovor s účastníkem války – Příloha č. 1.*

¹²² *Tamtéž.*

¹²³ *Rozhovor s účastníkem války – Příloha č. 2.*

4.7 Jiný kraj, jiný mrav

Hostitelská země protichemické jednotky, Saúdská Arábie, patří k zemím muslimského světa. Vojáci se tudíž museli přizpůsobit odlišným tradicím a zvykům, jež jsou v případě porušování přísně trestány. Respektování cizí kultury se protichemická jednotka zavázala dodržovat i v mezivládní dohodě. Následující Opatření je jasným důkazem toho, že se československá strana snažila být k hostitelské zemi maximálně vstřícná.

„Podle Dohody mezi vládami ČSFR a Saúdské Arábie jsou příslušníci jednotky povinni mj. dodržovat a respektovat zákony, pravidla, zvyky a tradice Saúdské Arábie. V době od 17. března do 17. dubna probíhá v oblasti pobytu jednotky „měsíc půstu“ ramadán a od 15. dubna do 17. dubna následuje islámský svátek. Mezi základní pravidla patří zákaz jíst, pít a kouřit od východu do západu slunce. K tomu ukládám všem příslušníkům čs. jednotky po tuto dobu: Pokud možno omezit jídlo, pití a kouření před arabskými příslušníky, kteří dodržují půst. Nenabízet jídlo, pití a cigarety příslušníkům arabských národů. Respektovat pracovní dobu a projednávat s orgány hostitelských zemí pouze nezbytně nutné věci. Dbát zvýšené opatrnosti v silničním provozu. Při styku s příslušníky arabských národů jednat ohleduplně, trpělivě a taktně.“ Tak zněl rozkaz velitele Jana Vala s názvem „Opatření pro činnost jednotky od 17. března do 17. dubna 1991“.¹²⁴

Naše jednotka byla jedna z mála, jež byla v rámci multikulturního soužití bezproblémová, za což ji chválil i samotný princ. Součástí našeho praporu byli i specialisté na arabskou kulturu, jež sloužili zároveň jako tlumočníci. Dodržování pravidel Koránu měla na starost Náboženská policie. Mezi nejtvrďší tresty bývá řazeno ukamenování zaživa, čehož se například naši vojáci museli jedenkrát účastnit jako diváci¹²⁵ - snad s cílem postrašit je před případným selháním. Příslušníci jednotky však neměli důvod se k Arabům chovat nepřátelsky a vyvolávat zbytečný konflikt. Vycházeli vzájemně velice dobře.

---

¹²⁴ KMETA, J., VALO, J., ŽELINSKÝ, P., c. d., s. 58-59.

¹²⁵ *Rozhovor s účastníkem války* – Příloha č. 1.

4.8 Návrat do vlasti

Po návratu zbylé části jednotky 31. srpna 1991 ještě nikdo netušil, že se měření našich chemiků stane předmětem mezinárodních dohadů. Aféra začala roku 1993, dva roky po skončení válečného konfliktu. Ve světě se ozývali veteráni ze Zálivu a stěžovali si na svůj zdravotní stav, nikdo jim však příliš nevěřil. Z důvodu případného odškodnění se problémem začali zabývat především politici.

O měření našich chemiků ovšem nechtěl nikdo ani slyšet. Jak se zdá, ani naše vláda – 7. července 1993 mluvčí Ministerstva obrany Zdeněk Borovec vydal prohlášení, v němž stálo: „Neexistují žádné záznamy o tom, že by československá protichemická jednotka naměřila v průběhu konfliktu v Perském zálivu přítomnost bojových otravných látek typu yperit a sarin. K použití těchto látek v konfliktu nedošlo. V lednu 1991 však došlo, následkem spojeneckého bombardování k poškození iráckých chemických skladů a k uvolnění některých komponentů používaných k výrobě zadýmovacích prostředků. Konkrétně se jednalo o kyselinu sírovou a fosforečnou. Tyto látky byly našimi chemiky identifikovány ve stopových koncentracích. Jednalo se však o místa, kde se naše jednotka nevyskytovala, a proto s nimi nepřišla do styku. Podle hlášení zdravotnické služby armády ČR se doposud nepřihlásil žádný z bývalých příslušníků naší jednotky v Perském zálivu, který by měl v souvislosti se svojí přítomností v Zálivu nějaké zdravotní potíže.“¹²⁶

Později se ozval jeden z veteránů, že si psal v Zálivu deník, v němž má zaznamenána i měření, při kterých byla zjištěna koncentrace sarinu. Ministr obrany znenadání obrátil a přiznal, že sarin byl jednotkou opravdu detekován. Tím však popřel předchozí vyjádření, že nikdo žádné koncentrace v Zálivu nepozoroval.¹²⁷

Poté, co přiznání o koncentracích vyšlo najevo, začal se o měření zajímat i americký senátor Richard Shelby. Zveřejněn byl také deník protichemické jednotky, jenž byl zároveň i důkazem o pravdivosti slov veteránů. O celou záležitost se začala zajímat rovněž CIA. Do Prahy přišla také žádost Pentagonu o zapůjčení přístrojů, jimiž naši chemici detekovali sarin a yperit. Až po prozkoumání přístrojů

---

¹²⁶ KMETA, J., VALO, J., ŽELINSKÝ, P. c. d., s. 12-14.

¹²⁷ Tamtéž, s. 15.

a potvrzení pravdivosti získaných hodnot svět přijal skutečnost, že se v Zálivu opravdu nízké koncentrace nervových plynů vyskytly.¹²⁸

4. 9 Reakce tisku na účast protichemické jednotky v Zálivu

Celostátní deník Právo vydal 23. ledna 1997 článek s názvem Na zdravotní přezkumy veteránů je už pozdě. Z rozhovoru s Janem Valem vyplývá, že vojáci ze Zálivu přivezli úplnou dokumentaci o výsledcích pravidelného chemického měření, o vyhlásování a průběhu poplachů i o místech a způsobech nasazování našich vojáků. Vzali s sebou i mnoho vzorků zeminy, vzduchu či vody. Z provedených analýz a lékařských prohlídek osob mohlo být už dávno jasno o příčinách zdravotních komplikací veteránů. Ministerstvo však jen slibovalo (co slibovalo??) a nic se nedělo. Proto Jan Valo zapochyboval o tom, že by snad ještě někdo byl schopen prokázat, co zhoršení zdravotního stavu způsobilo.¹²⁹

Tentýž deník vytiskl 6. srpna 1998 článek Pentagon: Zjištění čs. chemické jednotky v Zálivu jsou věrohodná. Teprve v tomto roce se protichemická jednotka dočkala uznání ze strany Pentagonu, sedm let po válečném konfliktu. Podle tisku Americké ministerstvo obrany uvedlo, že CIA pokládala tato měření za věrohodná již od roku 1996. Mluvčí Ministerstva obrany ČR Milan Řepka na tuto skutečnost reagoval tím, že jsou-li toto závěry Američanů, je tím potvrzena perfektní práce české protichemické jednotky v Perském zálivu.¹³⁰

Veteráni: Schwarzkopf nařídil mlčet, tak zněl nadpis textu v deníku Mladá fronta Dnes dne 6. března 1999. Píše se tu, že měl generál Norman Schwarzkopf v roce 1991 rozkázat našim chemikům nezveřejňovat údaje o naměřených otravných látkách. Mluvčí válečných veteránů Peter Želinský potvrdil, že toto tvrzení bylo obsaženo v tajné zprávě českého ministerstva obrany z roku 1997. Dále je uvedeno, že do této doby ze zúčastněných Čechů a Slováků zemřelo již šest osob. Prokázat

---

¹²⁸ Tamtéž, s. 32-35.

¹²⁹ Právo, 23. 1. 1997.

¹³⁰ Právo, 6. 8. 1998.

však souvislost těchto úmrtí se zdravotními komplikacemi veteránů je velmi těžké, podotkl Želinský.¹³¹

Plzeňský deník informoval 1. dubna 1999 o vydání knihy Pouštní horečka aneb Kniha, která neměla vyjít. Publikace líčí zákulisí aféry kolem přítomnosti sarinu a yperitu. Jejimi autory se stali Jaroslav Kmety, Jan Valo a Peter Želinský. Jan Valo v tisku uvedl skutečnost, že se tímto nepostavili proti stanovisku vlády, ale že se několik let stavělo proti pravdě ministerstvo obrany. Mimoto zdůraznil přesné začlenění jednotky – chemici nebyli žádnou týlovou jednotkou, ale součástí saúdsko-arabských brigád, se kterými táhly první linií.¹³²

Novou hypotézu ohledně syndromu ze Zálivu přinesly Britské listy 15. října 1999. Za zdravotními komplikacemi podle některých vědců prý může stát malá bakterie mykoplasma. Tato snaha řešit problémy veteránů ukazuje rozdílnost přístupů amerického a českého Ministerstva obrany. U nás se o veterány ministerstvo příliš nezajímá.¹³³

Několik měsíců poté, 20. dubna 2000, otiskla Mladá fronta Dnes článek Syndrom ze Zálivu způsobil také uran. Text pojednává o pravděpodobné souvislosti radioaktivní munice se stavem válečných veteránů. Spojenecká vojska prý používala protitankové střely i letecké pumy, jejichž hlavice byly pokryty ochuzeným uranem, jenž zvyšoval jejich průraznost. Vedlejším účinkem ovšem bylo v důsledku vznícení, uvolnění radioaktivního prachu. S tím však Spojené státy nesouhlasily. Důkazy o existenci syndromu ze Zálivu se navíc začaly hromadit i v Iráku, kde se lékaři zaměřili právě na záření uranových střel, jimž přisuzují nemoci tamních lidí.¹³⁴

Na přítomnost radioaktivního uranu reagoval v Mladé frontě Dnes 21. dubna 2000 bývalý velitel československé protichemické jednotky Jan Valo. Uvedl, že při zkoumání nemocí veteránů je nutno brát na zřetel nejen vliv hořících ropných vrtů a chemických otravných látek, ale i faktor uranové munice. Velitel by prý býval nedopustil, aby se jeho vojáci přibližovali k rozstřílené technice v poušti, kdyby věděl, jaké nebezpečí hrozí. Vojáci však před ničím takovým varování nebyli.¹³⁵

---

¹³¹ Mladá fronta Dnes, 6. 3. 1999.

¹³² Plzeňský deník, 1. 4. 1999.

¹³³ Britské listy, 15. 10. 1999.

¹³⁴ Mladá fronta Dnes, 20. 4. 2000.

¹³⁵ Mladá fronta Dnes, 21. 4. 2000.

Deset let po válce v Perském zálivu vyšel v deníku Slovo 18. ledna 2001 titulek – Válka v Zálivu odhalila „tajnou zbraň“ České republiky. Válečný konflikt zde byl označen za zlomový okamžik pro ČR. Nebýt zapojení české armády do osvobození Kuvajtu, tak by naše členství v NATO možná vypadalo jinak. První, kdo byl vstupem ČR do Severoatlantické aliance začleněn, byli právě chemici. Byl tu tak připomenut vstup 9. roty chemické ochrany v Liberci do sil okamžité reakce NATO 12. března 1999.¹³⁶

Dne 26. května 2001 přinesl deník Moravskoslezský den informace o předání medaile veteránům ze Zálivu za osvobození Kuvajtu. Kuvajtský velvyslanec vyznamenal přes 80 bývalých příslušníků protichemického praporu. Pamětní medaili dostali veteráni i od ministra obrany Jaroslava Tvrdíka. Toho roku uplynulo od návratu československých vojáků ze Zálivu právě deset let. Opět se zde vyzdvihuje účast chemiků, jež byla považována za historický mezník v poválečné československé historii.¹³⁷

Exkurz do tiskových zpráv zakončím článkem z 18. dubna 2011, jež otiskl Liberecký deník. Informoval o Dojemném setkání veteránů z Perského zálivu. Každoroční setkání válečných veteránů, kteří se účastnili operací Pouštní štít a Pouštní bouře již před dvaceti lety, se uskutečnilo v libereckých kasárnách. Akci zahájila česká i slovenská hymna. Zavzpomínalo se na spolubojovníky a uctila se památka těch, jež nejsou již mezi námi, minutou ticha. Setkání vyvolalo úsměvy i slzy.¹³⁸

---

¹³⁶ Slovo, 18. 1. 2001.

¹³⁷ Moravskoslezský den, 26. 5. 2001.

¹³⁸ Liberecký den, 18. 4. 2011.

Závěr

Na počátku devadesátých let minulého století se zájem politických představitelů i široké veřejnosti obrátil k oblasti Perského zálivu. Vysoce zadlužený Irák ve snaze získat vliv a ekonomickou stabilitu za pomoci ropného bohatství Kuvajtu rozpoutal válku. Do bojů se zapojilo několik států celého světa. Vznikající protiirácká koalice zahrnovala mezi jinými i do té doby nepříliš známý Samostatný protichemický prapor, jenž byl vyslán na pomoc Saúdské Arábii, které hrozil možný útok ze strany Iráku.

Naši chemici byli velice dobře připraveni na možný útok chemickými zbraněmi a samozřejmě sloužili v neustálé pohotovosti. Profesionalitou se řadili ke špičce ve svém oboru. Tuto skutečnost můžeme odvodit i z faktu, že po skončení válečných operací měla Saúdská Arábie zájem nejen na odkoupení téměř veškeré techniky a detekčních přístrojů, ale i na předání zkušeností a vědomostí našich vojáků saúdským. Několik chemiků tedy zůstalo v oblasti Zálivu o něco déle než ostatní a zaučovali a cvičili tamější vojáky tomu, za co byli sami obdivováni.

Zahraniční mise se lišila od ostatních zejména zmíněným vykoupením vojenské techniky saúdskou stranou. Spolupráce se Saúdskou Arábií vedla i k vzájemně výhodným a perspektivním možnostem další spolupráce. ČSFR měla dokonce nabídky na pomoc k obnově Kuvajtu. Kuvajtská vláda nabízela angažovanost státům, které se podílely součinností v protiirácké koalici.

Účastí ve válce vzrostla nejen zkušenost, ale také prestiž protichemické jednotky v zahraničí. Příslušníci vojska prošli velkou zkouškou, která je posílila a díky níž se dostali rovněž do povědomí mezinárodních vojenských kooperací.

Práce seznámila s historickými mezníky a chronologickým vývojem dnešní 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany. Vysvětlila také organizační strukturu a její hlavní poslání, jež se projevuje v mezinárodních misích i na území ČR například v ochraně civilního obyvatelstva. Lidem ve stavu ohrožení pomáhají liberečtí chemici v rámci zapojení do Integrovaného záchranného systému.

Díky shromážděným informacím z důvěrných spisů, kronik a nezveřejněných dokumentů se podařilo pojednat o účasti liberecké protichemické jednotky ve válce v Zálivu z různých úhlů pohledu. Při sepisování práce sice nastaly komplikace především s dostupností literatury, ovšem za pomoci zmíněných neveřejných zdrojů se podařilo cíle práce naplnit.

Práce se věnoval též afěře, způsobené popřením existence naměřených koncentrací bojových látek v Perském zálivu vládou ČSFR. Fakta vychází z monografie *Pouštní horečka*, jejímiž autory jsou J. Kmenta, J. Valo a P. Želinský. Publikace nese podtitul – kniha, která neměla vyjít. Samo označení napovídá, že šlo o dílo kontroverzní. Titul líčí především kauzu tzv. „syndromu války v Zálivu“. Jelikož tehdejší vláda zpočátku nechtěla po návratu protichemické jednotky potvrdit správnost zjištění chemiků, kteří detekovali v Zálivu několikrát v ovzduší otravné látky, neměla samozřejmě ani zájem na tom, aby takovéto dílo vyšlo.

Poskytnuté rozhovory s účastníky války dodaly textu na jedinečnosti. Dokumentace pobytu jednotky ve zmíněném válečném konfliktu nebyla doposud publikována. K tématu existuje jen několik málo článků v odborných armádních časopisech. Čtenář může být touto ucelenou prací seznámen nejen s historií libereckých chemiků, ale i s jejich každodenními úspěchy či strastmi během mise v Perském zálivu v letech 1990-91.

Seznam zkratek

31. BRCHBO	31. brigáda radiační, chemické a biologické ochrany
AWACS	Airborne Warning and Control Systém Létající středisko řízení a včasného varování
CIA	Central Intelligence Agency Ústřední zpravodajská služba
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
EU	Evropská unie
ISAF	International Security Assistance Force Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly
KAIA	Kabul International Airport Mezinárodní letiště v Kábulu
LANTRIN	Low-Altitude Navigation and Targeting Infrared for Night Infračervený navigační a zaměřovací systém pro noční lety v malých výškách
NATO	The North Atlantic Treaty Organization Severoatlantická aliance
OPEC	The Organization of the Petroleum Exporting Countries Organizace zemí vyvážejících ropu
OSN	The United Nations Organization Organizace spojených národů
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
USA	The United States of America Spojené státy americké

Použité prameny, literatura a internetové zdroje

Prameny

Krajská vědecká knihovna Liberec

Tisk

Britské listy

Liberecký den

Mladá fronta Dnes

Moravskoslezský den

Plzeňský deník

Právo

Slovo

Osobní archiv pplk. vz. Ing. Jaroslava Procházky

Kroniky 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany

Interní záznamy 31. brigády radiační, chemické a biologické ochrany

Rozhovory

Rozhovor Anety Chytilové vedený s Lubomírem Polívkou dne 17. 5. 2011.

Rozhovor Anety Chytilové vedený s Jaroslavem Procházkou dne 20. 1. 2007.

Odborná literatura

BJORKLUND, R. C., *Dollars and sense of command and control*, Washington D. C. 1995.

BOWKER, M., *Russian, America and the Islamic World*, Burlington 2007.

BROŽ, I., *Husajn kontra Chomejní: irácko-iránská válka 1980-1988*, Praha 2007.

DURMAN, K., *Popely ještě žhavé: velká politika 1938-1991*, Praha 2009.

FAROUK-SLUGLETT, M. – SLUGLETT, P., *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*, Praha 2003.

Historie chemického vojska, Praha 1970.

Jak začala pouštní bouře, Praha 1991.

KHAN, A., *Islam, Muslims, and America: understanding the basis of their conflict*, New York 2003.

KMETA, J., VALO, J., ŽELINSKÝ, P., *Pouštní horečka: kniha, která neměla vyjít*, Praha 1999.

KUBÁNEK, V., *Historie chemického vojska (1919-2009)*, Slaný 2009.

KUBÁNEK, V., *Historie zbraní hromadného ničení a chemického vojska*, Brno 2008.

McLEAN, B. W., *Joint Training for Night Air Warfare*, Alabama 1992.

NOVÁK, M., *Ropa a krev: americko-irácké války 1990-2003*, Praha 2010.

PRIMAKOV, Y., *Russian and the Arabs: blind the scenes in the Middle East from the Cold War to the present*, New York 2009.

RÁCZ, J., *Nesmyslná válka*, Praha 1988.

RICHARDSON, D., GUNSTON, B., HOGG, I. V., *Perský záliv: zbraně a technika*, Praha 1998.

SANTELLA, A., *The Persion Gulf War*, Minneapolis 2004.

SCIOLINO, E., *The Outlaw State: Saddam Hussein's Quest for Power and the Gulf Crisis*, New York 1991.

SVOBODA, Z., ROUŠAR, J., *Naši vojáci v zahraničí*, Praha 1994.

TOMÁŠ, J., *Irák – Kuvajt „neoficiálně“*, Bratislava 1991.

TRTÍLEK, L., *Chemické vojsko v letech 1989-1999*, Praha 1999.

VANĚK, M. a kol., *Orální historie: Metodické a „technické“ postupy*, Olomouc 2003.

Válka v zálivu, Praha 1991.

WARDEN, J. A., *Kdo zvítězil v „Zálivu“?: teorie a praxe letecké války*, Olomouc 1998.

Internetové zdroje

OPEC, *Share of World Crude Oil Reserves 2009* –

http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm (nedatováno).

OSN, <http://www.un.org/>.

Seznam příloh

Příloha č. 1	Rozhovor č. 1	56
Příloha č. 2	Rozhovor č. 2	81
Příloha č. 3	Bitevní řád	85
Příloha č. 4	Vyznamenání k udělení medaile	86
Příloha č. 5	Vyznamenání v arabštině	87
Příloha č. 6	Fotografie z předávání medaile Ing. L. Polívkovi	88
Příloha č. 7	Fotografie Ing. L. Polívky v obležení techniky	89
Příloha č. 8	Seznamování se s cizí kulturou	90
Příloha č. 9	Dopis prezidenta republiky protichemické jednotce	91
Příloha č. 10	Depeše Jana Valo	92

Příloha č. 1 – Rozhovor č. 1

Rozhovor s účastníkem války v Perském zálivu 1990-91, bývalým příslušníkem liberecké protichemické jednotky

Rozhovor proběhl dne 17. května 2011

Tazatel: Aneta Chytilová

Narátor: pplk. vz. Ing. Jaroslav Procházka

A. Ch.: Nejprve bych ráda projevila radost z Vašeho přijetí a souhlasu uskutečnit tento rozhovor. Začala bych okolnostmi, které předcházely Vašemu nasazení v Zálivu. Po invazi iráckých vojsk do Kuvajtu v roce 1990, odsouzení iráckého počínání hned v několika rezolucích Rady bezpečnosti OSN a po započatém rozhodování o vyslání zahraničních spojeneckých vojsk na obranu Kuvajtu ... Měl jste v tu dobu vůbec ponětí, že by se Vás mohla tato událost týkat a že se ji budete aktivně účastnit?

J. P.: Politická reprezentace tehdejší České a Slovenské federativní republiky nijak zvláště či viditelně nešířila informace, že chce Kuvajtu pomoci. Myšlenku pomoci vyslovil až prezident Havel. Způsobil tím velké překvapení a poté začal generální štáb armády ČSFR vytvářet návrhy a koncepce. Po zvážení řady návrhů na vyslání „nějaké“ jednotky, ve hře tehdy byli tankisté, dělostřelci, zvítězil návrh na vyslání protichemické jednotky, protože armáda Saúdské Arábie takovou jednotku neměla a ze strany Saddáma Husajna hrozilo reálné nebezpečí použití chemických a biologických zbraní. V řadách odborné chemické veřejnosti se hovořilo o tom, že by Kuvajt po anexi Irákem mohl dopadnout jako Kurdové, kteří se Saddámovi bránili. Faktem ale je, že se nás problém Kuvajtu nijak nedotýkal a nikdo z těch, kteří posléze odletěli, v té době netušili, že si to za krátkou dobu vyzkouší na vlastní kůži. Někdy kolem poloviny roku 1990 - červen, červenec – jsme začali být oslovováni nadřízenými, kteří se ptali na náš zdravotní stav. Ti, kteří jej měli v kategorii „A“,

což byla nejvyšší kvalifikace, se měli dostavit do Ústřední vojenské nemocnice v Praze Střešovicích. Tam jsme dostali lékařské vysvědčení s červeným označením „PZ“. Získali jsme absolutní prioritu na všech odděleních a během celého dne jsme poletovali po jednotlivých odděleních a sbírali razítka a podpisy, že jsme O.K. Co znamená zkratka „PZ“ – Perský záliv – jsme se dozvídali až postupně na lékařských odděleních. Tam jsem poprvé zjistil, že bych mohl být nominován do války. Pravdou ale je, že každý měl možnost tuto nominaci odmítnout. Z mých kamarádů a spolužáků to také celá řada udělala. A ačkoliv měli potřebné zkušenosti a znalosti, tak nikam neletěli.

A. Ch.: Jak se postupovalo při výběru osob, které měli odcestovat? A co Vás vedlo k tomu, že jste se přihlásil?

J. P.: Při výběru lidí do jednotky se nejprve řešila otázka, na jakém základě tuto jednotku postavit. Zda využít vojáky v základní službě nebo profesionální vojáky z povolání. Velení Chemického vojska si bylo vědomo, že jednotka musí být schopna splnit úkol za každých podmínek, tzn. za podmínek chemické a biologické kontaminace. Proto bylo rozhodnuto, že maximum funkcí bude obsaženo profesionály s vysokoškolským vzděláním. V jednotce bylo 75% inženýrů chemických odborností – a to i na nejnižších funkcích řidičů odmořovačů, odmořovačů, průzkumníků a laborantů. Tím se mělo předejít strachu z neznámého u vojáků základní služby. Z toho zcela jasně vyplývá, že naše účast a působení byla vzata smrtelně vážně. K účasti na misi každého vedlo něco jiného. U mě asi převládl pocit, kdy jsem si byl vědom svých znalostí a zkušeností z výcviku se skutečnými otravnými a radioaktivními látkami a že při dodržení všeho, co jsme se naučili, se nemůže nic stát. Také jsem zvědavý a bylo mi jasné, že ve svém profesionálním životě už takovou šanci mít nemusím. Každopádně to nebylo jen moje sobecké rozhodnutí, ale společné rozhodnutí s manželkou, protože v té době bylo dětem šest a sedm let a stát se mohlo skutečně cokoliv. Otázka financí v mé účasti na misi určitě nebyla zásadní. Jako velitel útvaru jsem měl velice slušný plat, manželka pracovala také, takže jsme určitě netrpěli nedostatkem. Neříkám, že jsme nepřivezli nějaké peníze, ale ještě po odletu jsme měli dolarový příplatek nepoměrně nižší než ostatní koaliční vojáci.

A. Ch.: Jaká byla organizační struktura vyslané protichemické jednotky a jak probíhala příprava před odjezdem?

J. P.: Jednotka měla několik odborných částí. Kromě velitelství a štábů, bez kterých to samozřejmě moc nefunguje, tam byly tři chemické odřady, posléze byl doplněn o čtvrtý. Byl tam zdravotnický odřad, rota týlového technického zabezpečení, spojovací četa, strážní rota. V určité fázi se každá z těchto jednotek připravovala někde v republice, podle toho, odkud se brala větší část jednotky. A protože my jsme byli chemici. Liberec je samozřejmě hnízdo chemiků největší a v té době jich byla celá řada. Shromáždili jsme se tady, tady jsme si v podstatě připravovali techniku a tady jsme si postupně začali kontrolovat, doplňovat, ošetřovat, vyměňovat vše, co se vyměnit chtělo, mohlo a mělo. Doplňovali jsme nejrůznější díly a komponenty. Potom se celá jednotka shromáždila v posádce Slaný, abychom byli blíž k letišti. Kde je Slaný víte a Ruzyně je de facto na tahu na dálnici. Ve Slaném samozřejmě také probíhal výcvik, ale už se některé části míchali dohromady, tak abychom se trošičku poznali, protože přeci jenom jsme se tehdy ve Slaném viděli poprvé. A až do odjezdu jsme byli všichni připravováni pohromadě. V určitých fázích to bylo řekněme složitější. 10. října 1990 jsme se posunuli do Slaného, tam jsme zahájili stmelovací výcvik celé jednotky a pak jsme se řekněme někdy od toho října až do prosince, tzn. celé tři měsíce, motali po Slaném a v určité fázi jsme prostě jen čekali. Bylo několik mnoho termínů odletu, což bylo hrozné. Nicméně OSN jednalo také a s Irákem uzavírali dohody, nedohody, něco se jim nařizovalo. A my jsme byli připraveni k zásadnímu termínu ultimáta OSN, tzn. 15. ledna. Takže my jsme zhruba měsíc před vypršením ultimáta nasedli do C5 Galaxy a pelášili jsme do Saúdské Arábie.

A. Ch.: Shledal jste přípravu ve Slaném dostatečnou?

J. P.: Tak my jsme byli profici a tehdy nebyl u chemiků jediný voják základní služby. A protože tehdejší Česká a Slovenská federativní republika měla v armádě vojáky základní služby, tak některé profese, jako byli zrovna u jednotky – roty týlového technického zabezpečení, u strážní jednotky, v zdravotnickém odřadu, samozřejmě i ve velení, u spojařů byli také vojáci základní služby... ti všichni se museli překlomit do služebního poměru vojáků v další službě, aby mohli vycestovat. A co si budeme povídat, ti se snažili vojnu proflákat tak, aby pracovali co nejméně. To bylo jejich

krédo a to jim nemůže nikdy nikdo zazlívát. Ale ve Slaném jsme se dostávali už do takové pozice, kdy si všichni uvědomovali, že na mě může zrovna záležet, že by se něco nepovedlo. Takže takoví kluci se samozřejmě začali řádně připravovat. My po odborné stránce jsme byli naprosto v pohodě, protože jsme měli vše naučené ze školy, ze cvičení, učili jsme to ostatní... Tam asi žádné problémy nebyly. Stmelovací část výcviku musí probíhat vždycky. Především proto, abychom věděli, že pokud někde rozvineme tábor jako dekontaminace a kolem nás budou poskakovat průzkumáci, kteří nám budou krýt záda, tak aby se nemohlo stát nic zásadního – přepad nebo něco podobného. Věděli jsme, že pokud by se něco stalo, máme zdravotnický odřad, který nám bude schopen pomáhat a že tu jsou kvalifikovaní lékaři, kteří samozřejmě zvládali vše jako my. Ovšem co se týče vojenské chirurgie, s tou se potkali akorát tak, nevím, ve filmu. Žádný z tehdejších lékařů armády nebyl určitě vyslán do žádného válečného konfliktu, aby si mohli vyzkoušet ošetřování střelných poranění, pneumotoraxů a podobných válečných zranění. Takže ono asi bylo důležité, abychom se poznali. Abychom se především uměli spolehnout jeden na druhého. Zkrátka návaznost a potřeba stmelovacího výcviku tu určitě byla.

A. Ch.: Takže nepanovala nejistota v kolektivu? U nikoho nevyvstala panika z neznámého? Z toho, co může přijít?

J. P.: Já myslím, že ne. Určitě ne. Panika je slovo, které mezi vojáky bude zaznívat velice málo. Panika, ne. Ta nejistota možná v určitém slova smyslu, že jsme nevěděli, jak to tam bude vypadat. Věděli jsme, jaké tam jsou podmínky. Odborníci nás připravili na kulturu. Od islámu počínaje po chování populace navzájem. Myslím tím vztahy mužů a žen, což bylo velice zásadní. To je samozřejmě velice složitá otázka v tomto regionu. Určitě jsme tedy jakousi obavu asi mohli mít, ovšem obava není panika. Panika, to ne. Kdybychom podlehlí panice, tak bychom tam nemohli nikdy odjet.

A. Ch.: A samotný přesun do Saúdské Arábie? Jak probíhal?

J. P.: Přesun probíhal od 11. do 14. prosince. A jak jsem se díval do deníčku, když jste mi psala první mail, tak jsem zjistil, že panovaly pěkné mrazy. My jsme odlítali a tady bylo zhruba 11 pod nulou. Runway Ruzyňského letiště byla pokrytá ledem, přesto obrovské stroje C5-Galaxy přistály. Naložily do sebe spoustu techniky, vždy příslušnou část osazenstva techniky a „fšššš“. Mastily si to směr Španělsko –

do Torejonu. Tam bylo mezipřistání, aby se doplnily pohonné hmoty. A tam jsme se poprvé podívali, jak to funguje na západě. Zjistili jsme, že kdo se umí podepsat, tak má všechno – jídlem počínaje, spaním konče. Prostě z tohohle jsme byli vykulení, to se přiznám, že jo. Naši kamarádi, kteří v té době zvládali angličtinu, tak nám tlumočili. Viděli jsme, jak do toho obrovské letiště, kde bylo v hangárech ubytováno asi 500 lidí, přilítalo další a další letadlo. Přistálo jedno, vyrojilo se 100 chlápků a ženských, praštili tam všichni sebou na lehátko, dvě hodiny spali, někdo přišel, zařval jak tur, zvedli se a šli do jiného letadla a letěli zase jinam. My jsme fungovali samozřejmě stejným způsobem. I přes přísný zákaz fotografování jsme si ale všechno vyfotili.

A. Ch.: Tak to máte fotky na památku.

J. P.: Samozřejmě. Fotky, to bylo to nejdůležitější ze všeho. Všichni jsme se fotili. Když jsme objevili polaroidy, což v té době ... nechci říct, že jsme tu žili jak na stromech, to ne. Ale polaroid, možná v nějakém filmu. Tam za pár šupů, tak jsme vyráběli hnedka stovky fotek. To, co jsme tam viděli, jsme zkrátka nechápali. Ale asi to bylo způsobeno něčím jiným. My jsme tu byli připravováni na něco jiného, tam nám asi unikal smysl základny. Měli jsme možná jiný druh materiálu, ale v komfortu jsme v ničem nezaostávali. Ovšem tamta základna byla zkrátka promyšlená, protože nad tím přemýšleli lidé a ne blbci. Což nechci říct, že my jsme měli blbce ve velení armády, ale přemýšlelo se trochu jinak.

A. Ch.: Když jste doputovali na místo určení. Jaké bylo hlavní poslání naší jednotky?

J. P.: My jsme se tam vlastně dostali před Vánoci, takže někdy 15. prosince tam byl již celý prapor. A de facto až na místě jsme se dozvídali, co všechno budeme pravděpodobně dělat. Musím říci, že velitelovo zděšení bylo zcela upřímné, protože požadavek saúdské strany byl uzpůsoben tomu, jak v té době Irák stupňoval svou agresi – a to nejenom slovní. Věděli jsme, že je schopen použít proti vlastnímu obyvatelstvu zbraně hromadného ničení, tzn. otravné látky. Saúdská strana, protože neměla takový typ jednotky, jako jsme byli my, si byla vědoma možných rizik. On ten plyn, když ho někde dají, tak není vidět a pak jen tiše umírají lidé. Ne tiše, ale zkrátka opravdu umírají ve velkém. Tudíž měli obavu, aby se k něčemu takovému nemohlo schylovat. Saddám Husajn měl pro dopravu na větší vzdálenosti, tehdy se říkalo 500 km, ruské rakety Scud. Ale protože byl Saddám fikaný,

tak s chemickým Alím vykoumali, že když rakety ještě vylepší, tak jim zvýší dolet o dalších 250 km. Tzn., že se mohli docela z pohodlné vzdálenosti na 750 km trefit. A proto rozhodnutí saúdského velení bylo takové, že my budeme chránit především velitelství a potom dvě brigády, které měli – čtvrtou a dvacátou. Každá z těchto brigád tedy vyfasovala jeden protichemický odřad. Ten byl složen ze všech odborností, jak už jsem zmiňoval. Úkolem bylo kolem velitelství rozvinout naše prvky, které by byly schopny detekovat a mimochodem se motat před nimi a zjišťovat situaci. V případě kdyby byly někde před nimi nastraženy ženíjní zátaras, což Saddám používal. Napouštěli surovou ropu do vyhloubených zákopů. Zákopy byly někdy celkem široké – 2 až 3 metrů. Napouštěli do nich dlouho ropu, protože se samozřejmě vsakuje – o to déle tam však hořela. V určité fázi to zapálili a nevědělo se, zda zátaras nemůže obsahovat ještě něco jiného. Proto jsme byli jedni z těch, kteří se neustále někde motali vpředu. Poměrně legrační fotografie, jak jede naše hadrová Volha – to byl ruský UAZ 469 v naší chemické verzi, a za ním chrabrá obrněná brigáda. To bylo velmi netradiční použití chemického vojska a vůbec radiačního chemického průzkumu. My v Čechách máme samozřejmě taky obrněné prostředky, tam jsme je ale neměli, neboť jsme měli plnit úkoly jiné. Nicméně si to Saúdská Arábie poměrně výrazně prosadila, takže jsme na čele obrněných brigád mazali chtě nechtě v našich vozítkách.

A. Ch.: A neměli jste právě v této situaci strach? Když jste byli chráněni jen plátěnou střešou?

J. P.: Ano, přiznám se ... ne tedy strach, to pokud by měl někdo strach, tak řekne, že tam nejede a asi by s ním nebyl nikdo schopen hnout. To máme i prakticky otestované, protože jeden můj příslušník se tam odmítl zúčastňovat. Byl chemický přepad, nezvládl to, a když ne, tak zkrátka ne. Člověka tam nemůžete dokopat. Protože kdybychom ho tam dokopali, on by stejně nic neudělal. Faktem ale zůstává, že jsme byli překvapeni z plánovaného využití naší jednotky. To je pravda. No, ale víte, jak to je, večer budete přemýšlet o celém dalším dnu, jak to bude těžký, složitý a nebezpečný. Ráno se probudíte a je to pryč. Život se rozběhne a už není čas moc přemýšlet. Dělali jsme zkrátka to, co jsme dělat měli.

A. Ch.: Rozřazení jste tedy byli do čtyř odřadů?

J. P.: Na začátku jsme byly tři odřady. Posléze nás doplnili začátkem února o další odřad. To bylo nějakých 37 lidí. Tehdy přijelo z republiky i to jedno slavné obrněné průzkumné vozidlo, které vyjelo z letadla a zůstalo stát. Je ale pravda, že v únoru měly věci už celkem daný řád. Už bylo téměř rozhodnuto.

A. Ch.: Po technické stránce jste byli vybavení dobře?

J. P.: Určitě. Já si myslím, že na tehdejší dobu jsme představovali vrchol nejen v detekci. Víme, že Američané měli přístroje, které byly schopny detekovat otravné látky. Jejich citlivost byla v řádu 10^{-5} . My jsme měli přístroje, které vypadaly jak z nějakého ošklivého filmu. Zkrátka to nebylo nic estetického, ale jejich funkčnost byla 10^{-7} . A to už je zásadní rozdíl. Kdyby byl někdo vystaven koncentraci 10^{-7} a my jsme ji uměli zjistit, tak ho z toho vyvedeme a poškození zdraví bude minimální, pokud nějaké. Pokud zabere přístroj o dva řády víc a člověk to bude muset přijímat, tak už si může přivodit příznaky zasažení. A to je pak podepsáno na jeho zdraví. Všechny chemické látky, které se používají, nejsou nic ekologického. Fungují spolehlivě i v nízkých koncentracích. Takže jsme se docela divili, když jedna z raket Scud prolétla štítem. První operace byla operace Pouštní štít. Americké rakety Patriot vyrobily de facto imaginární kopuli, skrz kterou nemělo nic proniknout. Nicméně všechno jsou jen stroje a lidé, takže čas od času něco prolezlo a my jsme jeden Scud našli. Detekovali jsme otravné látky, vyhlásili jsme chemický poplach a to nám Američané dlouho nevěřili. Až teprve, když naši odborníci, samozřejmě daleko po návratu, jeli do Spojených států, vzali naše přístroje a zjistilo se, že citlivost těch našich přístrojů je daleko někde jinde. Teprve potom přiznali, že to možné bylo. To si myslím, že jsme byli po technické stránce připraveni výtečně. Navíc jsme v té době zkoušeli, ne sice nové, ale v praxi vysokých teplot novější model ochranného oděvu. Ochranné oděvy jsou hned několika typů. Takové, které používali Američané, jsou typu filtračního. Je to vlastně uniforma. Voják si vezme uniformu, ochrannou masku, gumové rukavice a takové přezůvky a skrz oděv – skrz vrstvu aktivního uhlí, mu nic dovnitř neproleze. To je jeden z typů. Úplně spolehlivý není, je to dáno spíše schopností být těsný. Druhý typ je izolační. To je vlastně gumová uniforma, stejně jako u hasičů. Hasiči mají žluté, my měli zelené. Třetí typ je gumový, který má nucenou filtroventilaci. Takže jsme

ještě na zádech měli filtroventilační jednotku, která přes sebe táhla vzduch a do oděvu nám vháněla vzduch, takže jsme byli nafouknutí jak „michelíni“. To nás současně i ochlazovalo, což bylo velice důležité, zvláště v podmínkách, kde venku přesahovaly teploty 45 stupňů. Naše normy byly postaveny na 30 stupňů a říkali nám, že v nefiltrovaném obleku můžeme být 30 minut. A my jsme tam byli hodiny, protože to tak zkrátka muselo být. Tento oděv byl tedy velmi populární. Měli jsme ho tam tenkrát v deseti kusech, to bylo jen pro nás průzkumáky. Ale vybavení, i když třeba neodpovídalo vzhledově nejmodernějším trendům, bylo opravdu dobré. Například naše V3Ska v písku opravdu nezapadla, protože její průchodnost byla dobrá. Umělo se to vyškrábat ven. Tatra už na tom byla trochu hůře. Je to těžké vozidlo, takže to sranda nebyla. A naše UAZy? Všichni jsme měli mechanické řazení, což u hamrů, a že jsme se v nich povozili, byla všechno automatika. Voják nedělá nic jiného, než že šlape na jeden pedál a vedle má takový obrovský a tím zastaví. Jenže on když se rozjel, tak se kola protočily a vrchní krusta se třeba prořízla a sedlo si to na břicho. Když jsme jednou jeli s kolegou kolem, tak tam Američané pobíhali a lopatami házeli písek. A tak povídám: „Hele, Zdendo, tak tam zajedeme a vytáhneme je.“ My jsme je tedy vytáhli a Američani chrochtali, co že to máme za vynikající auto. A my jsme na to odpověděli: „To je Russian car.“ „Russian car???“ divili se Američané.

A. Ch.: V jakých životních podmínkách jste se v Zálivu ocitli? Jaké bylo stravování, nocování, teploty? Myslím si, že právě teploty vás překvapili. Nebo ne?

J. P.: Ano, to máte pravdu. My jsme přijeli 14. ledna a za mnou letěla ještě další dvě letadla. Nejprve jsme byli – celý prapor, ubytování ve vojenském městě krále Chálida. Obligátní zkratka KKMC. To je de facto vojenská škola, takové šikovné třípatrové paneláčky zhruba. Ubytovací komplex byl jako hotel. V každé místnosti klimatizace. Tam to ale vlastně ani jinak nejde, protože by v těch vedrech pomřeli. První co bylo, že náš doktor lítal po místnostech a řval: „Blbci, vypněte si tu klimatizaci, protože všichni nastydnete!“ a my jsme ho vždy hnali pryč. To ale byla svatá pravda. Jak jsme chtěli strašně moc využívat moderní technologie, tak jsme si neuvědomili, co se může stát. Je to vlastně dnešní „syndrom z aut“. Neuvědomili jsme si, že si tím můžeme tak trochu naštípnout vztah tělíčka k teplu a k zimě. Když jsme odlítali, tak bylo určitě 10 pod nulou, jak jsem říkal a ještě víc,

takže zima jak v ruském filmu někde uprostřed, bych řekl. Po ubytování jsme šli druhý den na snídani. Dovezli nás do jídelního komplexu, který byl asi čtyři kilometry daleko a sklouzl jsem se tam venku na louži na ledu. Takže tam asi muselo taky mrznout. Jenomže teplo tam byly takto nízko, ale volné vody téměř nebylo. Tahle louže vznikla nejspíš z nějakého zavlažování. Tam se neustále zavlažovalo, protože tam skoro neprší. Takže to někde nastříkalo a zmrzlo. Určitě tam tedy teploty kolem nuly byly a foukal vítr. Byla to strašná zima. To je vlastně jako tady. Tady, když je kolem nuly a začne fučet vítr, tak je to nesnesitelná věc. Ubytovací komplex neměl chybu. Když jsme ho začali opouštět... no, tak to už bylo horší. Postavili jsme si stany. Ženisti kolem nás udělali valy – zhruba do výšky stanů, abychom byli kryti z pěchotně střelných zbraní. Val měl tyto střely vychytat. Mohli jsme ovšem narazit na nějaký minometný útok nebo chytrou bombu seshora. Když byl leden, ještě únor, tak bylo pořád chladno. Počasí se ale přes den vždy výrazně vylepšovalo. To jsme naprosto vnímali, že je v noci zima. Měli jsme ale kamna, takže problém nebyl. A přes den už to bylo velmi dobré. V té pozdější době, v březnu, bylo evidentní, že se české stany, které byly tmavozelené, do pouště příliš nehodily – alespoň kvůli sluníčku ne. Naši přátelé Saudi nám proto dali jejich stany, které měly bílo-pískovou barvu a dvojité střechy zhruba 30 centimetrů od sebe. Což způsobilo ten efekt, že se ohřála vrchní plachta a než to dolezlo na tu spodní, tak to vítr mohl proluftovat. A protože my jsme měli naši strážní rotu – to byli průzkumáci, paragáni, tak ti si přivezli i bílé padáky, takže to hedvábičko si ty „mrchy“ navlíkly na ten svůj stan. To byl obrovský rozdíl, když se slunce opřelo do bílého hedvábí, které se neustále vlnilo, protože povíval vítr. Tam neustále fouká nějaký vítr. Takže oni měli ve stanech dobře. My jsme potom dostali ale arabské stany, a tak jsme se měli ještě lépe. Ale oni se toho svého ovšem nevzdali, to byli národní hrdinové. Jak začalo lepší počasí, zjistili jsme, že na poušti leze množství všelijakých mrch – pavouci hnusný, ošklivý, veliký; spousty ještěrek, které se schovávaly v zemi; škorpióni, ale ne ti smrtelně jedovatí – tohle byl škorpión zelený a hnědý. Ty jsme pak chudáčky zalívali do vodního skla. A samozřejmě jsme chytali pískomily. To je krásné, roztomilé zvířátko, ale docela dost drzé a neustále hladové. Dalo se posléze chytit i do ruky. Jednou tam naši zdravotníci našli velkou díru v zemi. Tak dlouho statečně kopali, zhruba do hloubky 2,5 metru, možná i více, až vytáhli

obrovského ještěra. Ten byl, jak kdyby se čas zastavil před deseti miliony let. Jmenovalo se to trnorep. Takže poušť je docela živá, z toho jsme byli celkem překvapení. A samozřejmě tam byli i hadi. Kolem stanů jsme tudíž museli vykopat příkopy, aby alespoň to, co nemuselo, tzn. nějaký škorpion nebo pavouk, protože had by to překonal hravě, tak aby nám to nevlezlo do stanu. Samozřejmě se připravovala i speciální opatření, aby to nevlezlo třeba do bot. Takže se musely botičky dávat do výšky. Vždy se muselo vše před obutím stokrát vyklepat a vymlátit, aby případná havěť vypadla, kdyby se dobře držela. Nikoho z nás tudíž nic nekouslo, alespoň co si pamatuji. Takže ubytování v dubnu, květnu ... to už bylo boží počasí, že. Stereotypně jsme každý den otevřeli očička a člověk viděl modrou oblohu. Usínali jsme a sálavý hic ve stanu byl klidně 50 stupňů, pohoda. To nebylo nepříjemné. To bylo sálavé teplo. Na poušti není vzdušná vlhkost. My jako chemici jsme měřili neustále teplotu vzduchu, teplotu půdy, relativní vlhkost vzduchu a věci, které jsou pro nás nějak zásadní. Takže jsme měli celkem dobrý přehled o tom, jak to tam funguje. Když jsme měřili vzdušnou vlhkost na úrovni 15%, to je suchý vzduch, tak i já jako člověk, který má rzavé vlasy a mám pokožku velice citlivou na slunce, jsem mohl klidně v plavkách hrát volejbal a nemusel jsem být čímkoli natřený. Protože kůže vám nespálí slunce, ale to, že vzduch obsahuje vodu. U nás je to tak 75%. A právě voda zvyšuje povrchovou teplotu kůže. Jen tehdy se spálí. Tam jsem byl proto spokojený. Od té doby mám sálavé teplo moc rád.

A. Ch.: A v době, kdy byla ještě zima a v noci o to větší, tak vám chladno nebylo?

J. P.: Ne, tak v době, kdy byly ty teploty nízké, tak úplně v klidu. S tím nebyl žádný problém.

A. Ch.: Jak jste na tom byli se stravováním?

J. P.: My měli vlastní kuchaře. Pokud jsme byli v poušti, tak měl kuchař svoje tajné zásoby. Z domova jsme si přivezli stravu, já nevím, asi na sto let fungování v poušti. Byly to, dodnes si to musím pamatovat – asi za trest, konzervy Alima. Vyráběly se nejspíš ve Vitaně nebo bůhví kde. Takové velké konzervy – např. hovězí guláš, vepřový guláš, takový guláš, segedínský guláš... Takže příprava stravy tam je poněkud složitější, ale kluci se samozřejmě snažili. Protože když se potom vozil do kuchyně proviant čerstvějšího charakteru – čerstvé maso apod., tak kluci vařili jak d'asi. Stravování opravdu nebylo fádňí, to v žádném případě. Nad tím vším bděl vždy

doktor. Ten měl dobré znalosti o tom, co by asi znamenalo, kdyby z průřezu stravy vypadla nějaká složka. Ovoce jsme měli také. Měli jsme i mléčné výrobky. Prostě všechno bylo, s tím nebyl opravdu žádný problém.

A. Ch.: A jak to bylo s vodou? Byl jí dostatek? Četla jsem, že jste s sebou museli mít samozřejmě i prostředky na čištění vody.

J. P.: Ano, měli jsme s sebou úpravny vody. Úpravna vody je ale poslední rezervou, kdyby náhodou nebyla jiná. Kromě mořské vody uměla úpravna vody přeměnit jakoukoli jinou špinavou vodu ve vodu pitnou. Jenže my jsme využívali v Saúdské Arábii samozřejmě systém vrtů a studní. U každé z nich byla taková ta koule, znáte tady z Česka, že. Tyto studny byly samozřejmě hlídané koaličními jednotkami, takže jsme měli identifikátory, na základě kterých jsme se mohli přiblížit a vodu si odebrat. Tam problém nebyl. A když jsme chodili do služeb mimo hranice tábora, což jsme jako průzkumáci nebo i ti paragáni museli, tak jsme si samozřejmě brali balenou vodu. Přiznám se, že tehdy jsme to asi viděli poprvé. A tehdy jsme také zjistili, že litr benzínu je levnější než litr vody. Byli jsme zkrátka v zemi, kde stačí zapíchnout klacek doprostředka pouště a už to tam teče, že jo. S vodou určitě problémy nebyly. Jediný s kým byl problém, byl doktor, který nás měl na starost. Vodu jsme pili, ovšem jsme se hodně potili, takže to bylo málo. Doktor nám tedy ještě ordinoval takové zvláštní přísady do vody. Byly to minerální látky ve dvou různých pytlících – v jednom menším a v jednom větším. Ten menší byl hnusnej, fuj, ten obsahoval právě soubor všech minerálních solí, které člověk vypotil. Tzn. od opravdu soli až po hořečnany apod. A ten větší obsahoval něco jako citronovou příchut'. Takže když jsme mu vždycky říkali: „Hele, mám, ne?“ tak odpovídal: „Ne, to já vidím, že nemáš.“ Takže nám musel sypat ten malý pytlík do pití před jeho očima. A to bylo opravdu hnusný. Museli jsme ale pít a pít, abychom si nezničili ledviny.

A. Ch.: Kolik jste tam museli vypít za den zhruba vody? To jste si určitě museli hlídat, ne?

J. P.: Ano, a dokonce si myslím, že jsme se v tom i podporovali, protože zdravotní problémy by mohly nastat. Doktoři straší vždycky, ale asi by problémy mohly opravdu nastat a i dlouhodobé. Poškozené ledviny se zřejmě dají jen vyměnit. On říkal, že bychom měli vypít vždy nejméně 3 petláhve. Protože čutory, které jsme měli – hliníkové a zhruba tři čtvrtě litrové, z toho byla voda opravdu hnusná, proto

jsme používali petláhve. Vypili jsme tak nejméně 4,5 litru tekutin a do toho se neměl započítávat čaj, kafe, polívka a to, co je obsaženo v jídle.

A. Ch.: Já bych s tím nejspíše měla problém, vypít takové množství vody.

J. P.: Ne, ne. To určitě ne. Za prvé kromě nás chemiků, kteří jsme měli ve vozidle malou ledničku na 12 voltů, tak měl lednice i proviantřák. Takže kdo si tam nacist tu svoji flašku, tak to měl chvíli studený a to byla velká výhoda, to se přiznám. To bylo hodně mazácký. My jsme tam ty ledničky měli ale z jiného důvodu. Aby se nám detekční látky teplem neodegradovaly. To jsme si vymínili, že musíme mít. Laboratoř to měla také. Nějak jsme zkrátka vybaveni byli. To, že bychom museli pít teplou hnusnou vodu? To se asi ani nedá, že. A ani to nehrozilo. Petláhve jsme s sebou tahali pořád. Viděli jsme to vlastně i u Američanů. To nebylo nenormální. Každý Američan šel a v jedné ruce táhnul kvér a v druhé petláhev. Byli na to naučení, protože měli obrovské zkušenosti z jiných akcí a my jsme je vlastně jen opisovali. Chtěli jsme být také IN a pili jsme vodu. Krásné na tom všem bylo, že když jsme se vždy vystřídali a vrátili jsme se do KKMC, tak jsme měli možnost chodit po obchodech, což bylo super. Nikde se ale nedal koupit alkohol. Takže kromě nealkoholického piva, které samozřejmě bylo k dispozici a bylo studené, byly všelijaké jiné nápoje – Fantama počínaje až neznámým konče. Zkrátka se pořád pilo. Pořád a pořád.

A. Ch.: Na alkohol jsem se také chtěla zeptat. Ten se v muslimských zemích vlastně nesežene, takže jste se k žádnému nedostali. A co například cigarety?

J. P.: Ne, alkohol se opravdu nesežene. Cigarety? Jasně, ty jsme si kupovali. Je tedy pravda, že já jsem v té době už nekouřil. Byla ovšem zahájena operace Pouštní bouře a začalo bombardování. Nebo tedy pokračovalo bombardování, ale my už jsme byli blíže k hranicím Kuvajtu. Takže když jsme takhle jako průzkumáci seděli a koukali jsme se na ty nahoře, jak sypaly „čůrky“ bomb, tak se zem otřásala. Jak se trefí, to fakt nevím, ale třefovali se. Když jsme měli na polním stolečku hrneček s kafem, tak na něm cestoval... cestoval až by vycestoval na zem. Tehdy nám také všechno nebylo jedno. Říkali jsme si, že kdyby se některý z těch nahoře hůř vyspal a zmáčkl to později nebo dřív, tak bychom to koupili. Právě tehdy k nám přišel psycholog a zcela nepsychologicky říká: „Na, vole, tak si zapal.“ a tak jsem si zapálil. To bylo k těm cigaretám. Těch tam byl naprostý dostatek sortimentu, o kterém se nám tehdy

ani nezdálo. Ale pravda je, že alkohol jsme tenkrát měli. To zase ne, že ne. A dokonce si ani nemyslím, že by se to nějak zásadně potíralo. Samozřejmě tím nechci říct, že jsme chodili opilí, to chraň bůh. To ani nebylo možné. Byli jsme hosty v zemi, kde to není zvykem, kde to je přísně tabuizované, takže to se nedalo. Ale když jsme byli ve svém kempu a někdo měl narozeniny, tak se vytáhla flaška rumu, posedělo se, dali jsme si nějaký dva panáky a to stačilo, že. V tom teple ani není zapotřebí víc. Popřáli jsme si a jelo se dál. Lahev se schovala a byl pak další svátek, další narozeniny.

A. Ch.: Jak jste na tom byli s hygienou? Bylo vše bez problému, když jste měli k dispozici dostatek vody?

J. P.: Ano, bez problému. Byla voda, bylo úplně všechno. Tak jako jsme to znali u nás na cvičení. Jeli jsme, postavili jsme si polní umývárnu, tam byla připojená cisterna s vodou a vše bylo bez problému. Opravdu, sprchování mohlo být, tak jak se lidé střídali ze služeb. Zkrátka hygiena musí být. S hygienou problém nebyl, spíš byl problém s čištěním zubů. To nás naorientovali právě na balenou vodu, abychom neměli ve vodě jemný písek, který by nám poškodil sklovinu.

A. Ch.: Ocitli jste se nejenom v cizím prostředí, ale i uprostřed cizí kultury. Museli jste se podřizovat jiným tradicím a zvykům. Naráželo to tam nějak na sebe?

J. P.: Zrovna my Češi a Slováci jsme byli i při setkání s princem chváleni za to, že jsme jedna z jednotek, jedna z mála jednotek, která tam neměla žádné problémy. A to, co jste řekla, to je důležité říci v kontextu, že i muslimští vojáci, tzn. Syřané, Egypťané a další koaliční jednotky, měli znát to, že v Saúdské Arábii nelze oslovit ženu. To je nejhrubší urážka, které se jí může dostat. A že nelze dělat věci, které by směřovaly k zesměšňování symbolů. Všude tam je zelená vlajka s těma jejich klikyhákama a šavlí a u toho se nebylo možné ani vyfotit. Nesměli jsme také vlézt do mešity, ač jsme byli zvědaví, jak to tam vypadá. To jsme zkrátka nedělali. My, ne. Také jsme měli mezi sebou arabisty, naše tlumočníky, kteří nám tyto informace vzorně vtloukali do hlav, protože by to mohlo způsobit fyzickou újmu na našem tělíčku. Zúčastnili jsme se například, z důvodu tamních zájmů, kamenování dvou syrských pitomců. Byli kamenováni, protože oslovili ženu. A právě oni byli těmi, kteří to mají vědět, že takovou věc nesmí udělat. Tam jde žena zahalená celá v černém, jde zhruba tři kroky za svým manželem s houfem dětí nebo s jeho dalšími

manželkami a zkrátka, i když jsme neviděli, zda je ta žena krásná nebo není – to se dalo rozpoznat snad jen podle útlého kotníčku, tak jsme si ji nikdo nedovolil oslovit. A Syřané právě učinili opak. V Saúdské Arábii hlídá dodržování pravidel Koránu Náboženská policie, což je velice přísná skupina. Jsou to lidé, kteří bez jakéhokoli mrknutí oka tyto dva Syřany stáhli, zatkli je a bylo hotovo. A my jsme se pak byli podívat na odčiňování křivdy na oné ženě. Korán umožňoval, aby se na nich rodina odčinila. Házeli po nich kameny předepsané velikosti. Odborníci říkají, že se na kamenování lze lehce umřít. Pokud by se někdo šikovně trefil, tak to opravdu jde. Nicméně jak říkám, my jsme byli chváleni a především strašeni tím, že ani to, že jsme koaliční vojáci, by nás tehdy nezachránilo. Měli jsme z toho tedy spíše více obav. Jinak jsme ale žádné problémy s tímto soužitím neměli. Ani vlastně nevím, v čem by měl problém nastat. Pokud jsme se dostali někam do civilizace a mohli jsme se někam podívat, byli jsme připraveni na to, že se máme chovat slušně. Když si chceme něco koupit, tak se dohadujeme, ale vždy na takové úrovni, kterou připustila druhá strana. Když se řeklo, že dál ne, tak ne. Ovšem on pak stejně přiběhl a dal mi to ještě za větší slevu. Nikoho jsme neuráželi, protože k tomu zkrátka nebyl žádný důvod. Kdo uměl z místních anglicky a byl zvědavý, tak přišel a zeptal se. S tím jsme problémy neměli.

A. Ch.: Když jste u té komunikace. Domlouvali jste se tedy anglicky?

J. P.: Ano, tam jsme se museli domlouvat anglicky a samozřejmě jsme měli naše arabisty. Velitel uměl také arabsky, protože učil ve škole v Egyptě. Měli jsme také jednoho mladého kluka, jehož otec s ním procestoval jako diplomat arabský svět a dalšího kolegu, který uměl arabsky. Ti pak řešili situace, jako například když za námi přijel král Chálid, což byla velká pocta. Samozřejmě objížděl všechny koaliční jednotky. Bylo tedy velmi příjemné, když jsme s ním mohli komunikovat v jeho rodném jazyce. To je vždy pocta hostiteli. Jinak jsme se anglicky učili. U nás jsme se učili rusky, tam anglicky. Já měl veliké štěstí, že jsem měl kolegu, který tehdy zrovna absolvoval angličtinu. Měl jsem tak osobního učitele. A on se opravdu snažil a učil celou naši průzkumnou sekci. Mohli jsme se pak domlouvat, hlavně s Američany, se kterými jsme se chtěli kontaktovat – například jsme s nimi kšeftovali nášivky.

A. Ch.: Seznamovali jste se tak alespoň i s dalšími národnostmi. Jak to vypadalo mezi vaší skupinou? Byl jste semknutý kolektiv?

J. P.: No... to je trochu složitější otázka. Já jsem říkal již na začátku, že jsme byli sebrání jako specialisté různých odborností. Jedno z těch „hnízd“ byl Liberec, dalším byl Prostějov, odkud přišli naši průzkumáci. K nim patřil zrovna i náš kamarád Karel Nejedlý, který velel jednomu z družstev, kterých bylo několik. Měli vždy UAZ, v tom byl velitel, řidič a čtyři vzadu. Potom tam byli doktoři, „dráteníci“. Samozřejmě jsme spolupracovali, ale denní život zkrátka nebyl o tom, že bychom se drželi za ručičky. Každý měl své vlastní úkoly a potkávali jsme se tak maximálně u snídaně, oběda, večere a ve sprše. Ale že bychom se potkávali vždy celá banda, to nebylo ani možné. Systém služeb to neumožňoval, systém plnění úkolů také ne. Kuchař se zavřel a musel vařit, „dráteníci“ byli zavřeni v radiovozech – ty jsme viděli opravdu jen, když se jim kouřilo z hlavy, protože v těch plechovkách to opravdu nic příjemného nebylo. Naši kluci – dekontaminace, to byla kapitola sama pro sebe. Ti tu svou dřinu měli největší. Byli neustále připraveni se kdykoli přesunout a někde něco rozvinout a zasáhnout. Nebyli jsme tedy v úzkém kontaktu, ale problémy mezi námi určitě žádné nebyly. Ono by to asi ani technicky nebylo možné. Nechci říct, že nebyla žádná „ponorková nemoc“, ačkoli tento výraz nemám rád. Ale bylo období, například když přišly dopisy z Česka – to se každý zahrabal do svého koutku a pokud mu tam někdo strčil nos, tak ho dotyčný nejspíš nevybíravě vyhnal pryč. Spolupracovalo se s výrazně menším počtem lidí, to jinak nešlo. A neslyšel jsem, že by si někde šli lidé na nervy až takovým způsobem, že by po sobě snad skočili, to opravdu ne.

A. Ch.: A jak to bylo s volným časem? Říkal jste, že jste se mohli například podívat do města...

J. P.: Takhle, to jsme se mohli podívat, když jsme byli vystřídáni v poušti. Jedni se vždy z pouště vrátili do pohodlíčka a druhí zůstali místo nic v poušti. Tam volného času příliš nebylo, tam se zkrátka funguje. Ovšem i nějaký ten „volný“ čas byl. Ten jsme využívali například, jak jsem již zmínil, k výuce angličtiny. V týmu jsme byli tři a jeden vždy sloužil. Nebo „dráteníci“ naladili nějaké české vlny. To se asi zcela nesmělo, ale šlo to. A zábava byla nejrůznější – chytání pískomilů, běhání, sportování ... bez toho to nebylo ani možné. Počasí bylo každý den jak přes kopírák

a i když bylo vedro, tak nám to už nevadilo. My jsme si prošli jejich zimou až k vysokým teplotám, tudíž jsme se skvěle aklimatizovali. Průzkumáci v táboře vyrobili také posilovačky – pytle s pískem na tyči a už jsme si vesele cvičili.

A. Ch.: Jak bylo omezeno množství osobních věcí, které jste si s sebou mohli vzít?

J. P.: Bylo to omezeno dle toho, jakou jsme dostali výstroj. Na to jsme tenkrát dostali takové zvláštní vaky, které měly zhruba 60 na 40 centimetrů. Vak byl oddělen na dvě části, do kterého se musela vejít celá naše výstroj. Dále jsme měli menší batoh, v němž jsme měli věci každodenního používání. A ono de facto bylo vymalováno. Nikdo tam nešel s další velkou taškou či diplomatickým kufříkem. Šlo jen o to, abychom měli dostatečné zásoby věcí, které nám přišli důležité. To byl například toaletní papír, bez toho to nejde.

A. Ch.: V jakém stavu bylo saúdsko-arabské vojsko? Jak na tom byli s výzbrojí a přípravou k bojovým situacím?

J. P.: Ve Vojenském městě krále Chálida to byla pohoda. Tam vojenské složky jako takové vidět nebylo. Ale když jsme se dostali k brigádám, tak ty měly samozřejmě americkou techniku – obrněné transportéry, tanky, houfnice... Když jsme viděli, že to jede, tak to muselo zřejmě i fungovat. A armáda stojí trochu na jiném principu. Tam se příliš nediskutuje. Několikrát jsem viděl, jak důstojník seřezal bičíkem svého podřízeného. Nějaká taková je tam nátura lidí. Pokud nesplnil podřízený úkol, nastal fyzický trest i pro výstrahu ostatním. Byli připraveni na místní podmínky, což bylo skvělé. Dělali to, co měli. Zajímavé bylo, že se 5x denně modlí. V praxi je to zvláštní rituál. Jak se říká... přestane se bojovat, oni se pomodlí a jede se dál. To samé ovšem platilo i na druhé straně, tam byli také muslimové.

A. Ch.: Nastala někdy během mise situace, kdy jste se bál o vlastní život?

J. P.: V době, kdy se bombardovalo, tak strach panoval. To nebylo nikomu jedno. Ve stanech se v tu chvíli nikdo nezdržoval. Věděli jsme, co umí stan, když chytne plamenem. Z toho se nedá utéct, to je noční můra každého cvičení. Když se bombardovalo, vše se třásl a bylo jen 10 kilometrů od nás, tak jsme na to zkrátka všichni koukali vytřeštěně. Nepotkali jsme se určitě s žádnými iráckými záškodníky, na to tam byli specialisté francouzské legie, kteří je chytali, aby z nich získali informace. Strach byl spíš z běžnějších věcí ... například se jede, jede a nejednou je problém... ať na vozidle či dopravní nehoda a těch tam byla celá řada. Když

docházelo v noci k obrovským přesunům koaličních jednotek, tak jsme byli všichni označeni. Na střechách vozidel byly stříbrné pásy do V a na kapotách jsme měli na červené látce napsáno v arabštině, že jsme spojenečtí vojáci. Což by ale asi nikomu ze shora nic moc neříkalo. Mělo to mít však vliv pro pozemní přesuny. A já chci teď zmínit toho našeho jednoho padlého vojáka. Nechci říct, že umřel, protože by snad porušil nějaké pravidlo, to chraň pán bůh. Ale je třeba si uvědomit, že pokud se na náš kemp valí kolona amerických Abramsů... to by projelo valem jako nůž máslem. To bylo strašidelný. A když se vyhlásil poplach, při kterém jsme měli každý své úkoly – každý jsme si vzali, co bylo třeba – někdo vzal kulomet, někdo samopal a běželi jsme zaujmout kruhovou obranu. Měli jsme dalekohledy na noční vidění a tak jsme viděli, jak to na nás kolona valí... a pořád rovně... až tam někdo, zřejmě již ze zoufalství, zašermoval rukama. Pak teprve Američané zpomalili, pochopili a odbočili. Poplach byl odvolán, ale adrenalin samozřejmě pracoval. Strach panoval právě i z tohoto důvodu, že bychom mohli zemřít na blbost kamarádů s bílými hvězdami. Zkrátka i to se může stát. A když si ten Šimonka šel s tím nataženým samopalem konečně lehnout a plácnul samopal na postel, tak se mu kšandy spolu se samopalem zamotaly na rohu postele do spouštědla a když se poté oblíkal, tak to vystřelilo. Nebylo to o tom, že by ten kluk byl lajdák, nebo že by byl nezodpovědný. Ne, on si šel lehnout v takovém stresu, že si zapomněl zbraň vybit. A pochybuji o tom, že by to bylo úmyslně. Byla to obrovská tragédie.

A. Ch.: Jak to bylo s jeho tělem? Dopravilo se bez problémů zpátky do vlasti?

J. P.: Ano, byl jsem jeden ze šesti, kteří nesli rakev. Na základně byl americký kaplan a shodou okolností byla jeho pomocnice Češka, která nastoupila do americké armády, protože její rodiče emigrovali. Jednou z možností jak získat občanství je totiž vstup do americké armády. Proto se tam vydala. A protože uměla stále česky, tak nám celou mši překládala. Vzali jsme českou vlajkou a upevnili jsme ji na rakev – přepravní pouzdro, a jelo se na letiště. Byl podroben standardnímu procesu. Tělo bylo ohledáno a rakev měla okénko, aby ho byla možnost identifikovat při přepravě. Dovezli ho do Frankfurtu a česká strana si pro něj došla. Zde byl pohřben s poctami a In Memoriam byl povýšen do hodnosti podporučíka. Byla to opravdu složitá situace... jeho maminka nesla celou situaci velice těžce a po nějaké krátké době

zemřela. S jeho otcem jsem ještě komunikoval, jelikož tu pořádáme střeleckou soutěž Memoriál podporučíka Petra Šimonky a potřeboval jsem potvrzení, že můžeme používat tento název. Potkal jsem se s ním, souhlas nám dal a dnes je to asi dva roky, co také zemřel. Takže z jejich rodiny vlastně nezůstal nikdo. Zkrátka obrovská rodinná tragédie.

A. Ch.: Zatím jsme se nedostali k Vaší konkrétní funkci v Zálivu. Co jste měl na starost?

J. P.: Já jsem byl velitel průzkumné sekce. Měl jsem vozidlo radiačního chemického průzkumu – tu naší slavnou hadrovou Volhu, UAZ 469CH. Tam jsem měl řidiče, kolegu – nadporučík, průzkumníka – nadporučík a já byl také nadporučík. Byli jsme tedy všichni profici, inženýři a specialisté. Motali jsme se na průzkumu, takže leckdy bylo naše vozítko jako první. Takže když nás třeba zajali naši spojenečtí vojáci, tak jsem viděl asi potřetí, co velitel s tou svojí hůlčičkou umí. My jsme běžně objížděli hranice našeho prostoru a oni nás vypáčili ven. Naštěstí jsme to ale díky našemu kolegovi, který ovládal angličtinu, byli schopni vysvětlit. Pak si tedy velitel – seržant, vzal poručíka stranou, vyndal bičik a pořádně ho s ním třísknul přes pusu. To bylo kruté. Sklopil hlavu, omluvil se, dostali jsme najíst a propustili nás. To je vždy daný kolorit, aby se problém vyžehnil – čaj a něco k tomu.

A. Ch.: Byl jste u toho, když byly naměřeny malé koncentrace otravných látek?

J. P.: Ano, to byly nervově paralytické látky. A to jen díky tomu, jak jsem již zmiňoval, že české přístroje měly koncentraci výrazně citlivější. Také proto, že oblak otravné látky z dopadlé rakety došel až k nám. Něco jsme naměřili, ale Američané nám příliš nevěřili. Po letech se ale tuším velvyslanec i omlouval, že nevěřili. Nebylo to jen o našich schopnostech, my jsme museli být připraveni přístroj spustit, pak si to ale už jede samo.

A. Ch.: Co se dělo, když jste vyhlásili chemický poplach?

J. P.: Když je vyhlášen chemický poplach, tak musí všichni utíkat do krytů. Každá jednotka měla svůj kryt. Všichni zalezli a my jsme zjišťovali. Kontroluje se směr větru, a odkud to k nám běží, abychom věděli, kam to půjde dál. Vše se okamžitě hlásí, informace se předávají radiostanicí. Varují se jednotky, které jsou ve směru větru.

A. Ch.: Ostatní vojáci váš poplach nepodcenili?

J. P.: Ne, my jsme na to ostatní připravovali. Vědělo se, že se jede potenciálně do chemické války a tudíž poplachu nikdo nepodceňoval. Všichni dělali vše správně, protože kdyby si někdo nasadil špatně ochrannou masku, tak by mohl zemřít na vlastní blbost. My jsme pak vyjeli, zjistilo se, že oblak je pryč, vyhlásili jsme konec chemického poplachu a jelo se dál.

A. Ch.: Přišel někdo do styku se silněji koncentrovanou chemickou látkou, že by ho z toho mohla například pálit kůže a slzely by mu oči?

J. P.: Že by někdo přišel do styku s koncentrací větší než tou, o které jsem hovořil, tak tomu nevěřím. Pokud někde někdo strčil ruce do něčeho jiného, tak to nepopírám, ale jinak se nic takového neudálo. Víme, že naši dva kolegové, když jsme překročili saúdské hranice do Kuvajtu, tak tam u valů do něčeho šťourali a ono to vybuchlo. Nikdo ale neví, co vybuchlo... zda nástražný systém či něco jiného. Ale že by byl někdo kontaminovaný, to já popírám, to určitě ne.

A. Ch.: Byli jste daleko a delší dobu od rodin a přátel. Kromě dopisů ... byl vám umožněn ještě jiný způsob kontaktu s nimi?

J. P.: Dopisy byly samozřejmostí. Manželka si moje schovávala, protože to byly krásné obálky. Je zajímavé, jak na válce začne okamžitě někdo vydělávat. Tiskly se obálky s vojenským logem. Pošťák, který nosil manželce dopisy, říkal, že by takový dopis nemohl v životě hodit do schránky. Musel ho předávat osobně. Pošťákem byl můj soused, který byl vedoucím pošty. Dopisy mi ale osobně nosil domů. Dále jsme měli i speciální spojení. Už tenkrát bylo satelitní spojení. To jsme si mohli jednou vyzkoušet. A potom, nevím, jak to Američané dělali, ale dostali jsme souřadnice, že tam a tam si můžeme zavolat domů. Jeli jsme tam a v poušti před námi najednou stály telefonní budky. Zalezli jsme si do budky, nahlásili „city code“, „number code“ a už jsme volali. Každý Američan dostal tenkrát od prezidenta kartu a mohl telefonovat asi 2 hodiny týdně. A my jsme se do toho nějak včlenili. Bylo to prapodivné, že v poušti stála najednou telefonní budka. Slyšet hlas blízké osoby nebylo od věci, uklidňovalo to obě strany. Jak vojáky, tak i rodinu, když neslyšeli v povzdálí, že by něco vybuchovalo a podobně. Také bylo vypraveno z Československa speciální letadlo, které nám mohlo přivést věci od rodin. Armáda kontaktovala naše rodiny podle námi zadaných adres, které jsme museli uvádět,

kdybychom náhodou zemřeli. Řekli jim, že za pár dní poletí letadlo a že nám mohou poslat balíčky. Bylo to neuvěřitelné, ale opravdu se tak stalo. Takže moje maminka mi napekla. Upozorňovali je, aby pekli věci jen trvanlivější povahy. Připletla se tam samozřejmě i nějaká ta lahvinka, to nepopírám. Balíčky letěly vojenským speciálem, takže to jistě bylo bez kontroly saúdských úřadů. Komunikace zkrátka probíhala. Napsal jsem za tu dobu velké množství dopisů, snad každý týden.

A. Ch.: To jste jich asi za celý život nenapsal tolik, co právě tam, že?

J. P.: To opravdu ne. Ne, že bychom si mysleli, že každý dopis může být poslední, to ne. Ale věděli jsme, že v Česku může být nervozita a věděli jsme, že se tenkrát informace z médií prezentovali všelijak. A právě pomocí dopisů jsme mohli blízké uklidnit, že tu nic nehrozí. Především pak po klidu zbraní, což nastalo někdy koncem února.

A. Ch.: Vše se chýlilo ke konci... zajisté jste byli všichni natěšeni domů, že? To je asi zbytečná otázka.

J. P.: To je jasné. Když bylo rozhodnuto a Saddáma vyhnala koaliční vojska ven, tak jsme se už zcela volně pohybovali po celém teritoriu. Do Kuvajtu jsme se dostávali zcela bez problémů.

A. Ch.: Jak vypadala situace v Kuvajtu po invazi iráckého vojska?

J. P.: Skoro bych řekl, že kdyby tenkrát Kuvajtťané měli železárny, tak mohli vyprodukovat tolik kvalitní oceli, že by to svět nepobral. Kromě ropy by tak svět zahltili i železem, protože tam Irák nechal velkou část své armády. Těch tankových jednotek a praporů, co tam zůstalo... to bylo hrozné. Nezničili infrastrukturu Kuvajtu... ano, občas někde bouchla bomba, ale jinak to zničené nebylo. Problém byl spíš v ekologických škodách. Když se Irák začínal stanovat, tak zapalovali napuštěné rigoly či vrty. To byla doba, kdy za bílého dne byla noc.

A. Ch.: V jakém stavu byl vzduch? Jak se vám dýchalo?

J. P.: No, hrozné. Byl to neuvěřitelný puch a my jsme tam museli být, s tím se nedalo nic dělat. Vrtů zapálili desítky. Někde jsem četl, že jich mělo být snad dvě stě čtyřicet, ovšem jestli je to pravda... nepočítali jsme je. Také jim Iráčané zaminovali pobřežní vody. Na odminování se podíleli nejvíce Francouzi. Ti jsou na tuto práci vynikající. Mají specialisty na vysoké úrovni. My jsme se dostávali v Kuvajtu všude, kam jsme chtěli. Nikdo nás nikde nezastavoval. A zhruba dvanáct let po naší účasti

v Zálivu se tam dostala i druhá část chemiků. Říkali jsme: „Když tam jednou vkročila noha českého vojáka, tak ne, že tam tráva sedm let neporoste, ale vy se tam za deset let vrátíte“. Po nějaké době jsme samozřejmě situaci sledovali ve zprávách. Tanky se odvezly... o spoustu z nich měli zájem Američané a zbytek se někam prodal do sběru. Uklidilo se, zametlo se... Nevím, jak to bylo s minami, ale ty z pobřeží museli zcela jistě odstranit, protože dnes je pobřeží velkým turistickým tahákem. Je to tam opravdu nádherné. Tamní se tedy příliš nekoupou, jen patřičně zahaleni. Ale už tenkrát toho velice litovali, že jim to Saddám takto zdevastoval a zničil. Vrty se po nějaké delší době uhasily. A vím, že ČSFR tehdy mělo nabídky na obnovu Kuvajtu. Nevím, do jaké míry jsme toho využili, ale Kuvajt nabízel zaangažovanost právě státům, které se podíleli účastí v protiirácké koalici. Šikovných firem v té době muselo být spousta, takže jsme určitě nabídky využili.

A. Ch.: Když jste pobýval v Kuvajtu a byl jste nucen dýchat zplodiny unikající ze zapálených vrtů... mělo to dopad na Vaše zdraví? Pozoroval jste na sobě něco?

J. P.: Víte, jak to je. Špatně se dýchalo. Nechci říci, že po letech, ale po nějaké krátké době – dva až čtyři roky, nám pár lidí z praporu zemřelo. Nechci říci, že to bylo z tohoto důvodu, ale měli třeba kolem šedesáti let. Mohli být nemocní již předtím. Všichni jsme byli před odjezdem na zdravotní prohlídce, ale kdo by nechtěl říct, že má rakovinu, tak to neřekl. A doktor by to nevěděl, pokud neměl záznam ve zdravotní dokumentaci. Je to těžké. Víme, že jsou lidé, kteří mají zdravotní komplikace. Víme také, že současná armáda nechce, aby se na tyto nemocné pohlíželo tak, že by trpěli nemocí z povolání nebo nemocí způsobenou tímto vysláním. Z prostého důvodu... neslo by to s sebou nutně finanční či jiné reparace. Tomu se dlouho bránili i Američané u svých lidí a syndrom ze Zálivu se teprve pojmenovával. U nich situace ovšem dopadla tak, že jim to uznali. Jejich diagnóza je syndrom z Perského zálivu. U nás nic takového nebylo. Z toho jsem byl trochu zklamaný, protože i když nás nevysílal tento stát, tak nás tam ale vyslala naše vlast. Američané toto pochopili a o své lidi se starají. Tady to vidím jen jako věc, kterou se šermuje, když se chce politik zviditelnit. V takovém případě najednou vytahují výrazy jako válečný veterán. Nic o tom ale nevědí. Když mohli něco udělat, tak neudělali nic. Jediné co nabídli a co lze nakonec využívat do současné doby, jsou lékařské prohlídky ve vojenské nemocnici. Víím, že taková prohlídka v přepočítání

na peníze je jistě velmi drahá a zatíží to systém nemocnice, ale že by se armáda chtěla postavit za své lidi, kteří tam tenkrát byli a dnes mají zdravotní problémy, tak to ne.

A. Ch.: Lékařské prohlídky jste se museli podrobit před odjezdem i po příjezdu. Mohli tedy dokumentaci porovnat, i přesto žádné nesrovnalosti nenašli?

J. P.: Berte to takto. 15. prosince jsme byli všichni přepraveni a někdy začátkem května část odjížděla zpět. Přičemž ropné vrty Iráčané zapálili před klidem zbraní, tedy koncem února. Upozorňuji, že jsme tam nebyli celou dobu, ale lidé, kteří například hlídali českou ambasádu v Kuvajtu, tam to větry samozřejmě zanesly, tak hlídali třeba čtrnáct dní a poté se střídali. V takovém prostředí žít příjemné není. Jezdili jsme tam všichni, protože jsme chtěli něco vidět nebo jsme plnili zadané úkoly. Naše přístroje samozřejmě na zplodiny hoření ropy nijak nereagovaly, ale kdyby tam byly jiné přístroje, tak ty by naměřily velice vysokou koncentraci zplodin. Zplodiny hoření uhlovodíků, nasycených a nenasycených látek, dehtů a tak dále. To je jedna z věcí, které nás zřejmě trápí víc a víc. A proto i vzniklo sdružení válečných veteránů, které se v prvopočátku snažilo přesvědčit ty hloupé politiky, aby se něco začalo dít.

A. Ch.: Jak jsem se dočetla, tak vláda v počátcích popírala fakt, že jste v Zálivu vůbec nějaké koncentrace paralytických látek naměřili. Je to tak?

J. P.: Ano, takových pět let jsme o tom nesměli vůbec mluvit. Vůbec. Zkrátka jako bychom vůbec nikde nebyli. To bylo období, kdy Američané, než se to prokázalo, vůbec neuznávali, že se něco takového odehrálo. A to se nám samozřejmě vůbec nelíbilo, protože jsme věděli, že tam ta koncentrace byla.

A. Ch.: Co si myslíte o tom, že to vláda tajila? Proč to nechtěla přiznat, když navíc existoval jasný důkaz – zápisy v denících.

J. P.: Ano, i v těch denících. Já jsem byl asi ve třech komisích ministra obrany, kteří toto vyšetřovali. Vláda opisovala postoj svého spojence Ameriky. Ti ze zásady nic nepřiznávali a dělají to do dnešní doby. Nejlepší pozice je pozice mrtvého brouka. A když už je něco venku, tak se čeká. Tady se čekalo, až Američané odkývají, že to možné bylo. Museli jsme zkrátka mlčet. Teprve poté u nás začaly vznikat komise, které jezdily a ověřovaly.

A. Ch.: Mělo by to asi patřičné důsledky, kdybyste s tím vyšli na veřejnost.

J. P.: Možné to je. Tenkrát ani nikdo neprotestoval, protože jsme cítili, že to je něco vojenského, o čem se nemluví. Manželky to doma nezajímalo. Někteří kamarádi si mysleli, že jsme někde mimo, protože jsme si tam jeli vydělat peníze, což byl nesmysl. Nebyla potřeba tyto informace zprvu šířit dál.

A. Ch.: Nakonec však vláda vše přiznala...

J. P.: Samozřejmě. Říká se, že jsou věci mezi nebem a zemí, které pokud novinář nevyčmuchá, tak neexistují. A novináři šťourají do všeho. Tímto způsobem se napovrch dostala i tato kauza. Knížka Pouštní horečka je toho důkazem. Dle mého mínění není ani tak o pocitech, ale spíše faktografická, což je dobře. Alespoň se nezapomene.

A. Ch.: Řekla bych, že to je snad jediná knížka pojednávající o tomto tématu, že? Myslím si, že širší veřejnost s tímto tématem není nijak zvláště obeznámena.

J. P.: Ano, ano. Já si myslím, že lidé to opravdu nevědí. Troufnu si říct, že málokdo si vůbec vzpomene, že jsme někde byli. Proto jsem byl i překvapený, že jste se pustila zrovna Vy na takovéto téma.

A. Ch.: Pojd'me k příjezdu ze Zálivu do vlasti. Jaké bylo uvítání? Zklamalo Vás něco?

J. P.: Nemyslím si. Naše jednotka se stěhovala vlastně ve dvou etapách. Jedna část odjížděla v květnu a padesát nás tam zůstávalo do konce srpna. My zůstávající jsme připravovali techniku a materiál, který jsme tam dopravili, k předání. Naším dalším úkolem bylo vycvičit specialisty, kteří by techniku uměli používat. Byla to velice krásná doba, až jsme se báli, že nám to strhnou z dovolené. Protože když každý den skončil výcvik, tak jsme měli volno. Už jsme neměli zbraně a motali jsme se, jak jsme potřebovali. Uniformy jsme ale samozřejmě dále nosili. 30. srpna jsme přilétali zpět do Čech. Bylo tu krásné slunné počasí, zhruba 22 stupňů. Vylézali jsme na Ruzyni a všem nám naskočila husí kůže, protože to pro nás nebylo žádné léto, ale hnusná zima. Rodiny nás samozřejmě přivítaly naprosto skvěle. Absolvovali jsme různá setkání – jednou támhle, podruhé s prezidentem a podobně. Poté jsme se vrátili zpět do normální práce. Nakonec člověk přišel na to, že nikomu nechyběl a vše fungovalo tak, jak mělo.

A. Ch.: Po vašem návratu se v tisku objevovaly zajisté různé druhy informací o vaší účasti. Bylo něco, s čím jste naprosto nesouhlasil?

J. P.: Já si nevzpomínám na všechny pisálky. Ano, někteří psali tak, jak byl jejich plátek nastaven. A to bylo leckdy nastaveno jen na finanční rovinu – za jaké peníze jsme tam jeli a kolik to stálo českou stranu. To byli lidé, kteří počítali, kolik za misi republika zaplatila. Přitom druhým dechem nevěděli, že všechno saúdská strana refundovala. Takže to vlastně nestálo nic. Je třeba si uvědomit, jaký plat to byl a jak dlouho jsme tam byli. Je možné si však vzpomenout, ne že bych ho od té doby měl rád, ale možná jsem o něm poopravil své mínění, na jednání Kocába, když byl poslancem federálního shromáždění. Kocáb se dostal k informaci, že jsme odjeli do Zálivu za takový a takový plat. Záhy spolu s ministrem zahraničních věcí, s Dientsbierem, odstartovali a jeli se za námi podívat. Kocáb mezi námi jezdil a zjišťoval. Dostával informace od velení praporu, od velení armády a ptal se, za jakých platových podmínek tam vlastně jsme. Když to zjistil, tak při jednom shromáždění na ty své kamarády politiky pěkně vyjel. Byli jsme tam totiž za úplně směšné peníze. Zjistilo se, že saúdská strana za každého vojáka platí dvou a půl násobek toho, co jsme dostávali my. Takže stát nejen že nemusel nic platit, on si ještě mastil kapsu. Kocáb byl právě jeden z těch, který nám dopomohl zvýšit platy i se zpětnou účinností.

A. Ch.: Do mise jste nastupovali za určitých podmínek. Byly po vašem návratu všechny splněny?

J. P.: To záleželo na tom, za jakých podmínek člověk odcházel. Bylo nařízeno, že velitelé musí místa všem účastníkům podržet. Stát to musel garantovat, armáda taky a velitel s tím počítal. Já osobně jsem s tímto potíže neměl. A pokud se jednalo o vojáky základní služby, kteří se posléze stali vojáky v další službě, tak pokud projevíli zájem, mohli sloužit dál.

A. Ch.: Narážím spíše na to, že vám měla být doba, po kterou jste byli v misi, započítána dvojnásobně do odsloužených let. Což se nakonec neprosadilo, že?

J. P.: Ano, to se bohužel nestalo, protože zákon přišel až výrazně později. Mě takto započítávali například mise, které proběhly až od roku 93. Ty, co byly předtím – ne. Ačkoli nám to tenkrát pan Dobrovský sliboval. Když za námi přiletěl, tak říkal, že nemusíme mít obavy, že to dopadne. Nešlo ani tak o peníze, ale o princip. Pokud

někdo takto postavený něco slíbí, tak by to měl dodržet. Dopadlo to ovšem jinak...
účinek zákona se na to nevztahuje a nazdar.

A. Ch.: Otázka na závěr. Podíváte-li se na tuto svou životní etapu zpětně, nelitujete toho, že jste do mise šel a udělal byste stejné rozhodnutí znovu?

J. P.: Jasně. Určitě. O tom svědčí i to, že jsem šel poté i do dalších misí. Toho nelze litovat. Obdivuji především svou manželku. Nikdy neřekla, že mě nepustí. A za celou dobu mého trajdání po světě stihla vychovat děti, což si zaslouží obdiv. My jsme zkrátka žádné problémy neměli. Zním ale kamarády, kteří je měli. Jejich zlé manželky jim vybilily konta včetně dolarových. Rozváděly se s nimi v době, kdy nebyli doma a nechtěly jim dávat děti. To všechno proběhlo. Jsou to běžné lidské osudy. Já jsem nic takového nezažil a mám pořád jednu a tu samou manželku. Když jsem za ní de facto po dvou letech přišel, že bych znovu odjel, tak jenom řekla: „A kam pojeděš? No jo, ty bys stejně jel, tak jed’.“ A bylo to tak příjemnější, že řekla „tak jed’“, než aby mě citově vydírala. Takže na toto jsem měl asi opravdu štěstí, možná jako většina. Pokud by se dal čas vrátit, uvítal bych snad jen více informací na začátku, ale určitě bych jel. Nehledáte v tom nebezpečí, ale to, co umíte. Věděli jsme, že se něco stát může, ale ne v tom, co jsme dělali a uměli.

Příloha č. 2 – Rozhovor č. 2

Rozhovor s účastníkem války v Perském zálivu 1990-91, bývalým příslušníkem liberecké protichemické jednotky

Rozhovor proběhl dne 20. ledna 2007

Tazatel: Aneta Chytilová

Narátor: Ing. Lubomír Polívka

A. Ch.: Chystalo se k válce a v Liberci došlo k zahájení výběru z řad vojáků, kteří byli ochotni se války účastnit. Co Vás vedlo rozhodnutí o dobrovolném vstupu do války?

L. P.: Byla to má práce. Celou dobu mého působení u armády jsem se plně věnoval svým povinnostem a neviděl jsem důvodu, proč bych měl najednou couvnout. Nejsem typ člověka, který obětuje čas něčemu, co pak v jedné minutě hodí za hlavu. Jednou jsem se pro tuto práci rozhodl, a tak jsem tento krok považoval za svou povinnost.

A. Ch.: Jak jste se na tamější podmínky a situace připravovali?

L. P.: Před naším přesunem do válečné oblasti jsme byli připravováni na situace, které mohly nastat, zkrátka na ty, o kterých jsme si mysleli, že nastanou. Museli jsme být plně připraveni a to jak psychicky, tak fyzicky. Dle mého názoru jsme v tomto ohledu nic nezanedbali.

A. Ch.: Kde probíhalo cvičení?

L. P.: Soustředění před odjezdem bylo ve Slaném. Protože výběrem prošli většinou již technicky způsobilí vojáci, soustředili jsme se na seznamování s ostatními. Atmosféra ve skupině a mezilidské vztahy mezi budoucími účastníky byly také velmi důležité. Ještě před odletem vyslaných jednotek, letělo do Saúdské Arábie jen pár lidí z velení a to za účelem provedení dohovorů a seznámení se s podmínkami pro ubytování a plnění úkolů.

A. Ch.: S přípravou jste byl spokojen, nic vás tedy nezaskočilo? Nenastala žádná situace, která by vás překvapila?

L. P.: Která by nás překvapila? Ne, ani ne. Byli jsme připraveni dobře. I když ... snad jen počasí, to nás trochu zaskočilo. To, že je v této oblasti teplo, s tím jsme všichni počítali, ale to, že nás tam přepadne i mráz, tak to si myslím, že nikdo nečekal. Přes noc totiž teploty klesaly až k nule a my jsme přespávali pouze ve stanech.

A. Ch.: Jak probíhal samotný přesun jednotky do Saúdské Arábie?

L. P.: Samozřejmě letecky, protože cesta vedla přes moře. Cestou jsme museli ještě přistát ve Španělsku kvůli dočerpání paliva. Během čekání o nás bylo dobře postaráno. Byly pro nás připraveny balíčky se základními hygienickými potřebami. Mohli jsme se tedy umýt a dostali jsme i něco k jídlu. A pak naše cesta mohla pokračovat. K přepravě bylo použito speciálu AČR. V dolní části letadla byla uložena technika, zbraně a dopravní prostředky a v horní části jsme byli my, vojáci.

A. Ch.: Jak probíhalo vaše „zabydlení“ a měli jste s sebou dostatečné vybavení?

L. P.: Ano, měli. Vybavení bylo přesunuto spolu s námi letadlem. Jak už technika – dopravní prostředky, zbraně a všechny přístroje nutné k práci, tak i zásoby jídla, stany, hygienické potřeby apod. Po přiletu jsme byli rozděleni do třech chemických odřadů. Já jsem byl velitelem chemického odřadu – protichemické ochrany 20. saúdskoarabské brigády. Na místě určeném pro nás jsme rozdělali tábor a začali jsme vnímat prostředí, ve kterém jsme se ocitli. Museli jsme být stále připraveni. Naším úkolem bylo v jakoukoli dobu být k dispozici a zjistit, jestli je dané území zamořeno chemickými látkami nebo ne.

A. Ch.: Pro svou základní činnost, tedy zajišťování chemických látek a odmořování, jste měli dostatečné vybavení?

L. P.: Ano, měli jsme vše, co jsme k práci potřebovali. Dalším takovým našim úkolem bylo i to, abychom zaučili saúdsko-arabské vojáky. Oni již nějaké vybavení měli od Američanů, ale nakoupili si například ochranné masky všechny o stejné velikosti, tudíž jim nemohly řádně sedět. A abychom jim dokázali, že dochází k průniku chemických látek pod jejich ochranné masky, museli jsme všem nastrkat hlavy i s maskou do zkušební komory. Až po tomto testu někteří pochopili, že jim jejich maska nesedí. Aby měl tedy každý takovou, co jim padne, půjčili jsme jim naše masky. Avšak po jejich vyzkoušení už nechtěli žádné jiné, než ty naše. Říkali, že ochranné masky od Američanů jsou špatné, ale nebyly, oni jen nepochopili, že musí mít správnou velikost.

A. Ch.: A jak jste na tom byli s hygienou? Uprostřed pouště to asi není zrovna jednoduché, že?

L. P.: To je pravda, uprostřed pouště nebyla k sehnání žádná voda. Avšak my jsme v tomto ohledu měli určitou výhodu. K naší činnosti je voda totiž nutná, takže jsme měli vody vždy dostatečnou zásobu. Mohli jsme se tedy sprchovat a udržovat potřebnou hygienu. Chodili se k nám sprchovat občas i Arabové a ze spojenců Američané. Měli jsme i přívod elektřiny.

A. Ch.: S Araby jste byli v neustálém kontaktu. Přece jen je to odlišná kultura museli jste dodržovat jejich zvyky?

L. P.: Pochopitelně ano. Pokud si s někým chcete udržet dobrý vztah, musíte ho v leckterých věcech tolerovat. V našem případě k tomu patřily právě zvyky Arabů a jejich tradice. Pokud jsem někoho například potřeboval vyslat do města, musel jsem dbát i na to, aby dotyčný znal jejich kulturu. Aby dejme tomu nedošlo k tomu, že by do mešity vstoupil v botách. Co se týče jídla, nesměli jsme jíst vepřové maso a když se k nám chodili Arabové sprchovat, tak jsme je nesměli nijak pobuřovat. I do sprch totiž chodili určitým způsobem zahalení.

A. Ch.: Jak jste se dorozumívali?

L. P.: Měli jsme překladatele. Jinak jsme uspěli i s angličtinou, ale převážně vše doplňovaly ruce a nohy. Jakým z těchto způsobů jsme se dorozuměli, to už nebylo tak důležité, hlavní bylo, že jsme se domluvili.

A. Ch.: Pokud jste měli zrovna chvíli volného času, bylo čím se rozptýlit?

L. P.: Povídali jsme si, seznamovali jsme se... pokud byl čas, odpočívali jsme, museli jsme se ale starat i o techniku, práce se vždy našla. Co se týče zábavy, tak se jednou vydalo pár kluků do města a složili se na promítačku, mohli jsme si tím alespoň trochu zpříjemnit čas, trávený tak daleko od domova. A abychom si jednou za čas více odpočinuli, jeli jsme do King Khálid Military City, kde jsme bydleli na pokoji. Sice malý pokoj pro více lidí, ale změnili jsme alespoň na chvíli prostředí. Bylo tam i veškeré sportovní vyžití, obchody, škola... Poté jsme se ale opět vrátili do nekončící pouště.

A. Ch.: Jezdili jste tedy do města. Mohli jste si tak doplňovat vaše zásoby potravin?

L. P.: Ano, pokud byla potřeba, mohli jsme jet do města a v obchodech nakoupit. Nemůžete to ale chápat jako v dnešní době, kdy pokud něco potřebujete, nasednete do auta a zajedete si do supermarketu. To zase ne, ale jednou za čas jsme si mohli tímto způsobem doplnit zásoby. Byli jsme až překvapeni moderností obchodů. Obchody byly klimatizované a vše co jsme potřebovali i ty méně nutné věci, jako například čokoláda, se tu daly sehnat.

A. Ch.: Bylo možné si jídlo ohřívat a nebyl váš jídelníček tak trochu stereotypní?

L. P.: Díky tomu, že jsme měli přívod elektřiny, jsme si mohli jídlo ohřát na vařičích, které jsme měli k dispozici. Další potraviny jsme získávali kupříkladu od Francouzů nebo jsme si je koupili v obchodech. Většinu jídelníčku však tvořila konzervovaná strava. Nemohu však říct, že jsme neměli pestrou stravu a že bychom byli s jídlem nespokojeni, to ne.

A. Ch.: Byli jste patrně odkázáni především sami na sebe. Co když se něco rozbilo nebo něco nefungovalo? Dokázali jste si s tím poradit?

L. P.: Pokud se vyskytla nějaká závada, lidé od nás si s tím dokázali poradit. Chyběla-li například součástka v autě, jednoduše jsme ji vymontovali z jiného auta na poušti, které již nebylo schopno provozu. Arabové kupříkladu neuměli řádně řídit specializovaná vozidla, a tak pokaždé, když se jim nedařilo dané vozidlo nastartovat, mysleli si, že je porouchané nebo rozbité, ale nebylo, jen si s tím nevěděli rady.

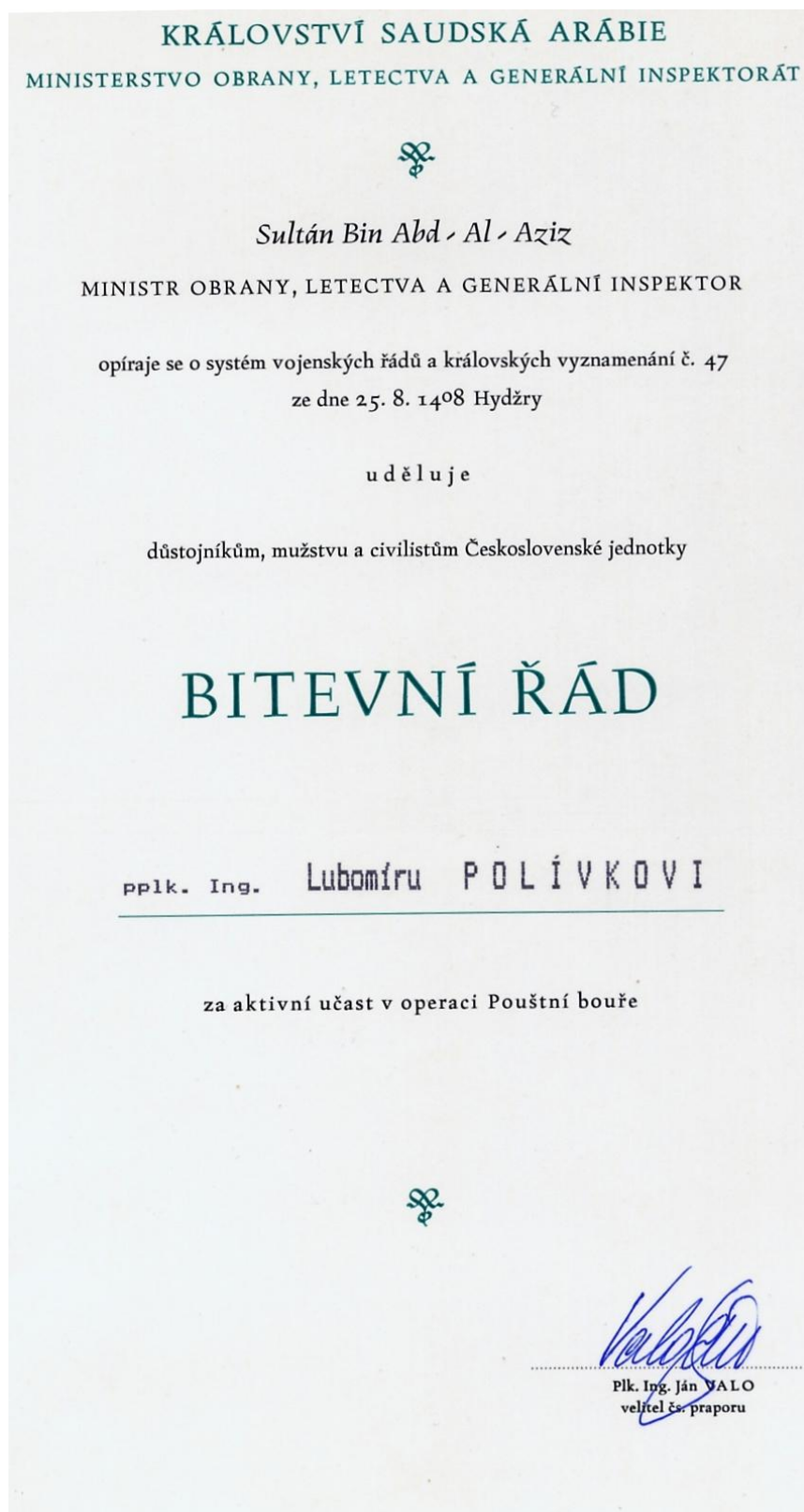
A. Ch.: Lišila se tato zahraniční mise od jiných?

L. P.: Ano, jeden hlavní rozdíl by se tu našel. Veškerá námi používaná technika, se kterou jsme byli do Saúdské Arábie přepraveni, byla následně královstvím po ukončení akcí odkoupena. ČR nyní vynakládá nemalé finanční prostředky na samotnou realizaci jakékoli mise v zahraničí, avšak tato účast byla plně hrazena Saúdskou Arábií. Vše, co měla Saúdská Arábie odkoupit, muselo být ovšem řádně vyčištěno. Vznikla tedy skupina, v níž jsem byl i já, která měla tuto činnost na starost a tím si vlastně prodloužila oproti ostatním pobyt v Saúdské Arábii. Většina vojáků totiž byla v tu dobu již v ČR. Za úkol jsme měli i výuku saúdsko-arabských vojáků na zdejší vojenské škole.

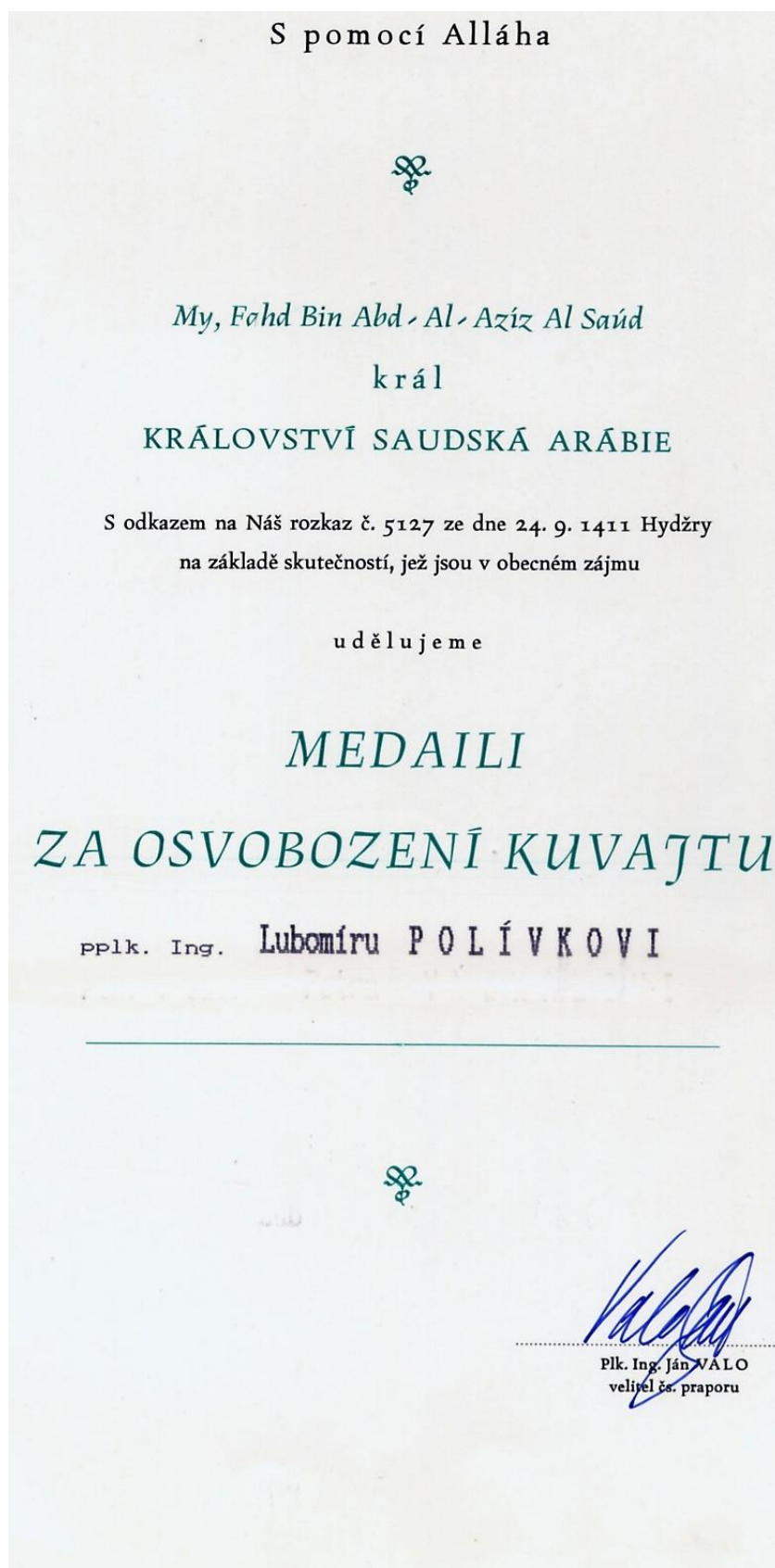
A. Ch.: Poslední otázka. Těšil jste se domů?

L. P.: Ano, to je samozřejmé. Doma jsem měl manželku a malého syna. To byl i hlavní důvod, proč jsem po návratu odešel do civilu. Chtěl jsem se věnovat rodině.

Příloha č. 3 – Bitevní řád

Příloha č. 4 – Vyznamenání k udělení medaile

Пříloha č. 5 – Vyznamenání v arabštině

Příloha č. 6 – Fotografie z předávání medaile Ing. L. Polívkovi

Příloha č. 7 – Fotografie Ing. L. Polívky v obležení techniky

Příloha č. 8 – Seznamování se s cizí kulturou

Příloha č. 9 – Dopis prezidenta republiky protichemické jednotce

POZDRAV PREZIDENTA A VRCHNÍHO VELITELE OZBROJENÝCH
SIL ČSR

VÁCLAVA HAVLA

ČESKOSLOVENSKÉ VOJENSKÉ JEDNOTCE V SAUDSKÉ ARÁBII:

Vojáci rychle a neúprosně ubíhají poslední hodiny, které nás dělí od chvíle, kdy se naplní termín rezoluce Rady bezpečnosti OSN, zavazující Irák ke stažení svých jednotek z okupovaného Kuvajtu. Co bude následovat potom, si nyní jen stěží dovedeme představit. Proti agresorovi se postavila převážná část členských zemí OSN, stejně jako mínění světové veřejnosti

Rada bezpečnosti schválila celkem 12 rezolucí, odsuzujících agresi. Ve většině z nich spolu poprvé hlasovalo všech pět stálých členů. Díky tomuto jednoznačnému stanovisku vznikla koalice 28 států, jejichž jednotky stanuly bok po boku v písku Arabského poloostrova. Současně mnoho států světa a představitelů mezinárodních organizací vyvíjelo rozsáhlou diplomatickou aktivitu k mírovému řešení situace. Všechny tyto pokusy, podporované i naši zahraniční politikou, vzhledem k neústupnému postoji Saddáma Husajna selhaly.

V osudovém okamžiku dvacátého století stojíte v písku saudskoarabské pouště i Vy, jako malá, ale plnohodnotná součást spojených mezinárodních sil, které jsou připraveny hájit právo všech národů a zemí světa na sebeurčení proti tyranii a diktátu totalitní moci. Navazujete tím na tradice dobrovolníků československých legií, které stály u základů naší první svobodné Československé republiky, stejně jako tradice bojovníků od Tobruku a od Dukly. Naplňujete požadavek svobody pro všechny bez rozdílu, v jehož duchu se nesl étos naší listopadové revoluce. Jste vyslanci nás i nově budované demokratické společnosti a jejich nových tradic.

Z tohoto prostého, ale na výsost lidského důvodu jste připraveni bránit svobodu druhých. Vaším úkolem navíc není životy brát, ale naopak životy chránit. Jsem z těch důvodů na Vás hrdý, a tento pocit se mnou sdílají i všichni lidé dobré vůle v naší republice.

V této vypjaté době dokáží své pocity těžko vyjádřit, ale věřte, že v hloubi srdce jsem s Vámi, stejně jako Vaše matky, Vaše rodiny a Vaši přátelé. Nepochybuji o tom, že své povinnosti dostojíte a budu se modlit, aby jste se všichni vrátili co nejdříve zdraví domů.

V Lánech 15. ledna 1991

ČSRF

Václav Havel
Vrchní velitel ozbrojených sil

Příloha č. 10 – Depeše Jana Valo

Depeše velitele Československé protichemické jednotky plukovníka Jana Valo prezidentu Václavu Havlovi:

V době, kdy Vám zasíláme naše poděkování za Váš upřímný pozdrav nám, příslušníkům československé protichemické jednotky v Saúdské Arábii, se čas vyčkávání naplnil. Akce „POUSTINÍ BOUŘE“ byla dnes v noci 17. ledna 1991 zahájena.

I když je pravdou, že její průběh nemusí naplnit vždy všechna očekávání, její konec, tj. navrácení svobody okupovanému Kuvajtu, je mimo pochybnost. V této souvislosti chceme zdůraznit, že my, vojáci kteří jsme této akci zúčastněni v rámci mnohonárodních sil, si plně uvědomujeme, proč tak činíme. Víme, že svoboda je dar, který byl dán lidstvu do vínku, a nikomu, ani tomu nejmenšímu národu, nesmí být odeprána.

Děkujeme Vám za pozdrav, který nás všechny velmi potěšil a ještě více povzbudil naše vojenské odhodlání.

*Příslušníci československé protichemické jednotky.
Saúdská Arábie.*